Durum • Aralık 2012 SAYI: 75

DIŞ TİCARETTE

Durum

ARALIK 2012

TÜRKİYE DIŞ TİCARET DERNEĞİ

TURKTRADE®

FOREIGN TRADE ASSOCIATION OF TURKEY

Egemen Bağış
Avrupa Birliği Bakanı
ve Başmüzakereci
Türkiye'nin Avrupa Birliği Üyeliği Daha Etkin Bir Avrupa Komşuluk Politikasının Anahtarıdır

Selim Yenel
Türkiye'nin AB Nezdindeki
Daimi Temsilcisi
AB'nin Komşuluk Politikası ve Türkiye-AB İlişkilerinin Bölgesel Boyutu

Prof. Dr. Haluk Kabaalioğlu
İKV Başkanı
Kuzey Afrika ve Ortadoğu'da Yaşanan Dönüşüm Sürecinde AB Komşuluk Politikası ve Türkiye

Zafer Çağlayan
Ekonomi Bakanı
Komşularımızla Gelişen Ekonomik ve Ticari İlişkiler

Ümit Yardım
T.C. Tahran Büyükelçisi
Komşuluk Politikaları Çerçevesinde Türkiye İran İlişkileri

Kerim Uras
T.C. Atina Büyükelçisi
Türkiye-Yunanistan İlişkileri: Mevcut Durum ve Ekonomik Perspektifler

Alper Coşkun
T.C. Bakü Büyükelçisi
Türkiye ile Azerbaycan: İki Kardeş Ülke

KATILIM SÜRECİNDE KOMŞULUK POLİTİKASI

kapak75.indd 1 14.12.2012 00:37

BU ŞEHİR YÜZYILLARDIR SİZİ BEKLİYOR

Roma İmparatorluğu'nun en görkemli kentlerinden biridir Sagalassos...
Burdur'un Ağlasun ilçesinin 7 kilometre kuzeyinde yükselerek Toroslarla buluşur.
Antik kentin merkezine, restorasyonunu kısa süre önce tamamladığımız Antoninler Çeşmesi hayat verir.
Çeşmenin de bulunduğu Yukarı Agora, kentin kalbinin attığı ve hayatın da aktığı bir anıtsal meydandır.

Aygaz olarak, Antoninler Çeşmesi restorasyonunun ardından şimdi, yaklaşık 1400 yıllık bir aradan sonra,
Anadolu'nun en eski çarşılarından birini, Yukarı Agora'yı geleceğe kazandırmak için çalışıyoruz.
Hedefimiz, Anadolu'nun gizli kalmış bir hazinesini daha ortaya çıkarmak,
sizi yüzyıllardır bekleyen bir Anadolu şehrinde tarihle yeniden buluşturmak...

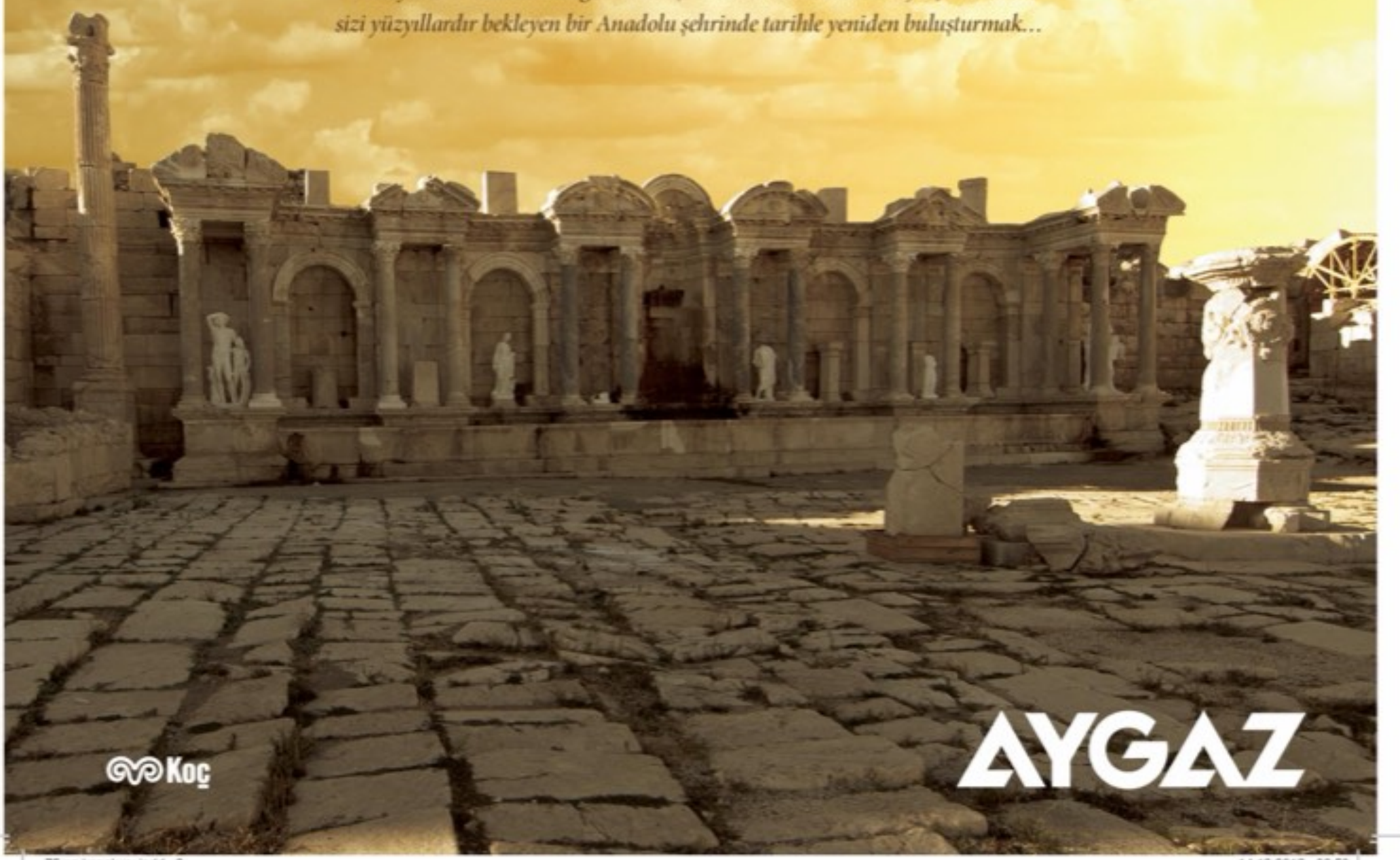

Koç

AYGAZ

75 on kapak ıcı.indd 2 14.12.2012 00:50

Aynı takımdayız

Gümrükleme ve lojistik
hizmetlerindeki uzmanlığımızla
30 yıldır güveninize sahip çıkıyoruz.

ÜNSPED
GÜMRÜK MÜŞAVİRLİĞİ VE
LOJİSTİK HİZMETLER A.Ş.

Mahmutbey Mahallesi Küçük Halkalı Caddesi Altuğ Sokak No: 3 Bağcılar / İstanbul / TÜRKİYE
Tel. : +90 (0212) 410 99 99 Fax : +90 (0212) 546 76 61 E-mail : info@ugm.com.tr

00-suleyman75.indd 1 13.12.2012 23:49

Durum'dan

Dr. Süleyman Gedik
TURKTRADE Genel Sekreteri

Geçen ay İKV, TEPAV işbirliğinde "Çok Taraflı Ticaret Sistemi ve Yeni Nesil Ticaret Anlaşmaları" konulu uluslararası bir konferans düzenlemişti. Amaç, kamu görevlileri ve sivil toplum örgütlerinin çok taraflı ticaret müzakerelerinin gidişi hakkında bilgilendirilmeleri ve bölgesel ticaret anlaşmalarına ilişkin kapsamlı bir bakışın sunulmasıydı.

Konferansın sabah oturumda konuşan DTÖ Genel Direktör Yardımcısı Harsha Singh, Doha Kalkınma Turu çerçevesinde sürdürülmeye çalışılan müzakerelerin ilerleyememesinin yarattığı sorunlara odaklanmış; gelişmiş ile gelişmekte olan ülkeler arasındaki mevcut algı farklılığının müzakereleri tıkayarak ülkelerin daha fazla ikili ve bölgesel anlaşmalara yönelmelerine neden olduğunu vurgulamıştı. Kapsama alanı genişleyen bu tür anlaşmaların içerik olarak da "derinleştikleri" Ticaret ve Ekonomik Bütünleşme Merkezinden Dr. Carpenter'ın temasıydı. Dr. Carpenter, fikri mülkiyet hakları, hizmetler, yatırımlar, rekabet politikası ve kamu alımlarını da kapsayan ticaret anlaşmalarının, taahhütlerin yerine getirilebilmesi açısından tarafların ulusal mevzuatlarında değişiklik yapılmasını gerektirdiğinden, "derin" anlaşmalar olarak nitelendirildiğini belirtti. Öğleden sonraki oturumunda konuşan AB'nin DTÖ Daimi Temsilcisi Büyükelçi Angelos Pangratis, Birliğin ticaret politikası önceliği DTÖ kapsamındaki çok taraflı müzakerelerle ticaretin serbestleşmesi olmakla birlikte, buradaki tıkanmanın Topluluğu ikili ve bölgesel serbest ticaret anlaşmalarına yönelttiğini vurguladı. Son oturumun konuşmacısı Ekonomi Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürü Murat Yapıcı'ydı. Yapıcı konuşmasına 1/95 sayılı Kararın 16. Maddesine atıfla başladı ve buna göre Türkiye'nin, Birliğin serbest ticaret anlaşmalarını da kapsayan tercihli gümrük politikasına uymakla yükümlü olduğunu hatırlattı. Bugüne dek, Türkiye ile olan Gümrük Birliği ilişkisini adeta yok sayarak serbest ticaret anlaşmalarında ilerleyen AB'nin Türkiye'yi haksız rekabet ile karşı karşıya bıraktığını belirten Yakıcı, bundan sonra imzalanacak olan anlaşmalarda Türkiye'nin de AB ile aynı anda müzakerelere başlaması ve "Turkey clause"un bağlayıcı etkisinin güçlendirilmesi gereğini vurguladı.

Konferanstan benim çıkardığım sonuçlar, Doha Turundaki tıkanıklığın süregittiği, bu ortamda AB'nin "genişleyen" ve "derinleşen" Yeni Nesil STA'ları imzalamaya devam edeceği ve önümüzde giderek çetrefilleşen bir yolun göründüğü. AB, Ukrayna ile STA'yı tamamladı; Türkiye de bahse konu ülke ile anlaşmayla neticelenmesi beklenen müzakereleri sürdürmekte. Bu anlaşmanın kapsam ve koşulları demir-çelik sektörümüz açısından büyük önem taşıyor. Öte yandan, AB, Hindistan, Singapur, Malezya, ASEAN, Vietnam, Kanada ve Japonya ile de STA görüşmelerini başlatmış durumda. Bunlar tamamlandığında sanayi sektörümüzün içinde yüzeceği STA denizinde karşı karşıya kalacağı tehdidi göğüslemek üzere görüşmesi başlatılacak STA'lar için özel sektörün telkin ve tavsiyelerinin daha etkin biçimde alınmasını mümkün kılacak iletişim mekanizmalarının geliştirilmesi, teşvik sistemimizin de yerli sanayinin doğacak keskin rekabeti göğüsleyebilecek güce kavuşturulmasını mümkün kılacak yönde şekillendirilmesi gerekiyor. Ne diyelim, Tanrı yardımcımız olsun!

00-suleyman75.indd 2 13.12.2012 23:49

Başkan'dan

Hakan Bulgurlu
TURKTRADE Yönetim Kurulu Başkanı

Mal, hizmet ve sermaye dolaşımının liberalleştiği hızlı bir küreselleşme süreci yaşıyoruz.

Almanya, Fransa, İngiltere gibi gelişmiş Batı Avrupa ülkelerinde ulusal gelirin yaklaşık yarısı uluslararası ticaretten elde edilirken, bu oran Çin'de %70'i bulmaktadır. Türkiye'de ise %17,5 civarındadır.

Türkiye, dış ticareti ekonomik büyümenin motoru olarak görmelidir. Uluslararası ticaretin gelişmesi; tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması, şeffaf, her ülke tarafından kabul gören ortak kurallar çerçevesinde yürütülmesine bağlıdır.

2001'de başlayan Doha Turu çerçevesinde önemli bir ilerleme kaydedilememiştir. Doha Turu müzakerelerinin yavaş ilerlemesi, ülkeleri ikili veya bölgesel serbest ticaret anlaşmalarına yöneltmiştir. Bu süreçte Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri yarış halindedir. Japonya bu sürecin dışında kalamayacağını görmüştür. Güney Kore de bu yarıştan geri kalmıyor.

Ortak Ticaret Politikası çerçevesinde AB'nin serbest ticaret anlaşması yaptığı ülkeler ile serbest ticaret anlaşmaları yapmak durumundayız. Serbest ticaret anlaşması yaptığımız Akdeniz ve Balkan ülkeleri ile dış ticaret hacmimiz genel dış ticaret hacmimize göre daha fazla artmıştır. 1 Ağustos 2012'de imzalanan Türkiye-Güney Kore Serbest Ticaret Anlaşması 2013 yılında yürürlüğe girdiğinde Türkiye'de tüketici elektroniği, otomotiv, plastik üretim ve kısmen beyaz eşya sektörlerine olumsuz etkileri olacağı öngörülmektedir.

Ülkemizin sanayi ürünlerinde Güney Kore'ye ihracat potansiyeli düşüktür. Buna karşılık, Türkiye-Güney Kore Serbest Ticaret Anlaşması orta ve uzun vadeli hedefler doğrultusunda karşılıklı teknik işbirliğini geliştirmeye önemli katkı yapabilir. Doğrudan yabancı sermaye yatırımı teknolojik işbirliğinin en önemli aracıdır.

Serbest Ticaret Anlaşmasının karşılıklı olarak tarifelerin indirilmesi yanında, ticaretin önündeki tarife dışı engellerin kaldırılması ile sağlayacağı açık ve şeffaf iş ortamı, Güney Kore'den Türkiye'ye doğrudan sermaye yatırımlarının çekilmesine ve iki ülke arasında ekonomik ilişkilerin güçlenmesine katkıda bulunacaktır.

Bu anlaşma Türkiye için ekonomisini yüksek katma değerli bir ekonomiye dönüştürmek için stratejik bir yatırım ortağı kazanmanın, Güney Kore için Avrupa, Orta Doğu, Rusya, Kuzey Afrika ve Orta Asya'ya önemli bir giriş kapısı elde etmenin aracı olabilir. Doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının Meksika'ya çekilmesinde NAFTA önemli rol oynamıştır.

Coğrafi konumu ve pazar büyüklüğü ile yatırım fırsatları sunan Türkiye, Güney Koreli yatırımcıları çekmeye odaklanmalıdır.

00-suleyman75.indd 3 13.12.2012 23:49

içindekiler

Kapak Resmi:
CALDER
Twenty-three snowflakes 1975

8 **Egemen Bağış**
Avrupa Birliği Bakanı ve Başmüzakereci
Türkiye'nin Avrupa Birliği Üyeliği Daha Etkin Bir Avrupa Komşuluk Politikasının Anahtarıdır

14 **Zafer Çağlayan**
Ekonomi Bakanı
Komşularımızla Gelişen Ekonomik ve Ticari İlişkiler

20 **Büyükelçi Selim Yenel**
Türkiye'nin AB Nezdindeki Daimi Temsilcisi
AB'nin Komşuluk Politikası ve Türkiye-AB İlişkilerinin Bölgesel Boyutu

26 **Prof. Dr. Haluk Kabaalioğlu**
İKV Başkanı
Kuzey Afrika ve Orta Doğu'da Yaşanan Dönüşüm Sürecinde AB Komşuluk Politikası ve Türkiye

32 **Ümit Yardım**
T.C. Tahran Büyükelçilisi
Komşuluk Politikaları Çerçevesinde Türkiye İran İlişkileri

36 **Alper Coşkun**
T.C. Bakü Büyükelçisi
Türkiye ile Azerbaycan: İki Kardeş Ülke

40 **Kerim Uras**
T.C. Atina Büyükelçisi
Türkiye – Yunanistan İlişkileri: Mevcut Durum ve Ekonomik Perspektifler

14

DIŞ TİCARETTE DURUM
Türkiye Dış Ticaret Derneği, Aralık 2012 Sayı: 75
Sahibi: Türkiye Dış ticaret Derneği adına Yönetim Kurulu Başkanı Hakan BULGURLU
Editör: Dr.Süleyman GEDİK
Danışma Kurulu: Michel AKAVI - Hikmet ALTAN - Hakan ATEŞ - Vedat AYDIN - Hayrettin ÇAYCI - Turan ERDOĞAN - Serdar KOÇTÜRK - Fatya MAMCU - Pulat OKTAY
TURKTRADE Yönetim Yeri: Yzb. Kaya Aldoğan Sokak, Genç Apt., No:11 D.8
34394 Zincirlikuyu - İSTANBUL Tel. 0.212 272 69 81 - 91 Faks: 0,212 275 51 36
www.turktrade.org.tr e-mail: infoturk@turktrade.org.tr

durum icin75.indd 2 14.12.2012 00:13

içindekiler

Büyükelçi (E) Uluç Özülker
Avrupa Birliği'nin Yunanistan, Kıbrıs ve Türkiye Paradoksu — **46**

Prof. Dr. Sema Kalaycıoğlu
Avrupa Birliğinin "Komşuluk İlişkileri" ve Türkiye — **54**

Dr Bahadır Kaleağası
TÜSİAD Uluslararası Koordinatörü
Bosphorus Enstitüsü Başkanı
Rusya'nın DTÖ Üyeliği ve Türkiye — **70**

Aydın Sezer
Türkiye'nin Komşu Ülkeler Politikası Var Mı? — **74**

Kader Sevinç
CHP Avrupa Birliği Temsilcisi,
PES Yönetim Kurulu Üyesi
Arap Mevsimleri ve Batı Rüzgârları — **82**

Mehmet Öğütçü ile bir söyleşi:
Bağdat ile Erbil Arasında Seçim Yapmak Zorunda Kalabiliriz — **86**

Xu Lejiang
President of Baosteel Group Co., Ltd.
China Economy and Baosteel in the International Financial Crisis Era — **92**

Ömer Ak
Çankırı Karatekin Üniversitesi Arş. Gör.
Ortadoğu'yu Bırak, Asya-Pasifik'e Bak: ABD Suriye Politikasını Kime İhale Edecek? — **102**

26

Kapak Tasarımı: Mert GÜRELİ
Tasarım: Kayra ÖZYÖN
Baskı: Uniform Basım ve Turizm Ltd. Şti. : 0212 429 10 00 Faks: 0212 629 06 00

- Bu dergide yer alan imzalı yazılar, yazarların kişisel görüşleri olup Türkiye Dış Ticaret Derneği' ni bağlamaz.
- Bu dergide yayınlanan yazılar "TURKTRADE' in Dış Ticarette Durum Dergisi' nden alınmıştır" ibaresi konulmak şartıyla izinsiz olarak yayınlanabilir.
- Okuyucu mektupları ad, soyad ve açık adres belirtilerek iletilmelidir.
- Dış Ticarette Durum, Türkiye Dış Ticaret Derneği (TURKTRADE) tarafından üç ayda bir yayımlanır.

durum icin75.indd 3 14.12.2012 00:13

Türkiye'nin Avrupa Birliği Üyeliği Daha Etkin Bir Avrupa Komşuluk Politikasının Anahtarıdır

Egemen Bağış
Avrupa Birliği Bakanı ve Başmüzakereci

Küresel ekonomik kriz ve Arap Baharının tetiklediği değişim süreci bölgemizi sosyal, ekonomik ve siyasi açıdan derinden etkilemeye devam ediyor. Bölgemizde yaşanan bu değişim rüzgârlarına yön verme gücüne erişen Türkiye son on yılda gerçekleştirdiğimiz reformlardan geri dönüşü olmayan başarılı sonuçlar elde edilmesiyle hukukun üstünlüğü, güçlü demokratik kurumları, işleyen piyasa ekonomisi, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi ve siyasi istikrarıyla Avrupa komşuluk bölgesinde bir ilham kaynağı haline gelmiş, böylelikle Avrupa Birliği (AB) için üyeliğimizin taşıdığı önem artmıştır.

Bu çalkantılı dönemin getirdiği belirsizliklere ve gelişmeleri yönlendirmekte karşılaşılan zorluklara karşın Türkiye-AB işbirliğinin derinleşmesinin AB ile ortak komşuluk bölgemizde sosyal ve ekonomik kalkınmanın, demokratik dönüşümün desteklenmesine ve bölgesel is-

01-EGEMEN BAGIS 75.indd 2 14.12.2012 00:00

tikrarın sağlanmasına katkıda bulunacağı kanısındayım. Her ne kadar Avrupa Birliği ekonomik açıdan bölgede önemini koruyor olsa da, Avro bölgesinde yaşanan krizin siyasi nitelik kazandığı ve Avrupa'nın geleceğine dair tartışmaların yapıldığı bir dönemde üye ülkeler arasında ortak tutumların belirlenmesi ve komşuluk politikası çerçevesinde bölge ile olan ilişkiler daha ağır bir seyir izlemeye başlamıştır. Mevcut konjonktürde yaşanan krizlere karşı deneyimli olan ve istikrarlı politikalar izleyen Türkiye ise bölgede sosyal, ekonomik ve politik etkisini her geçen gün arttırmaya devam etmiştir. Geçtiğimiz on yıldır izlediğimiz çok yönlü aktif dış politikanın katkısıyla ülkemizin, Balkanlar'dan Akdeniz'e, Ortadoğu'ya ve Kafkaslara kadar uzanan bölgede yer alan ülkeler için bir ilham kaynağı haline geldiği konusunda Avrupa'da ve bölge ülkelerinde bir uzlaşma olduğunu görmekteyiz.

Avrupa Komşuluk Politikası, Avrupa Birliği'nin 2000'li yıllarda ortaya çıkan yeni ve kapsamı genişletilmiş güvenlik anlayışı ile şekillenen ortak dış politika ve güvenlik politikası çerçevesinde geliştirilmiştir. Genişleme politikasından farklı olarak Komşuluk Politikası Birliğin güney ve doğu komşularına AB'ye üyelik perspektifi vermeksizin ortaklık anlayışı içinde ekonomik ve siyasi işbirliğinin ve diyaloğun geliştirilmesini önermektedir. Bununla birlikte, genişleme politikasında olduğu gibi, komşuluk politikası kapsamda yer alan ülkelerde demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü başta olmak üzere ortak Avrupa değerlerinin geliştirilmesi ve ekonomik reformların teşvik edilmesi amaçlanmıştır. Bu politikanın ilk adımı 2004 yılında "Genişleyen Avrupa" Tebliği ile Avrupa'ya en yakın 16 ülke olan Cezayir, Ermenistan, Azerbaycan, Belarus, Mısır, Gürcistan, İsrail, Ürdün, Lübnan, Libya, Moldova, Fas, Filistin, Suriye, Tunus, Ukrayna ile ilişkilerin ve ortaklıkların teşvik edilmesi amacıyla atılmış olup, bugün Karadeniz ile Doğu Kafkaslarda geliştirilen bölgesel ve çok taraflı ortaklık projeleriyle sürdürülmektedir. Avrupa Komşuluk kapsamındaki ülkeler, Türkiye'nin de komşu ve çevre ülkeleri arasında yer almaktadır.

Ülkemiz açısından değerlendirildiğinde, Avrupa Komşuluk Politikasıyla izlenen hedefler, şüphesiz Türkiye'nin AB'ye üyeliğinin sağlayacağı katkıların önemini somutlaştır-

Bu çalkantılı dönemin getirdiği belirsizliklere ve gelişmeleri yönlendirmekte karşılaşılan zorluklara karşın Türkiye-AB işbirliğinin derinleşmesinin AB ile ortak komşuluk bölgemizde sosyal ve ekonomik kalkınmanın, demokratik dönüşümün desteklenmesine ve bölgesel istikrarın sağlanmasına katkıda bulunacağı kanısındayım.

mıştır. Zira NATO, İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı (OECD) üyesi olan Türkiye, AB ile tam üyelik müzakerelerini sürdüren ve Birliğin demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü, tam işleyen bir piyasa ekonomisi gibi temel şartlarını yerine getiren bir aday ülke statüsü taşımaktadır. Türkiye Avrupa projesinin gerçekleştirilmesi yolunda kararlılıkla yürürken, aynı zamanda Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT), İslam Konferansı Örgütü Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK) ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü (KEİ) gibi bölgesel oluşumlar içerisinde öncü roller üstlenen bir ülkedir.

Bölge ülkeleri ile güçlü tarihi, kültürel, ekonomik bağları olan, işleyen dinamik piyasa ekonomisi ve güçlenen demokrasisi ile bölgesel bir güç ve lider ülke konumunda bulunan AB üyesi bir Türkiye'nin Avrupa Komşuluk Politikasının etkinliğini ve başarısını artıracağı açıktır. Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinde geldiği bugünkü nokta, Türkiye'nin bölgede izlediği aktif politikayı beslemekte ve güç katmaktadır. Şüphesiz AB üyelik perspektifinin itici gücü Türkiye'nin reform sürecini hızlandırmıştır. Türkiye ve AB'nin bu süreçte yaşanan bölgesel gelişmelere yön vermekte birbirini destekleyici ve tamamlayıcı olmasının kaçınılmaz olduğunu düşünüyorum.

Türkiye, Ortaklık Anlaşması, Katma Protokol ve Gümrük Birliği Kararı çerçevesinde ticaret politikasını AB ile uyumlu hale getirirken, AB ile katılım müzakereleri kapsamında mevzuat uyumu çalışmalarını da sürdürmektedir.

01-EGEMEN BAGIS 75.indd 3 14.12.2012 00:00

Bugün, AB Türkiye'nin en büyük ticaret ortağı, Türkiye ise AB'nin altıncı en büyük ticaret ortağı konumundadır. Avrupa'nın altıncı, dünyanın ise on yedinci büyük ekonomisine sahip Türkiye'nin komşuluk bölgesinde modernleşme, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyinin yükseltilmesi, istikrar ve güvenliğin sağlanması, ekonomik reformların desteklenmesi, istihdam alanları yaratılması, kamu ve özel sektörün kapasite geliştirme faaliyetlerine katkıda bulunulması için ekonomik ilişkilerin geliştirilmesine önem vermekteyiz. Nitekim ülkemiz bölge ülkeleriyle ticari ilişkilerin geliştirilmesine öncelik vermiştir, Kuzey Afrika ve Orta Doğu ülkeleri ile olan ticaret 2000'li yılların başından bu yana neredeyse altı kat artmıştır. Türkiye'nin AB'ye üyeliği bölgedeki pazarlara ulaşım ve bu ülkelerle ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi bakımından anahtar konumdadır. AB kaynaklı yabancı sermayenin Türkiye'ye yönlenmesinin önemli nedenlerinden biride Türkiye'nin jeopolitik konumudur.

Bununla birlikte, Türkiye ve AB arasında enerji alanında küresel ve bölgesel işbirliğinin güçlendirilmesi yönünde geçtiğimiz Haziran ayında başlatılan çalışmalar bölgede enerji güvenliğini sağlamak açısından hayati önem taşımaktadır. AB'nin enerji arz güvenliğinin sağlanması ve enerji arz kaynaklarının çeşitlendirilmesi ile ilgili hedeflerini gerçekleştirebilmesi için önümüzdeki yıllarda Türkiye ile mevcut işbirliği mekanizmalarını güçlendirerek enerji altyapılarına önemli ölçüde yatırım yapmaya ihtiyacı vardır. Türkiye dünyanın petrol ve doğal gaz rezervlerinin dörtte üçüne sahip, yenilenebilir enerji kaynakları açısından da elverişli coğrafi konuma sahip bir bölgede yer almaktadır. Ülkemiz çok boyutlu enerji stratejisi çerçevesinde, kaynak ve güzergâh çeşitliliğine gitmek suretiyle kendi enerji güvenliğini sağlarken diğer taraftan Avrupa'nın enerji güvenliği için vazgeçilmez bir ülke konumuna gelmiştir. Ülkemiz Türkiye – Yunanistan doğal gaz enterkoneksiyonu, Bakü – Tiflis – Ceyhan, Kerkük – Yumurtalık petrol boru hatları gibi büyük çaplı projeleri hayata geçirmiş, Nabucco, Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı Projesi (TANAP), Bakü – Tiflis – Erzurum doğal gaz boru hattı, Samsun – Ceyhan petrol boru hattı gibi projeleri de gerçekleştirmek üzere gerekli çalışmaları yürütmektedir.

Taşımacılık alanında ise, AB, üye devletler arasındaki kurumsal ve teknik engelleri kaldırarak entegre bir ulaştırma piyasası kurmak üzere Trans-Avrupa Ağı oluşturmaktadır. Türkiye ve AB arasında da kişilerin, malların ve hizmetlerin serbest dolaşımını kolaylaştırmak amacıyla iyi bir ulaşım altyapısı oluşturularak, bunun Trans Avrupa Ulaşım Şebekelerine (TEN-T) eklemlenmesi hedeflenmektedir. Buna ilaveten Türkiye, hızlı ve güvenilir ulaştırma altyapısının ve multi-modal ulaşım ağının oluşturulmasına ve Karadeniz, Asya, Orta Doğu ve Akdeniz bölgeleri ile Avrupa arasın-

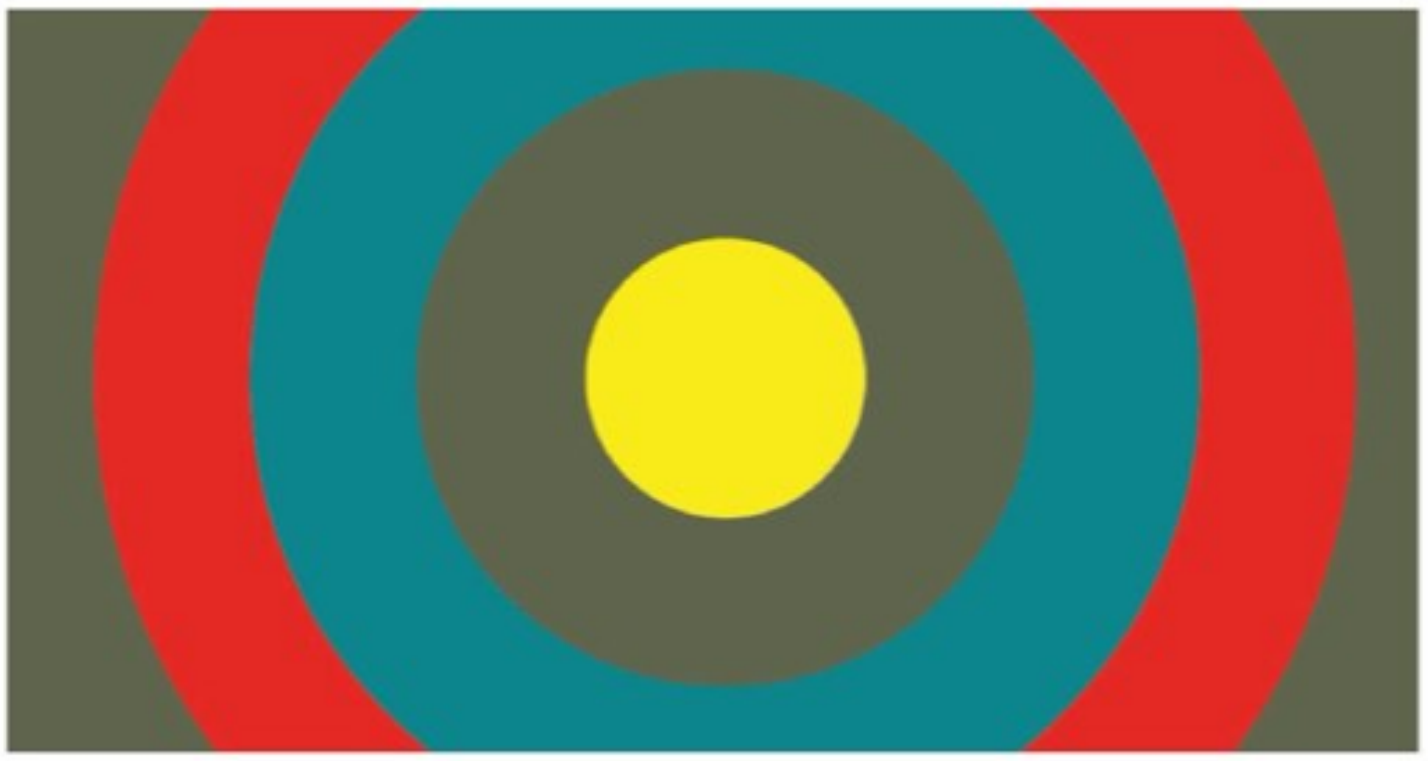

01-EGEMEN BAGIS 75.indd 4 14.12.2012 00:00

Taşımacılık alanında ise, AB, üye devletler arasındaki kurumsal ve teknik engelleri kaldırarak entegre bir ulaştırma piyasası kurmak üzere Trans-Avrupa Ağı oluşturmaktadır. Türkiye ve AB arasında da kişilerin, malların ve hizmetlerin serbest dolaşımını kolaylaştırmak amacıyla iyi bir ulaşım altyapısı oluşturularak, bunun Trans Avrupa Ulaşım Şebekelerine (TEN-T) eklemlenmesi hedeflenmektedir.

da gerekli ulaşım bağlantılarının sağlanmasına yüksek önem atfetmektedir. Türkiye'nin üyeliğinin bu açıdan değerlendirildiğinde de AB için stratejik önemi vardır.

Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinde elde ettiği bilgi ve tecrübeler, Türkiye'nin daha önce geçmiş olduğu yollarda ilerleyen Avrupa Komşuluk Politikası ülkeleri için istifade edilmesi gereken muazzam bir kaynak ve fırsattır. Gerek ekonomik reformlar gerekse siyasi reformlarda Türkiye'nin AB'ye uyum sürecinde elde ettiği deneyimler, bölge ülkelerine de ilham olacak niteliktedir.

Söz konusu paylaşımın örneklerinden birisini, akreditasyon gibi son derece teknik bir alanda görmekteyiz. AB standartlarında hizmet veren Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) sayesinde Türkiye, Avrupa Komşuluk Politikası ülkelerine AB'nin uygunluk değerlendirme ve akreditasyon sisteminin temel unsurlarını tanıtmakta ve bu ülkeleri AB'ye teknik açıdan yaklaştırmaktadır. Ülkemizin akreditasyon kuruluşu olan TÜRKAK son birkaç yıldır küresel ve bölgesel ölçekteki faaliyetlerine hız vermiş, Orta Asya Cumhuriyetleri, Balkan ülkeleri ve Körfez ülkeleri ile sağlanan yakın ilişkiler sonucu bu ülkelere akreditasyon alanında eğitim desteği sağlanmış, akreditasyon alanında kazanılan bilgi ve deneyimler aktarılmıştır.

Ayrıca, Avrupa Komşuluk ve Ortaklık Aracı - ENPI (European Neighbourhood and Partnership Instrument) adı altında oluşturulan ve komşuluk politikasının finansmanını sağlayan ENPI ile yerel ve bölgesel aktörler ile sivil toplum arasında sınır ötesi temaslar ve işbirliği desteklenmektedir. 2007-2013 döneminde ENPI kapsamında uygulanan 15 sınır ötesi işbirliği programından biri olan ENPI Karadeniz Havzasında Sınır Ötesi İşbirliği Programında ülkemiz de yer almaktadır. AB'ye katılım sürecinde müzakerelere devam eden bir aday ülke statüsünde olduğundan Avrupa Komşuluk Politikasının dışında olan Türkiye'nin, Avrupa Komşuluk ve Ortaklık Aracı kapsamında yürütülen Programa katılımı, aday ülkelerin yararlanabildiği Katılım Öncesi Yardım Aracı - IPA (Instrument for Pre-accession) fonlarıyla temin edilmektedir. AB fonları ile desteklenen Avrupa Komşuluk Politikası kapsamındaki ülkelerin mali açıdan güçlenmeleri ekonomik ve ticari ilişkilerimizi canlandıracak, bölge ülkelerinde halkın refah düzeyini arttıracaktır.

Bütün bunlara ilaveten, Türkiye'nin diğer bir katkısı bölgedeki reform hareketlerine yön vermesi olacaktır. Avrupa Komşuluk Politikası, özellikle hedef bölgesindeki birçok ülkenin etkisi altında kaldığı Arap Baharı ile yeni bir boyut kazanmıştır. 25 Mayıs 2011 tarihinde AB yetkilileri, Komşuluk Politikasını canlandırmak ve bölge ülkelerle ortaklığı kuvvetlendirmek adına yeni bir yaklaşım ortaya koymuş ve Komşuluk Politikasını "daha fazla reform için daha fazla fon" prensibine dayandırmıştır.

Laik, demokratik ve nüfusunun büyük bir çoğunluğu Müslüman olan Türkiye'nin kuşkusuz en temel katkılarından bir tanesi de bölgedeki siyasi reform sürecine olan etkisidir. Türkiye'nin bölge ülkeleriyle sahip olduğu tarihsel, ekonomik ve kültürel bağlar da göz önünde bulundurulduğunda, ülkemizin AB üyeliği bir barış ve refah projesi olarak Avrupa'nın bölgede inandırıcılığının ve yumuşak gücün arttırmasında kilit önem taşımaktadır. Türkiye'nin AB üyeliği, bölgedeki demokratik reformların teşvik edilmesi, hukukun üstünlüğünün, insan haklarının, farklı inanç gruplarının hak ve özgürlüklerinin, toplumsal cinsiyet eşitliğinin güvence altına alınması ve istikrar ve refahın artması açısından belirleyici bir rol oynamaktadır.

Araştırmalarda, Türkiye'nin Orta Doğu'daki

01-EGEMEN BAGIS 75.indd 5 14.12.2012 00:00

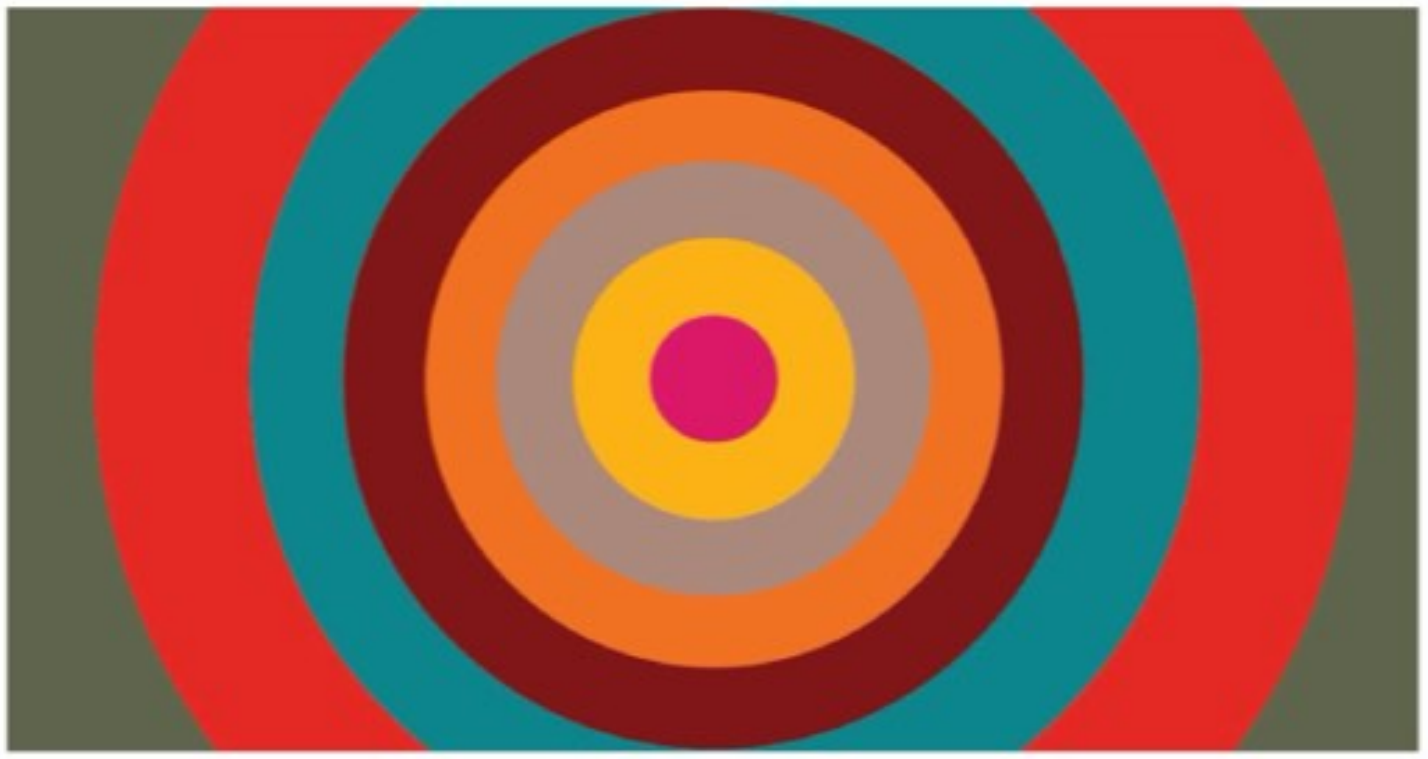

Türkiye'nin son yıllarda izlediği çok boyutlu, çok bölgeli ve çok taraflı politika ve komşu ülkeleriyle artan ve derinleşen ilişkileri, Türkiye'nin AB üyeliği hedefine bir alternatif teşkil etmekten ziyade, Türkiye'yi AB'ye daha da yaklaştıran bir unsur olmuştur.

imajının Avrupa ülkelerine, bölge ülkelerine ve ABD'ye göre çok daha olumlu olduğunu, ayrıca bölge ülkelerinin Türkiye'nin AB üyeliğine büyük ölçüde destek verdiğini göstermektedir. Türkiye'nin üyeliğinin kültürleri, değerleri ve medeniyetleri buluşturan sembolik bir anlam taşıdığı anlaşılmaktadır.

Küresel alanda barışı destekleyen bir proje olarak AB'ye Türkiye'nin sağlayacağı katkılar her geçen gün somutlaşmaktadır. Geçtiğimiz yıllarda izlediğimiz kararlı dış politika sayesinde Türkiye uluslararası hukuk ve normlar çerçevesinde NATO ve BM bünyesinde uluslararası barışın korunmasına katkı sağlamaya devam etmiştir. AB ile ortak hareket ettiğimiz birçok dış politika meselesinde de temel ortak hareket zeminini bu anlayış oluşturmaktadır. Türkiye'nin son yıllarda izlediği çok boyutlu, çok bölgeli ve çok taraflı politika ve komşu ülkeleriyle artan ve derinleşen ilişkileri, Türkiye'nin AB üyeliği hedefine bir alternatif teşkil etmekten ziyade, Türkiye'yi AB'ye daha da yaklaştıran bir unsur olmuştur.

Bugün Türkiye'nin üyeliğinin önündeki engellerin aşılmasının Avrupa projesinin geleceği açısından hiçbir dönemde olmadığı kadar önemli olduğu inancındayım. Türkiye'nin katılım sürecine ivme kazandırmak ve katılım müzakereleri sürecini desteklemek için Avrupa Komisyonu ile geçtiğimiz Mayıs ayında başlattığımız Pozitif Gündem aracılığıyla Türkiye-AB ilişkileri açısından vize, siyasi reformlar, enerji, terörle mücadele gibi önemli konularda işbirliği mekanizmalarını güçlendirmekte, siyasi blokajlı fasıllarda teknik açılış/kapanış kriterlerinin en kısa sürede yerine getirilmesi için çalışmaktayız.

Türkiye ve AB'nin ortak bir geleceği paylaştığına inanıyor, ortak geleceğimizi birlikte inşa etmek istiyoruz. Daha etkin bir Avrupa Komşuluk Politikasının anahtarının Türkiye'nin AB'ye tam üye olmasıyla sağlanacağı açıktır. AB ile Türkiye birlikte daha güçlüdür. Türkiye'nin AB üyeliğinden hem Birlik hem Türkiye hem de bölgemizde bulunan ülkeler kazançlı çıkacaktır. D

01-EGEMEN BAGIS 75.indd 6 14.12.2012 00:00

DÜNYA İÇİN BÜYÜK BİR ADIM

**Doğada bıraktığımız izi küçültmek için büyük adımlar atıyoruz.
Türk Telekom olarak, karbon ayak izini raporlayarak
dünyanın en seçkin çevre ödüllerinden birini kazandık.**

KARBON SAYDAMLIK LİDERİ ÖDÜLÜ

Her şey gelecek nesillere daha güzel bir dünya bırakmak için. Türk Telekom, iş süreçlerini ve ofis uygulamalarını sürdürülebilirlik prensiplerine göre yürütüyor. Üstelik bu yolda, tüm çalışanları, onların aileleri, tedarikçileri ve müşterileriyle birlikte yürüyor.

Türk Telekom, 2011 yılında, düşük karbon ekonomisine geçişi destekleyen ve dünyanın en prestijli çevre projesi olarak adlandırılan, Karbon Saydamlık Projesi'ne (Carbon Disclosure Project/CDP) Türkiye'den raporlama yapan tek telekomünikasyon şirketi oldu. Ayrıca katılımcı tüm şirketler arasında yapılan değerlendirmede, en iyi raporlama yapan iki şirketten biri olarak "2011 Türkiye Karbon Saydamlık Lideri" ödülünü aldı.

TÜRK TELEKOM

01-EGEMEN BAGIS 75.indd 7 14.12.2012 00:00

Komşularımızla Gelişen Ekonomik ve Ticari İlişkiler

Zafer Çağlayan
Ekonomi Bakanı

Türkiye coğrafi konumu itibariyle, Avrupa, Avrasya ve Ortadoğu olarak tanımlanan bölgelerde siyasi, ekonomik ve kültürel bakımdan yaşanan olumlu ya da olumsuz tüm etkilerden payına düşeni almaktadır. Özellikle Soğuk Savaş sonrası dönemde Türkiye'nin, iyi komşuluk ilişkileri çerçevesinde sürdürdüğü ekonomi ve ticari politikaları ile bölgesinde istikrar ve kalkınmaya katkıda bulunmaktadır.

Bakanlığımız tarafından uygulanan "Komşu ve Çevre Ülkeler ile Ticari ve Ekonomik İlişkilerin Geliştirilmesi Stratejisi" çerçevesinde Türkiye, komşusu olan ülkeler ile çok boyutlu ticari ve ekonomik ilişkiler kurmaya odaklanmıştır. Türkiye'nin komşu ve çevre ülkeler ile ticari ve ekonomik ilişkilerinin sağlıklı seyri, Ticaret ve Ekonomik İşbirliği Anlaşmaları, Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmaları, Çifte Vergilendirmenin Önlen-

02-ZAFER CAGLAYAN 75.indd 2 14.12.2012 00:01

mesi Anlaşmaları, Ortaklık ve İşbirliği Anlaşmaları, Uzun Vadeli Ekonomik İşbirliği Programları, Ekonomik İşbirliği Eylem Planları ile Ulaştırma, Turizm, Bankacılık, Gümrük, Standardizasyon gibi Teknik Alanlarda İşbirliği Anlaşmaları gibi hukuki enstrümanlarla garanti altına alınmaktadır. Bölge ülkeleriyle her yıl düzenli olarak gerçekleştirmeye çalıştığımız ve ikili ilişkilerimizin takibi bağlamında azami önemi bulunan Karma Ekonomik Komisyon toplantılarımızla, enerjiden ulaştırmaya, bankacılıktan tarım alanına kadar birçok konuyu etraflıca tartışma, izleme ve yeni projelere zemin hazırlama imkânı yakalanabilmektedir. Türkiye ayrıca, Fuarlar, Ticaret Heyetleri, Müteahhitlik Heyetleri ve İş Konseyi Toplantıları gibi etkinlikler vesilesiyle, komşu ülkelerin özel sektörleri ile bağlarının da güçlendirilmesini hedeflemektedir. Yine aynı Strateji kapsamında, komşu başkentlerde Türk Ticaret Merkezleri kurulmakta ve uygun koşullarda sağlanan Türk Eximbank Kredileri ile bölgesel ticaretin kolaylaştırılması hedeflenmektedir.

"Komşu ve Çevre Ülkeler ile Ticaretin Geliştirilmesi Stratejisi"ne ek olarak, dünya ticareti ve ekonomisinde 2023 yılında ilk 10 ülke arasında yer alma hedefimizi gerçekleştirebilmek amacıyla, 2011 yılında "Bölgesel İşbirliği ve Rekabet Stratejisi" de uygulamaya konulmuştur. Bu Strateji kapsamında, örneğin, Balkanlara yönelik daha sistemli, istikrarlı ve uzun vadeli bir yaklaşım geliştirilebilmiş, karşılıklı tanıtım faaliyetlerinin artırılması, yerel firmalarla ortaklıklar yapılması yoluyla yatırımların artırılması, Türk işadamları derneklerinin oluşumunun desteklenmesi ve özel sektörler arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi gibi idealler gerçekleştirilebilmiştir.

20. yüzyıl boyunca sürekli çatışmalarla anılmış olan Balkanlar coğrafyası, günümüzde dünya ekonomisinin en yeni ve umut vadeden pazarlarını temsil etmektedir. Soğuk Savaşın sona ermesiyle, serbest piyasa ekonomisine geçen bu ülkeler, süreç içerisinde hızla hayata geçirilen özelleştirilmeler, dış ticaretin liberalleştirilmesi, sanayi yapısının modernleştirilmesi ve yabancı sermayenin teşvik edilmesi ile birlikte, hem ticaret hem de yatırımlar açısından çok elverişli birer pazar olma özelliği kazanmıştır.

Son yıllarda yakaladıkları ekonomik büyüme trendi ve dışa açılım sürecine paralel olarak, Balkan ülkeleri ile ülkemiz arasındaki ticari ve ekonomik ilişkiler de hızlı bir gelişim sürecine girmiştir. 2002 yılında bölge ülkeleri ile 1,9 milyar dolar olan ihracatımız 2011 yılına gelindiğinde yaklaşık dört buçuk katlık bir artış sergileyerek, 8,4 milyar dolara ulaşmıştır. Aynı şekilde, 2002 yılında Balkan ülkelerinden Türkiye'ye gerçekleşen ithalat 1,5 milyar dolar seviyesinde iken, bu rakam 2011 yılında neredeyse yedi katlık bir artışla 10 milyar doları bulmuştur.

Türkiye, Balkanlar coğrafyasının bir parçasıdır. Ancak, sadece "tarihi bağlar", "komşuluk" ve "soydaşlık" ibaresi, artık tek başına Türkiye'nin bölgedeki rolünü, bölge ülkeleri ile arasındaki ilişkileri anlatmaya yetmemektedir. Dış ticaretimizin hatırı sayılır bir kısmının Avrupa Birliği ile kurulan Gümrük Birliği çerçevesinde gerçekleştirildiği de düşünüldüğünde, bu oluşuma dâhil olan veya bu pazarlara giden lojistik yolları üzerinde bulunan ülkelerin önemi daha iyi anlaşılabilecektir.

Türkiye, Balkanlar coğrafyasının bir parçasıdır. Ancak, sadece "tarihi bağlar", "komşuluk" ve "soydaşlık" ibaresi, artık tek başına Türkiye'nin bölgedeki rolünü, bölge ülkeleri ile arasındaki ilişkileri anlatmaya yetmemektedir. Dış ticaretimizin hatırı sayılır bir kısmının Avrupa Birliği ile kurulan Gümrük Birliği çerçevesinde gerçekleştirildiği de düşünüldüğünde, bu oluşuma dâhil olan veya bu pazarlara giden lojistik yolları üzerinde bulunan ülkelerin önemi daha iyi anlaşılabilecektir.

Türkiye aynı zamanda, ispatlanmış petrol ve doğal gaz rezervlerinin dörtte üçüne sahip Hazar Havzası, Kafkas ve Ortadoğu ülkeleri ile Avrupa pazarı arasındaki geçiş noktasında yer almaktadır. Türkiye'nin bu ayrıcalıklı konumu enerji güvenliği konusunda doğal olarak hem fırsatlar, hem de sorumluluklar doğur-

02-ZAFER CAGLAYAN 75.indd 3 14.12.2012 00:01

maktadır. Enerji alanındaki işbirliğinin bölgemizdeki barış ve istikrar açısından önemi, ayrıca kalkınma ve halklarımızın ortak refahı üzerindeki olumlu etkileri de unutulmamalıdır.

Azerbaycan'la birlikte geliştirdiğimiz Doğu-Batı Enerji Koridoru enerji alanında somut işbirliğine en güzel örnektir. 2012 yılı Haziran ayında, bu Koridorun iki temel bileşenini teşkil eden ve başarıyla hayata geçirilen Bakü-Tiflis-Ceyhan ve Bakü-Tiflis-Erzurum boru hattı projelerine, Trans-Anadolu Boru Hattı Projesi'ni de ekledik. Azerbaycan doğal gazının ülkemizin yanı sıra Avrupa piyasalarına da taşınmasına olanak sağlayacak bu projeye yönelik çalışmaların zamanlıca gerçekleştirilmesine ve boru hattının öngörüldüğü üzere 5 yıl içinde, hatta mümkünse daha da erken hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.

Oluşturulan bu enerji koridorunun güvenilir bir diğer mensubu olan Gürcistan ile akdedilen Serbest Ticaret Anlaşması 1 Kasım 2008 tarihinden bu yana, bu ülkeyle olan ticaretimizin sağlıklı bir biçimde işlemesine yardımcı olan başat hukuki temeldir. Bu Anlaşma kapsamında, tüm sanayi ürünlerinin taraf ülke pazarlarına vergisiz girişinin yanı sıra, tarım ürünlerinde de karşılıklı olarak geniş tavizler sağlanmıştır.

Diğer taraftan, güney komşularımız olan Suriye, İran ve Irak ile olan sınırlarımız tüm kara sınırlarımızın %60'tan fazlasına tekabül etmektedir. Bu itibarla, bu üç ülkeye olan ihracatımızın, toplam 14 Ortadoğu ve Körfez ülkesine 2011 yılında gerçekleşen 24,8 milyar dolarlık ihracatımızın %55'ine denk olması tesadüf değildir. Özellikle Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu ekonomisinin gelişmesi ve bölge halkının gelir ve refah seviyesinin arttırılması; ürün çeşitliliği ve istihdam yaratmak suretiyle ekonomik ve altyapı farklılıklarının giderilmesi, sınır bölgesine ekonomik canlılık getirilmesi noktalarındaki etkilerinden de ötürü son 10 yılda Ortadoğu ülkelerine yönelik başlatılan stratejide en çok öncelik verilen ülkeler Suriye, Irak ve İran olmuştur.

Bu dönem içerisinde, komşu ülkeler ile ticari ve ekonomik ilişkilerin yasal altyapısını günün koşullarına göre yeniden düzenlenmesi çalışmaları kapsamında, bu ülkelerin ihracatımız içindeki payının arttırılmasını teminen sınır illerimizde Sınır Ticaret Merkezleri projesine başlanmış, Suriye Serbest Ticaret Anlaşması yürürlüğe sokulmuş, Irak ile ülkemiz arasında Yüksek Düzeyli Stratejik Konsey tesis edilmiş ve Kapsamlı Ekonomik İşbirliği Anlaşması imza edilmiş, İran ile de Tercih-

02-ZAFER CAGLAYAN 75.indd 4 14.12.2012 00:01

Irak, içinde bulunduğu savaş koşullarına rağmen, geliştirmiş olduğu özel sektör gücü ve DTÖ ile yürütmekte olduğu üyelik müzakerelerindeki kararlılığıyla küresel ticaret sisteminde önümüzdeki dönemde önemli yer tutacak bir potansiyel taşımaktadır. Ülkenin sahip olduğu enerji kaynaklarının bolluğu ve çeşitliliği bu potansiyelin gerçeğe dönüşme olasılığını daha da artırmaktadır.

li Ticaret Anlaşması müzakerelerinde önemli aşamalar kaydedilmiştir. Öte yandan, bu dönemde, bu ülkelere artan ticaretin akışını karşılamayı teminen, İran, Irak ve Suriye ile mevcut gümrük kapılarımızın modernizasyonu ve genişletilmesi çalışmaları tamamlanmış, yeni gümrük kapıları ve bağlantı yollarının önemli bir bölümü bitirilmiştir. Bunun yanında, ticaret, yatırımlar ve hizmetler sektöründe güvenli ve öngörülebilir bir ortamın yaratılması hedeflenmiştir.

Irak, içinde bulunduğu savaş koşullarına rağmen, geliştirmiş olduğu özel sektör gücü ve DTÖ ile yürütmekte olduğu üyelik müzakerelerindeki kararlılığıyla küresel ticaret sisteminde önümüzdeki dönemde önemli yer tutacak bir potansiyel taşımaktadır. Ülkenin sahip olduğu enerji kaynaklarının bolluğu ve çeşitliliği bu potansiyelin gerçeğe dönüşme olasılığını daha da artırmaktadır. Ülkemiz de Irak'ın küresel ekonomiye entegrasyonunda, iç pazardaki talebin karşılanması ve ülkenin yeniden yapılandırılmasında Irak'ın en önemli ortaklarından biri olmaya devam etmektedir. Nitekim Irak, Türk müteahhitlik firmalarının yurtdışında en fazla iş üstlendikleri Ortadoğu'da birinci, dünya genelindeki beşinci ülke konumuna ulaşmıştır.

Bu kapsamda Irak'ın sadece bir bölgesine yönelik değil tüm sathına yayılmış ve Irak'ın 18 eyaletinin kendine özgü koşullarını hesaba katan geniş bir strateji ile Irak ticaret politikamız belirlenmektedir. Bu kapsamda Bağdat'ın yanısıra Basra, Musul ve Erbil'de görevlendirdiğimiz ticaret ataşelerimiz ile birlikte merkezden hazırladığımız Irak eylem planının hedeflerini gerçekleştirmek üzere titizlikle çalışılmaktadır. Bu çalışmalarımız neticesinde, Ortadoğu bölgesine yönelik ihracatımızda da hedefimiz 2012 yılında 35 milyar Doları aşmaktır ve bu ihracatın yüzde 35'ini tek başına Irak oluşturacaktır.

İran ile ticaretimizde de benzer bir eğilim gözlemlenmektedir. 2009 yılı hariç tutulduğunda, Türkiye ile İran arasındaki ticaret hacminin son 10 yıldır sürekli bir artış göstermiştir. 2011 yılında İran'a ihracatımız bir önceki yıla göre %18 oranında artarak 3,6 milyar Dolar, aynı dönemde ithalatımız ise % 63'lük bir artış göstererek 12,4 milyar Dolar olmuş, ticaret hacmimiz 16 milyar Dolara ulaşmıştır. İran'a yönelik yaptırım kararları, bankacılık faaliyetlerinin giderek zorlaşması ve İran ekonomisinde bu gelişmelerden sonra ortaya çıkan sorunlar ve özellikle kur krizlerine rağmen bu ticaret gerçekleştirilebilmiştir.

Türkiye'nin en uzun sınır komşusu olan Suriye de, ülkemizin dış ticaretinde önemli bir paya sahiptir. Suriye'de meydana gelen iç karışıklıklar nedeni ile durma noktasına gelen Suriye ile ticaretimizin ise bu olaylar öncesindeki seyri dikkat çekicidir. Suriye ile yürürlüğe konulan ancak son olaylar kapsamında askıya alınan Serbest Ticaret Anlaşması'nın 2007 yılında yürürlüğe girmesi ile ticaret önemli ölçüde artmıştır. 2002 yılında 267 milyon dolar olarak gerçekleşen Suriye'ye ihracatımız 2011 yılında yaklaşık 6 kat artarak 1,6 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. 2011 yılında, Suriye'nin toplam ihracatımız içerisindeki payı %1,5'e ulaşmış ve bu ülke en büyük 20. ihracat pazarımız olmuştur.

Son dönemde Suriye'de meydana gelen olayların ülkemiz ekonomisine ve Suriye'de iş yapan firmalarımıza olan zararlarını azaltmaya yönelik çalışmalar da sürdürülmektedir. Ülkemiz firmalarının Suriye ekonomisi dâhilinde geçmişte olduğu gibi yarın da aktif olacağına şüphe duyulmamalıdır.

Esasen bu coğrafyanın içinde olmakla beraber, gelişmelere güvenli bir mesafeden ba-

02-ZAFER CAGLAYAN 75.indd 5 14.12.2012 00:01

kabilen Türkiye'nin bölge ülkelerine yönelik pozisyonu, güvenlik mülahazaları bir yana, karşılıklı bağımlılık prensibi çerçevesinde kalkınma olarak şekillenmektedir. Bu ilkesel hedefe ulaşmada temel hedefimiz, ticari ve ekonomik ilişkilerimizdeki mevcut sorunları ve engelleri tamamen ortadan kaldırarak, sorundan ari bir temel üzerinde inşa edilen uzun vadeli ilişkiler olarak tanımlanabilmektedir. Böylesi bir yaklaşım, her alanda çok kapsamlı işbirliğinin geliştirilmesini ve tüm sektörlerin bütünleşik bir bakış açısıyla ele alınarak harekete geçirilmesini gerekli kılmaktadır.

Kara sınırlarımızın ötesinde, Rusya Federasyonu ve tüm diğer Bağımsız Devletler Topluluğu Ülkeleri ile uygulamakta olduğumuz ekonomik işbirliği projeleri bahsekonu bütünleşik bakış açısına örnek teşkil etmektedir. Düzenli olarak her yıl, Ulaştırma, Bankacılık, Gemi ve Yat İnşa gibi muhtelif çalışma grupları temelinde çalışması öngörülen Karma Ekonomik Komisyonu, ülkelerimiz arasındaki ticari ilişkilerin seyrini izlemek, düzenlemek ve geliştirmek amacıyla periyodik olarak biraraya gelmektedir. Kuzey komşumuz Rusya Federasyonu ile bölgesel ilişkiler noktasında değerlendirilmesi gereken önemli unsurlardan bir diğeri de, Rusya Federasyonu-Kazakistan-Belarus merkezinde kurulan ve daha da genişlemesi öngörülen Gümrük Birliğidir. Tek merkezin koordinasyonunda belirlenen objektif kuralların, 175 milyonluk nüfusu ve toplam 20.206.350 km²'lik yüzölçümü çevreleyen çok geniş bir gümrük hattında uygulanması, bölgeyle yakın ilişkiler içerisinde bulunan ülkemiz açısından da önemli fırsatları barındırmaktadır. Türkiye, yanıbaşında kurulan bu ekonomik bütünleşmeyi fikren ve fiilen desteklemektedir.

Periyodik olarak ağır çatışmalara sahne olan Ortadoğu, Balkanlar ve Kafkaslar üçgeninin merkezinde yer alan Türkiye, bütün olumsuzluklara rağmen, bölgesinde istikrar ve kalkınmayı tesis edecek ekonomi ve ticaret politikalarını hayata geçirmeye devam etmektedir. Türkiye, özellikle 1990'ların başından bu yana baş döndürücü bir hızda meydana gelen değişimlere sahne olan bu bölgedeki hiçbir gelişmeye kayıtsız kalmamış ve bölgenin en gelişmiş ekonomisi olarak, istikrar ve refah sağlayacak adımların atılmasında insani sorumluluklarının bilincinde hareket etmiştir. Türkiye, bugüne kadar olduğu gibi gelecekte de bölge kalkınmasında öncü rolünü üstlenebilecek nitelikte ekonomik güce ve siyasi kararlılığa sahip bulunmaktadır.

02-ZAFER CAGLAYAN 75.indd 6 14.12.2012 00:01

Türkiye'de bir ilk!

Vestel Çorbacı

Vestel Çorbacı ile

Evin kalbi mutfakta atar

Birbirinden lezzetli çorbalar, pudingler, tatlılar, soslar, salçalar, soğuk içecekler ve bebekler için nefis püreler hazırlamak Vestel Çorbacı ile artık çok daha hızlı ve pratik!

Siz malzemeleri içine atın; bırakın o doğrasın, karıştırsın, kaynatsın, birbirinden lezzetli tarifleri sizin için hazırlasın.

Vestel Çorbacı ile mutfağınız evinizin kalbi, mutluluğunuzun merkezi olsun.

VESTEL çorbacı

dost teknoloji

VESTEL

ZORLU | www.vestel.com.tr/Corbaci 444 4 123

02-ZAFER CAGLAYAN 75.indd 7 14.12.2012 00:01

AB'nin Komşuluk Politikası ve Türkiye-AB İlişkilerinin Bölgesel Boyutu

Büyükelçi Selim Yenel
Türkiye'nin AB Nezdindeki Daimi Temsilcisi

Soğuk savaşın bitiminden bu yana dramatik biçimde değişen dünyaya uluslararası toplumun ayak uydurması zaman almıştır. Türkiye değişmiş ve yeni koşullara uymuştur. Nitekim yaşanan değişimin en çarpıcı yönlerinden biri çok kutuplu bir küresel sistem içerisinde Türkiye gibi yükselen siyasi ve ekonomik güç merkezlerinin genişleyen bir coğrafyayı etkileme yeteneğini elde etmeleridir. Ülkemiz bu yeteneklerini artan biçimde ticaret, diplomasi ve kültürel ilişkiler gibi yumuşak güç unsurlarına dayandırmaktadır. Türkiye'nin yumuşak güç projeksiyonlarıyla güçlenen dış politikasının merkezinde demokrasi, hukuk devleti, insan hakları ve sosyal adalet gibi uluslararası toplum tarafından paylaşılan ortak değerler bulunmaktadır. Ancak, birçok ülke Türkiye'deki bu değişimi tam anlayamamış ve yeni koşullara daha zor uymuştur.

03-SELIM YENEL 75.indd 2 14.12.2012 00:04

Ülkemizin uluslararası alandaki gücü ve etkisi kendi kaynaklarıyla olduğu kadar, bölgesel ve küresel düzeyde kurduğu işbirliği ve ortaklıklarla da yakından bağlantılıdır. Avrupa Birliği'ne katılım sürecinde somutlaşan reform çalışmaları Türk dış politikasının önemli kazanımlarından biri haline gelmiş ve bölgedeki diğer ülkeler ve halklar için ilham kaynağı teşkil etmiştir.

Öte yandan, Avrupa Birliği kuruluşundan bu yana en ciddi krizlerinden birini yaşamaktadır. AB'nin krizden güçlenerek çıkıp çıkamayacağı anahtar soruyu teşkil etmektedir. Türkiye, AB'nin krizin olumsuz etkilerinin üstesinden gelmesinin bölge ve dünya için önemli olduğu kanaatindedir. AB'nin sorunlarını çözmesi ülkemizin de yararına olacaktır. Zira taraflar arasındaki ticari ilişkilerin ve yatırımların yoğunluğu oldukça gelişmiş bir karşılıklı bağımlılığa işaret etmektedir. Dünyanın 16. büyük ekonomisi haline gelen Türkiye Avrupa'daki daralmaya karşın yapısal reformları hayata geçirebilmiş ve Asya, Afrika ve Latin Amerika'da yeni pazarlara açılabilmiştir. Ancak, AB Türkiye'nin en büyük ticari ortağı olmayı sürdürmektedir. Ülkemizdeki yabancı yatırımların %75'i Avrupa'dan gelmektedir. Bu önemli ilişkinin taşıdığı potansiyelin daha fazla hayata geçirilebilmesi gerekmektedir. AB'ye katılım sürecimizin canlandırılması ve dış politika alanında mevcut işbirliğinin daha da ileriye götürülmesi bu bakımdan önem taşımaktadır.

Avrupa Komşuluk Politikası

AB, karadan ve denizden komşu haline geldiği ve hali hazırda üyelik perspektifi vermediği ülkelerle yürüteceği ilişkileri tek bir çatı altında toplamak amacıyla 2004 yılında Avrupa Komşuluk Politikası'nı (European Neighbourhood Policy - ENP) oluşturmuş ve zaman içinde geliştirmiştir. Bu politika, AB ile komşu ülkeler arasındaki "Ortaklık ve İşbirliği Anlaşmaları" üzerine inşa edilmiştir.

2007 yılında Romanya ve Bulgaristan'ın da katılımıyla genişlemiş AB ile doğu - güney komşuları arasında refah ve istikrar bakımından derin uçurumlar oluşmasını engellemeyi amaçlayan Komşuluk Politikası kapsamına giren "komşu ülkeler" şunlardır:

a) Avrupa'da SSCB'den ayrılan ülkeler (Ukrayna, Moldova ve Belarus),

Avrupa Komşuluk Politikası hukuk devleti, demokrasi, insan haklarına saygı, iyi yönetişim, pazar ekonomisi kurallarına uyum ve sürdürülebilir kalkınma gibi ortak değerlere ve ilkelere yönelik taahhütler temelinde şekillenmektedir. Bu kapsamda, Avrupa Komşuluk Politikası komşu ülkelerle mevcut ilişkilerin ötesine geçerek, daha derin siyasi ilişkiler ve ekonomik bütünleşmeyi öngörmektedir.

b) Güney Kafkasya ülkeleri (Azerbaycan, Ermenistan ve Gürcistan),

c) Güney Akdeniz ülkeleri (Tunus, İsrail, Fas, Filistin, Ürdün, Mısır, Lübnan, Libya, Cezayir ve Suriye).

Komşuluk Politikası'na aday ülkeler (ve dolayısıyla ülkemiz) dâhil edilmemiştir. AB tarafından "stratejik ortak" olarak tanımlanan Rusya Federasyonu'yla ilişkiler de ikili çerçevede yürütülmektedir.

AB "Avrupa Komşuluk Politikası" kapsamındaki ülkelerle ikili planda daha yoğun bir siyasi diyalog, AB iç pazarıyla bütünleşme, AB program ve politikalarına daha geniş çaplı katılım ve Adalet ve İçişleri alanında güçlendirilmiş işbirliği olanakları sunmaktadır. Avrupa Komşuluk Politikası hukuk devleti, demokrasi, insan haklarına saygı, iyi yönetişim, pazar ekonomisi kurallarına uyum ve sürdürülebilir kalkınma gibi ortak değerlere ve ilkelere yönelik taahhütler temelinde şekillenmektedir. Bu kapsamda, Avrupa Komşuluk Politikası komşu ülkelerle mevcut ilişkilerin ötesine geçerek, daha derin siyasi ilişkiler ve ekonomik bütünleşmeyi öngörmektedir.

Arap Baharı kapsamındaki gelişmeler AB'yi komşuluk politikasını gözden geçirmeye sevk etmiş ve bunun neticesinde AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Ashton ve AB Komisyonu tarafından 25

03-SELIM YENEL 75.indd 3 14.12.2012 00:04

Mayıs 2011 tarihinde yeni AB Komşuluk Politikası hakkında bir Ortak Bildirim yayınlanmıştır. Söz konusu Ortak Bildirim uyarınca, yeni AB Komşuluk Politikası'nın temel dayanak noktasını "daha fazla reform için daha fazla mali destek" yaklaşımı teşkil etmektedir. Yeni AB Komşuluk Politikası kapsamında 2011-2013 döneminde AB Komşuluk Politikası için tahsis edilen 5,7 milyar Euro tutarındaki miktar 1,24 milyar Euro arttırılmış, ancak bu fonların kullanımı daha net bir şekilde siyasi koşulluluk ilkesine bağlanmıştır.

Komşuluk Politikası çerçevesindeki bölgesel işbirliği girişimleri

AB Komşuluk Politikasını bölgesel ve çok taraflı girişimlerle de güçlendirmeyi ve desteklemeyi amaçlamıştır. Bu çerçevede, 2008 yılında Karadeniz Sinerjisi ve Barselona Süreci'nin devamı niteliğindeki Akdeniz için Birlik ve 2009 yılında Doğu Ortaklığı girişimleri hayata geçirilmiştir.

Akdeniz için Birlik

AB güneyindeki komşularıyla bölgesel düzeydeki ilişkilerini Akdeniz için Birlik platformunda yürütmektedir. AB ile AB üyesi olmayan Akdeniz ülkeleri arasında kalıcı ve kurumsal bir işbirliği çerçevesinin oluşturulması amacıyla 1995 yılında tesis edilen Avrupa-Akdeniz süreci (Euromed/Barselona Süreci), 13 Temmuz 2008 tarihinde Paris'te yapılan Zirve ile yerini "Akdeniz için Birlik"e (AiB) bırakmıştır.

Büyük ölçüde Barselona Süreci'nin devamı niteliğinde olan AiB, özellikle somut projelerle Akdeniz'de işbirliğinin arttırılmasını ve böylece Akdeniz'in bir barış, demokrasi ve refah bölgesi olmasına katkıda bulunulmasını amaçlamaktadır. AiB, siyasi diyalog ve ekonomiden, sosyal ve kültürel alanlara uzanan geniş bir yelpazede işbirliğini öngörmektedir. Konsensüs ve ortak sahiplenme ilkelerine dayanan AiB, AB'nin genişleme politikası, katılım müzakereleri ve katılım öncesi süreçten bağımsız olarak yürütülen bir girişimdir.

AiB üyeleri, AB ülkeleri, Türkiye, Arnavutluk, Cezayir, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Karadağ, Mısır, İsrail, Ürdün, Lübnan, Moritanya, Monako, Fas, Filistin, Suriye ve Tunus'tur.

AiB kapsamındaki çalışmalara ülkemiz de aktif biçimde katkı sağlamaktadır. AiB Sekretaryası'nın ulaştırma ve kentsel gelişimden sorumlu Genel Sekreter Yardımcılığı görevi Emekli Büyükelçi Yiğit Alpogan tarafından yürütülmektedir.

Doğu Ortaklığı

Doğu Ortaklığı, 7 Mayıs 2009 tarihinde Prag'da yapılan Doğu Ortaklığı Zirvesi ile başlatılmış ve bir bildiri kabul edilmiştir.

Doğu Ortaklığı girişimi, AB'nin Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Belarus, Ukrayna ve Moldova ile herhangi bir üyelik perspektifi sunmadan Avrupa Komşuluk Politikası çerçevesinde ikili ve çok taraflı düzeyde işbirliğinin güçlendirilmesini hedeflemektedir. Doğu Ortaklığı kapsamında her iki yılda bir Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi ve her yıl Dışişleri Bakanları toplantısı düzenlenmesi planlanmıştır. Doğu Ortaklığı İkinci Zirvesi, 29-30 Eylül 2011 tarihlerinde Varşova'da, Üçüncü Dışişleri Bakanları Toplantısı ise 23 Temmuz 2012 tarihinde Brüksel'de yapılmıştır.

Türkiye ve AB Doğu Ortaklığı girişiminin kapsadığı coğrafyada benzer hedefleri paylaşmaktadır. Doğu Ortaklığı bir ihtilaf çözüm mekanizması olarak da tasarlanmamış olsa da, AB Doğu Ortaklığı çerçevesinde geliştirilen çok taraflı diyalog platformlarıyla ihtilafların çözümüne dolaylı yoldan destek olmaya çalışmaktadır. Ülkemiz de Yukarı Karabağ başta olmak üzere bölgedeki donmuş ihtilafların toprak bütünlüğü ilkesine saygı çerçevesinde barışçıl yollardan çözümünü desteklemektedir.

Karadeniz Sinerjisi

Bulgaristan ve Romanya'nın AB'ye üye olmalarının ardından anılan ülkelerin de etkisiyle

Doğu Ortaklığı girişimi, AB'nin Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Belarus, Ukrayna ve Moldova ile herhangi bir üyelik perspektifi sunmadan Avrupa Komşuluk Politikası çerçevesinde ikili ve çok taraflı düzeyde işbirliğinin güçlendirilmesini hedeflemektedir.

03-SELIM YENEL 75.indd 4 14.12.2012 00:04

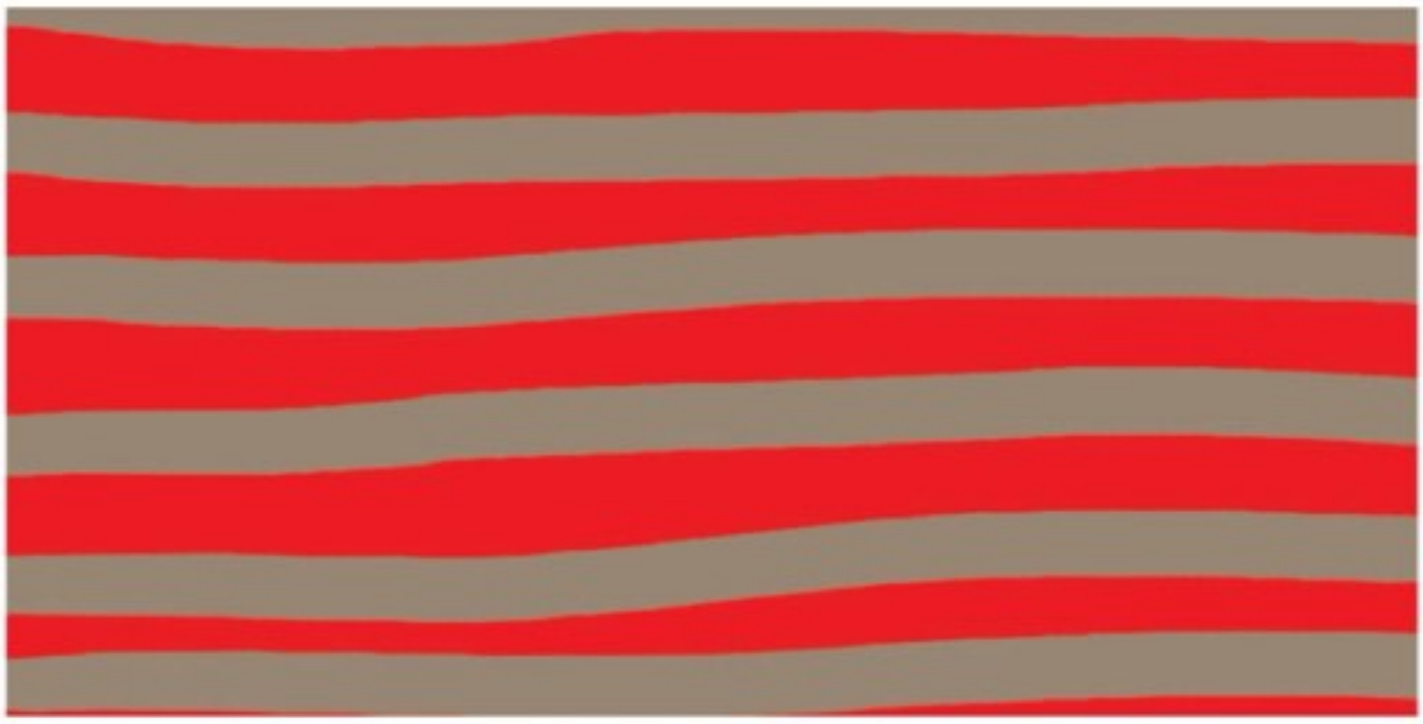

AB'nin Karadeniz'e yönelik ilgisi daha da artmış, Karadeniz'de bölgesel işbirliğine odaklanmak amacıyla 2008 yılında "Karadeniz Sinerjisi" girişimi başlatılmıştır.

AB Komisyonu 2007 Haziran ayından bu yana Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) Teşkilatı nezdinde gözlemcilik statüsüne sahiptir. Ülkemiz, KEİ ile AB arasında gelişmekte olan ilişkileri, her iki örgüt arasında kurumsal işbirliği tesis edilmesini ve Karadeniz Sinerjisi kapsamındaki girişimlerin KEİ-AB işbirliğini yansıtmasını desteklemektedir.

Türkiye-AB ilişkileri ve katılım süreci

AB üyeliği ülkemizin stratejik hedefi olmayı sürdürmektedir. Buna karşın, katılım süreci siyasi nedenlerle durma noktasına gelmiştir. 2,5 yıldır herhangi bir fasıl açılmamıştır. Türkiye-AB ilişkilerindeki tıkanma AB'nin daha önceki genişlemelerinde görülmemiş bir durum teşkil etmekte, tüm sürecin güvenilirliğini tehlikeye atmakta ve diğer alanlardaki ilişkilere de olumsuz yansımalarda bulunmaktadır. Sürdürülebilir olmayan bu durumun değiştirilmesi ve katılım sürecine yeniden hız kazandırılması gerekmektedir.

AB Komisyonu bu amaçla "Pozitif Gündem" girişimini başlatmıştır. Pozitif Gündem ilk olarak AB'nin İlerleme Raporlarıyla birlikte yayımlanan 2011-2012 Genişleme Stratejisi Belgesinde yer almış, bilahare 5 Aralık 2011 tarihinde düzenlenen AB Genel İşler Konseyi'nde not edilmiştir. Temel amacı Türkiye-AB ilişkilerinin önünü açmak olan pozitif gündemin kapsamında siyasi reformlar, müktesebata uyum, terörizmle mücadele, enerji, göç, vize, ticaret, AB programlarına katılım ve dış politika alanında diyalog gibi bir dizi işbirliği alanı bulunmaktadır. Avrupa Birliği Bakanı ve Başmüzakereci Sayın Egemen Bağış ve Genişleme ve Komşuluk Politikasından sorumlu AB Komiseri Stefan Füle'nin 17 Mayıs 2012 tarihinde Ankara'da yaptıkları toplantıyla başlatılan Pozitif Gündem süreci başta 8 fasıl için kurulan Çalışma Gruplarının toplantıları olmak üzere muhtelif alanlardaki çalışmalarla devam etmektedir. Geçici bir uygulama olan Pozitif Gündemin koşulların katılım sürecinin resmen canlandırılması için elverişli hale gelmesiyle birlikte sonlandırılması öngörülmektedir.

Dış politika alanında Türkiye-AB işbirliği

AB Dış İlişkiler Servisi'nin kurulmasıyla birlikte dış politika alanındaki Türkiye-AB diyalogu da daha ileri bir düzeye ulaşmıştır. Bu alanda gelişen işbirliğinin en somut göstergesi AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Catherine Ashton ile Sayın Dışişleri Bakanımız arasındaki yoğun diyalog olmuştur. Türkiye ile AB arasında buna ilaveten yapısal diyalog mekanizmaları da ku-

03-SELIM YENEL 75.indd 5 14.12.2012 00:04

rulmuştur. Bakanlar ve Siyasi Direktörler düzeylerinde yapılan siyasi diyalog toplantıları bu mekanizmaların başında gelmektedir. Söz konusu toplantılarda katılım süreci başta olmak üzere AB ile ikili ilişkilerimizi ilgilendiren konular ve dış politika meseleleri ele alınmaktadır. Siyasi Direktörler ayrıca stratejik diyalog çerçevesinde de bir araya gelmekte ve uluslararası toplumun gündeminde bulunan konular üzerinde daha gayrı resmi bir formatta görüş alışverişinde bulunmaktadırlar. Diğer bir mekanizma ise AB'nin Siyasi ve Güvenlik Komitesi'nin (PSC) Başkanıyla ülkemizin AB nezdindeki Daimi Temsilcisi arasındaki düzenli istişarelerdir.

Arap Baharı kapsamında meydana gelen gelişmeler dış politika alanındaki Türkiye-AB diyalogunun somut işbirliğini ve olası ortak eylemleri de içeren yeni bir aşamaya taşınması için fırsatlar sunmaktadır.

Suriye konusunda ise hem Türkiye hem de AB bu ülkedeki mevcut Rejime karşı güçlü bir alternatif teşkil edecek birleşik, kapsayıcı ve temsil yeteneğini haiz bir muhalefetin ortaya çıkmasını desteklemektedirler.

Sonuç

Aynı coğrafyayı paylaşan Türkiye ve AB'nin bölge ülkelerine yönelik politikaları benzer yaklaşım ve hedefler ile evrensel değerler üzerine inşa edilmiştir. Doğu Avrupa ve Güney Kafkasya'da sürdürülebilir barış ve istikrarın tesisi ve bölgenin ekonomik potansiyelinin hayata geçirilmesi ortak hedefimizi oluşturmaktadır. Arap Baharı Türkiye ve AB arasında yeni somut işbirliği fırsatlarını da beraberinde getirmiştir. Bu çerçevede, her iki taraf da aralarındaki diyalogu ileriye taşımaya çalışmaktadır.

Arap Baharı kapsamında meydana gelen gelişmeler dış politika alanındaki Türkiye-AB diyalogunun somut işbirliğini ve olası ortak eylemleri de içeren yeni bir aşamaya taşınması için fırsatlar sunmaktadır.

Türkiye-AB ilişkilerinin durumu göz önüne alındığında, ülkemizin AB'ye katılım sürecindeki tıkanma anlaşılmazdır. Yakında 28 üyeden oluşacak AB'nin yapısı ve karar alma mekanizmaları ileriye yönelik geniş bir bakış açısının oluşmasını engellemektedir. AB'nin içinde bulunduğu ekonomik krizin yeni bir yapının oluşmasına yol açmasını diliyoruz. AB'den şimdiki beklentimiz ise ülkemizin üyeliğinin karşısındaki siyasi engelleri kaldırması ve ilişkilerin önünü açmasıdır. Bundan herkes kazançlı çıkacaktır.

03-SELIM YENEL 75.indd 6 14.12.2012 00:04

yaşar dış ticaret a.ş.

Güçlü uluslararası iş ortakları,
özgün hammadde portföyü ve
yurt çapında stoktan teslim olanaklarıyla;
yurt içinde yem sanayimizin,
yurt dışında gıda distribütörlerinin
hizmetindedir.

Gazi Osman Paşa Bulvarı No: 10/1 Batı İşhanı Kat: 4-5 35210 İZMİR Tel: +90(232) 489 01 21 • Fax: +90(232) 425 66 67 • Web:www.yasardis.com.tr • e-mail:info@yasardis.com.tr

Yaşar

03-SELIM YENEL 75.indd 7 14.12.2012 00:04

Kuzey Afrika ve Orta Doğu'da Yaşanan Dönüşüm Sürecinde AB Komşuluk Politikası ve Türkiye

Prof. Dr. Haluk Kabaalioğlu
İKV Başkanı

2004 yılında faaliyete geçirilen Avrupa Komşuluk Politikası (European Neighborhood Policy – ENP) Avrupa Birliği (AB) ile doğusundaki ve güneyindeki komşularıyla arasındaki uçurumları gidermeyi; bu bölgelerde istikrar, refah ve güvenliğe katkıda bulunarak bu bölgelerden gelecek istikrarsızlık ve göç gibi tehditlerin önlenmesini amaçlamaktadır. Bu bakımdan komşuluk politikasının önemli bir güvenlik boyutunun olduğu söylenebilir. Koşulluluk politikasının geçerli olması bakımından Genişleme Politikası'na benzemekle birlikte, Komşuluk Politikası'nda ülkelerin Birliğe üyelik perspektifine sahip olup olmadığının telaffuz edilmemesi bakımından bu politikadan ayrılmaktadır. AB, Komşuluk Politikası kapsamındaki on altı ülke ile yakın ilişkiler kurarak ekonomik bütünleşmenin, siyasi ortaklığın, hareketliliğin ve halklararası iletişimin güçlendirilmesini amaçlamaktadır.

04-HALUK KABAALIOGLU 75.indd 2 13.12.2012 23:53

Komşuluk Politikası kapsamındaki her ülkenin AB ile ilişkilerini münferit hedefleri ve kapasitesi doğrultusunda geliştirmesine imkân sağlayan koşulluluk ve karşılıklı hesap verebilirlik ilkelerine dayalı bu yaklaşım uyarınca, demokratikleşme ve siyasi reformları uygulamakta kararlı olan komşu ülkelerin desteklenmesi, insan hakları ihlallerinde bulunan komşu ülkelerle ise ilişkilerin sınırlanması öngörülmektedir.

Avrupa Birliği'nin Komşuluk Politikası'nın etkinliği özellikle 2011 yılında Kuzey Afrika ve Orta Doğu'da yaşanan halk hareketleriyle birlikte tartışmaya açılmıştır. AB üyesi devletler Kuzey Afrika ve Ortadoğu'dan kaynaklanabilecek terör, göç ve siyasi İslam tehditlerine karşı otokratik rejimleri destekledikleri ve izledikleri bu politikanın AB'nin kalbinde yer alan demokrasi ve insan hakları gibi değerlerle çeliştiği gerekçesiyle eleştiriye maruz kalmışlardır. Arap Baharı olarak da bilinen bu dönüşüm süreci ve Orta Doğu ile Kuzey Afrika'daki otoriter rejimlerin yıkılmaya başlamasıyla bu rejimlere yakınlıklarıyla bilinen Fransa ve İtalya başta olmak üzere birçok AB üyesi devletin politikası da geçerliliğini yitirirken, AB'nin 2010 yılında başladığı Avrupa Komşuluk Politikası'nın gözden geçirilmesi sürecinin hızlanmasına yol açmıştır. Avrupa Komisyonu 25 Mayıs 2011 tarihinde "ne kadar çok (reform), o kadar çok (destek)" ('more for more') prensibine dayanan yeni yaklaşımı kabul etmiştir. AB'nin yeni yaklaşımı ile Birliğin güneyinde ve doğusundaki ortaklarında derin demokrasinin, iktisadi gelişimin ve sivil toplumun desteklenmesi amaçlanmaktadır. Komşuluk Politikası kapsamındaki her ülkenin AB ile ilişkilerini münferit hedefleri ve kapasitesi doğrultusunda geliştirmesine imkân sağlayan koşulluluk ve karşılıklı hesap verebilirlik ilkelerine dayalı bu yaklaşım uyarınca, demokratikleşme ve siyasi reformları uygulamakta kararlı olan komşu ülkelerin desteklenmesi, insan hakları ihlallerinde bulunan komşu ülkelerle ise ilişkilerin sınırlanması öngörülmektedir.

04-HALUK KABAALIOGLU 75.indd 3 13.12.2012 23:53

Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki sonucu önceden kestirilemeyen bu dönüşüm süreci, Türkiye'nin AB bakımından önemini artırmaktadır. Bir yandan bölge ülkeleriyle tarih boyunca yakın siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkiler geliştiren, diğer yandan da demokratik ve laik geleneğe sahip ve Avrupa Birliği ile katılım müzakereleri yürüten AB aday ülkesi statüsünde olması Türkiye'yi bölgede önemli bir aktör haline getirmektedir. Türkiye'nin Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da AB ile aynı hedefleri paylaştığı görülmektedir. Türkiye de AB gibi bölgede istikrar ve barışın sağlanmasını ve refahın artırılmasını hedeflemektedir.

Türkiye ve AB'nin komşu ülkelerle ilişkilerinde kullandıkları araçlar da benzerlik göstermektedir. AB, Komşuluk Politikası kapsamındaki ülkelerle ilişkilerinde kullandığı AB tek pazarına erişiminin kolaylaştırılması ve ticari ilişkilerin artırılması, vize kolaylığı ve halklararası iletişimi güçlendirmek için sivil toplum diyaloğunun güçlendirilmesi gibi araçlar Türkiye tarafından da kullanılmaktadır. AB'deki borç krizi karşısında Türkiye'nin ticari ortaklarını çeşitlendirerek Orta Doğu ülkeleriyle ticari ilişkileri artırması ve birçok ülke ile vize muafiyeti anlaşmaları akdetmesi bunlara örnek gösterilebilir. Türkiye "komşularla sıfır sorun" politikası kapsamında bölge devletleri arasında arabuluculuk yapmakta, bölgedeki anlaşmazlıkların barışçıl yollardan çözülmesi için diplomatik yollara ve yumuşak güç araçlarına başvurmaktadır. Bir diğer deyişle, Türkiye adeta "Avrupalı olmayan bir coğrafyada Avrupalı bir devlet gibi" hareket etmektedir.

Bölge ülkelerinden birçoğu Türkiye'yi demokratikleşme konusunda bir esin kaynağı olarak görmektedir. Türkiye'nin giderek artan öneminin Avrupalı karar alıcılar tarafından kavranmasına rağmen, müzakere sürecinde birtakım siyasi engeller nedeniyle yaşanan tıkanıklık, AB ile Türkiye arasındaki dış politika diyaloğundan azami yarar sağlanmasını engellemektedir. Türkiye'nin AB'ye üyeliği, Avrupa Birliği'nin Orta Doğu ve Kuzey Afrika başta olmak üzere, Karadeniz ve Güney Kafkasya gibi coğrafyalarda daha başarılı stratejiler geliştirmesine ve küresel bir aktör olmasına önemli katkılarda bulunacaktır.

Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki siyasi mimariyi yeniden şekillendiren halk hareketleri, Türkiye'nin AB için önemini artırdığı gibi,

04-HALUK KABAALIOGLU 75.indd 4 13.12.2012 23:53

çok boyutlu ve karmaşık yapıları nedeniyle Türkiye'nin de AB başta olmak üzere uluslararası ortaklarıyla işbirliğini ve diyaloğu artırmasını gerekli kılmaktadır.

Türkiye ekonomisinin son dönemde gösterdiği hızlı ekonomik büyüme ve Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkeleriyle yakın ilişkiler geliştirmesi, Türk Dış Politikasında bir eksen kayması yaşandığı yönünde yorumları da beraberinde getirmiştir. Türkiye'nin Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Balkanlarla ticari, siyasi, kültürel ve diplomatik ilişkilerini çeşitlendirmesi kesinlikle bu ülkelerle işbirliğinin Avrupa Birliği üyeliği hedefine bir alternatif olduğu şeklinde yorumlanmamalıdır. Zira Türkiye'ye gelen doğrudan yabancı yatırımın yüzde 75'i AB kaynaklı olup, AB ülkeleriyle yapılan ticaret toplam ticaretimizin yarısından biraz azını oluşturmaktadır ve Avrupa Birliği'ne üyelik hedefi Türkiye'nin bölgedeki çekim gücünü artıran en önemli faktörlerden biri olmaya devam etmektedir.

Batılı devletler gibi Türkiye'yi de hazırlıksız yakalayan Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki tarihi dönüşüm süreci, Türk Dış Politikası'nın bölgede değişen durum ışığında güncellenmesini gerekli kılmıştır. Komşularla sıfır sorun politikasının limitlerini de ortaya koyan Arap Baharı ile Türkiye, bölgedeki rejimlerin halklarının demokrasi, iyi yönetişim, hukukun üstünlüğü ve hesap verebilirlik gibi meşru taleplerine cevap vermelerini politikasının merkezine yerleştirmiştir.

AB ve Türkiye'nin güney komşuları arasında Suriye'nin durumu son dönemde kritik bir gelişme göstermektedir. Avrupa Akdeniz ortaklığı, Akdeniz için Birlik ve Avrupa Komşuluk Politikası'na taraf olan Suriye, 2011 yılından bu yana bu süreçlere katılmamaktadır. AB ile Suriye arasında bir Ortaklık Anlaşması müzakere edilmiş ancak Suriye'de yaşanan olaylar sebebiyle imzalanması askıya alınmıştır.

Arap Baharı sürecindeki gelişmeler incelendiğinde, Türkiye ve AB'nin pozisyonlarının birbirinden çok da farklı olmadığı ve giderek birbirine yakınlaştığı görülmektedir. Kuzey Afrika'da başlayan halk ayaklanmaları kısa sürede Mısır'a yayılırken, otuz yıldır Mısır'ı yöneten Hüsnü Mübarek'e halkının reform taleplerine yanıt vermesi ve gitmesi çağrısında bulunan ilk aktörün Ankara olduğu unutulmamalıdır. Türkiye, Libya'daki olaylar karşısında ticari ilişkiler ve kültürel bağları nedeniyle uluslararası müdahale konusunda tereddüt etmesine rağmen, 1973 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararı kapsamında NATO çerçevesinde gerçekleşen operasyonda muharip olmayan görevler üstlenmiştir.

AB ve Türkiye'nin güney komşuları arasında Suriye'nin durumu son dönemde kritik bir gelişme göstermektedir. Avrupa Akdeniz ortaklığı, Akdeniz için Birlik ve Avrupa Komşuluk Politikası'na taraf olan Suriye, 2011 yılından bu yana bu süreçlere katılmamaktadır. AB ile Suriye arasında bir Ortaklık Anlaşması müzakere edilmiş ancak Suriye'de yaşanan olaylar sebebiyle imzalanması askıya alınmıştır. Türkiye'nin de Suriye ile son derece iyi giden ilişkileri, Suriye'deki halk gösterilerinin şiddet kullanılarak bastırılması, hükümetin demokratikleşme yönündeki sözlerini tutmaması ve kendi halkına karşı orantısız güç kullanmasıyla bozulmuştur. Türkiye, Suriye yönetimini birçok defa uyarmış ancak bu uyarılar dikkate alınmayınca muhalif grupları desteklemeye başlamıştır. Suriye'deki iç karışıklık, bölgede istikrarı bozmanın ötesinde, özellikle giderek artan sayıda sığınmacının Türkiye'ye sığınması ve çatışmaların Türkiye sınırını aşarak, bölge halkının güvenliğini tehdit etmeye başlaması ile olumsuz olarak etkilenmiştir. Gerek AB, gerekse Türkiye Suriye'de çatışmaların biran önce sona ermesi ve tüm tarafların arasındaki müzakereler sonucu demokratik bir rejime geçişin sağlanmasını desteklemektedir. Demokratik, insan haklarına saygılı ve Ortadoğu'da barış ve güvenliğe katkıda bulunacak bir Suriye yönetimi kurulması amacı, iki tarafın da politikalarının merkezinde yer almaktadır. Son dönemde en büyük kriz alanlarından birini oluşturan Suriye konusunda da Türkiye ve AB'nin hedef ve amaçları örtüşmekte ve iki tarafın işbirliği içinde hareket etmesini gerektirmektedir.

04-HALUK KABAALIOGLU 75.indd 5 13.12.2012 23:53

Türkiye'nin AB'nin Komşuluk Politikası kapsamındaki Karadeniz ve Güney Kafkasya'da da AB ile benzer hedefleri paylaştığı görülmektedir. Gerek AB, gerek Türkiye Güney Kafkasya'daki Güney Osetya, Abhazya ve Dağlık Karabağ anlaşmazlıklarının barışçıl yollardan çözümlenmesini, bölge ülkelerinde iyi yönetişimin yerleşmesini ve bölgeden gelebilecek tehditlerin önlenmesini amaçlamaktadır. Türkiye, Avrupa Birliği'nin Komşuluk Politikası kapsamında bu bölgeye yönelik geliştirdiği birçok bölgesel girişime öncülük etmektedir. Türkiye, ayrıca bölge ülkelerinin AB ve NATO ile yakın işbirliği yapmasını desteklemekte, Avro-Atlantik bütünleşme sürecine de destek vermektedir. Türkiye ile AB'nin Güney Kafkasya'da başta ticaret ve enerji olmak üzere birçok müşterek çıkar alanı bulunmaktadır. Türkiye'nin AB'nin başlıca enerji tedarikçilerine yakın coğrafi konumu Türkiye'yi doğal bir enerji geçiş güzergâhı haline getirmekte, bölge ülkeleriyle ilişkileri de Türkiye'nin AB'nin enerji arzı güvenliği bakımından önemini artırmaktadır. Bölgede siyasi istikrarın sağlanması ve demokratikleşme gerek AB, gerekse Türkiye tarafından desteklenmektedir.

Türkiye ile AB'nin hedeflerinin ve kullandıkları araçların örtüştüğü göz önünde bulundurulduğunda, üyelik sürecinde Türkiye ve AB arasında yakın işbirliğinin komşu bölgelerde barış, refah ve istikrarın sağlanmasına bulunacağı katkının her iki taraf için de bir kazan-kazan durumu ortaya çıkaracağı aşikârdır.

Türkiye ile AB'nin Güney Kafkasya'da başta ticaret ve enerji olmak üzere birçok müşterek çıkar alanı bulunmaktadır. Türkiye'nin AB'nin başlıca enerji tedarikçilerine yakın coğrafi konumu Türkiye'yi doğal bir enerji geçiş güzergâhı haline getirmekte, bölge ülkeleriyle ilişkileri de Türkiye'nin AB'nin enerji arzı güvenliği bakımından önemini artırmaktadır.

04-HALUK KABAALIOGLU 75.indd 6 13.12.2012 23:53

Kingtom

www.kingtom.com.tr

sağlık için

seçmece...

%100 YERLİ

Kingtom

domates salçası

ASSAN GIDA

SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

Assan Gıda bir KİBAR HOLDİNG kuruluşudur.

04-HALUK KABAALIOGLU 75.indd 7 13.12.2012 23:53

Komşuluk Politikaları Çerçevesinde Türkiye İran İlişkileri

Ümit Yardım
T.C. Tahran Büyükelçilisi

İran tarih boyunca Avrasya sathında etkili olmuş kadim bir medeniyettir. Türklerin bu köklü medeniyetteki belirleyici rolü ise Türk ve İran halklarının en önemli paydalarını günümüzde dahi şekillendirmeyi sürdürmektedir. Türkiye ve İran'ın geçmişten bugüne uzanan ortak mirası; insani değerlerden, kültür, tarih, edebiyat, dil ve mimariye kadar yaşamın bütün alanlarında canlı ve etkin şekilde hissedilmektedir. Türk-İran ilişkilerini bu birikimden ayrı ele almak mümkün değildir. Bu nedenle ikili ilişkilere dair incelemelerde tarihe sıkça atıflarda bulunulması son derece doğal ve gereklidir.

Türkiye ve İran'ın söz sahibi olmadığı bir Ortadoğu'yu tasavvur edebilmek dahi herhalde mümkün olmayacaktır. Buradan hareketle iki ülke arasındaki yakın ilişkilerin gelişip güçlenmesi ile bölge genelinde barış, refah ve istikrarın artması arasında doğrudan bağlan-

05-UMIT YARDIM 75.indd 2 13.12.2012 23:53

tı olduğu muhakkaktır. Bunu sağlayabilmiş bir bölge ise daha geniş bir perspektifle küresel ölçekte de önem taşıyacaktır. Bu çerçevede, iki ülke arasındaki tarihsel derinliğe sahip iyi komşuluk ilişkilerini muhafaza edip geliştirmek dış politikamızın önemli hedefleri arasındadır.

Türk dış politikası, İran dâhil olmak üzere tüm Ortadoğu havzasına ayrı ve ayrıcalıklı bir perspektiften bakmakta, bölgenin ülkemizle olan yakınlığı ve içiçeliği dış politika denklemimizin önemli parametreleri arasında ele almaktadır.

Gerek küresel, gerek bölgesel düzlemde çok önemli, hatta stratejik konumları bulunan iki ülke arasındaki siyasi ilişkiler 1979'da gerçekleşen İran Devriminden itibaren genel olarak istikrarlı bir yükseliş göstermiştir. Son dönemde ise siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkiler yeni bir dinamizm ve anlayışla ele alınmaktadır.

İki ülke arasındaki üst düzey temasların sıklığı da ilişkilerimizin doğasını yansıtan, mecrasını belirleyen mahiyettedir. Bu çerçevede, Sayın Cumhurbaşkanımız 13-16 Şubat 2011 tarihlerinde İran'ı (Tahran, İsfahan, Tebriz) ziyaret etmiş, Sayın Başbakanımız da son olarak 28-29 Mart 2012 tarihlerinde İran'a (Tahran, Meşhed) bir ziyaret gerçekleştirmiştir.

Türkiye ve İran'ın söz sahibi olmadığı bir Ortadoğu'yu tasavvur edebilmek dahi herhalde mümkün olmayacaktır. Buradan hareketle iki ülke arasındaki yakın ilişkilerin gelişip güçlenmesi ile bölge genelinde barış, refah ve istikrarın artması arasında doğrudan bağlantı olduğu muhakkaktır.

İran tarafından ülkemize son üst düzey ziyaret ise, Cumhurbaşkanı Birinci Yardımcısı Muhammed Rıza Rahimi'nin 4-5 Ekim 2012 tarihlerindeki resmi ziyareti olmuştur.

İyi ilişkilerin iki ülke halkları arasındaki etkileşime yansımasını ortaya koymak için 2011 yılında yaklaşık 1,9 milyon İran vatandaşının Türkiye'yi ziyaret ettiğini belirtmek mümkün-

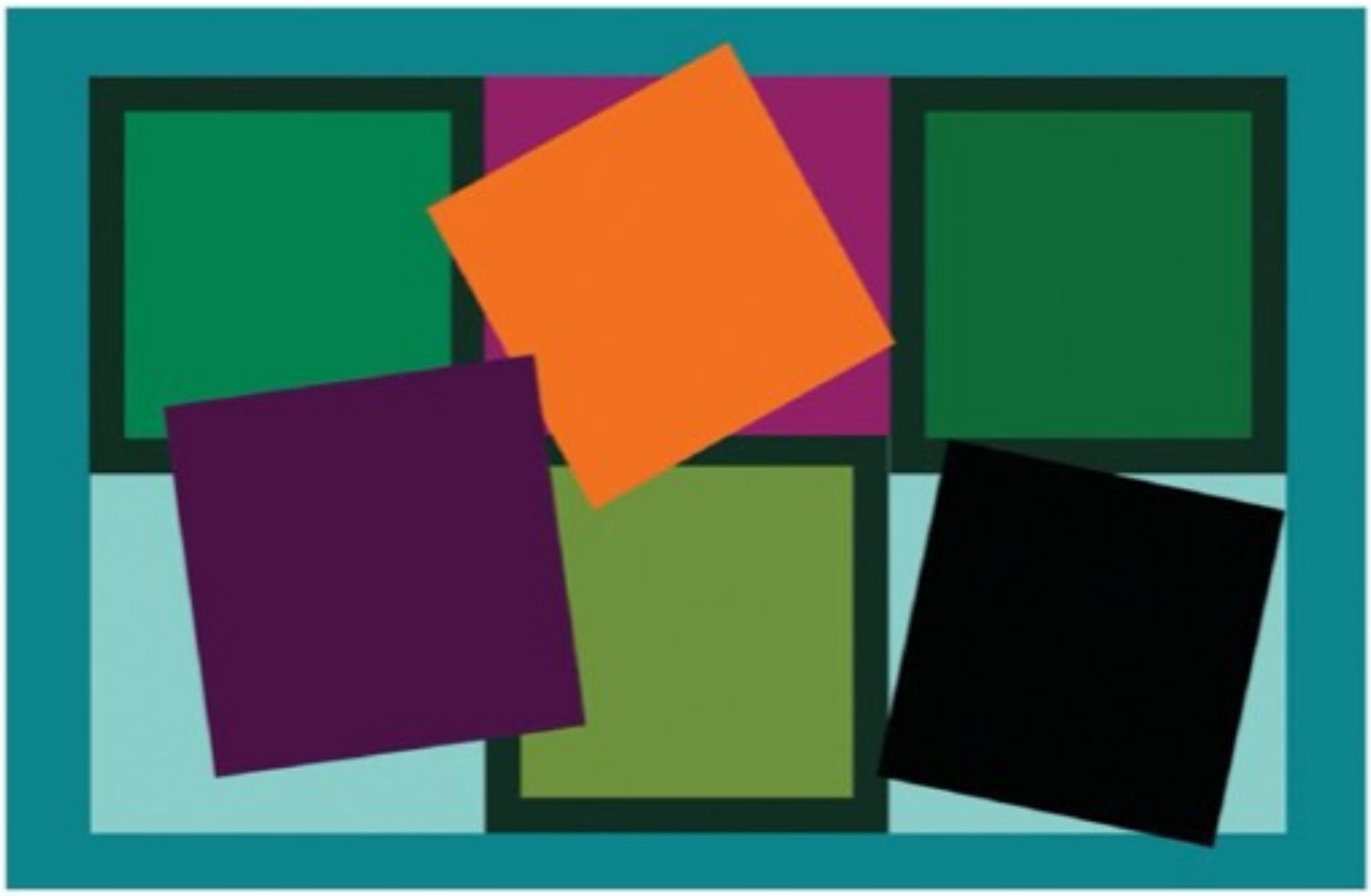

05-UMIT YARDIM 75.indd 3 13.12.2012 23:53

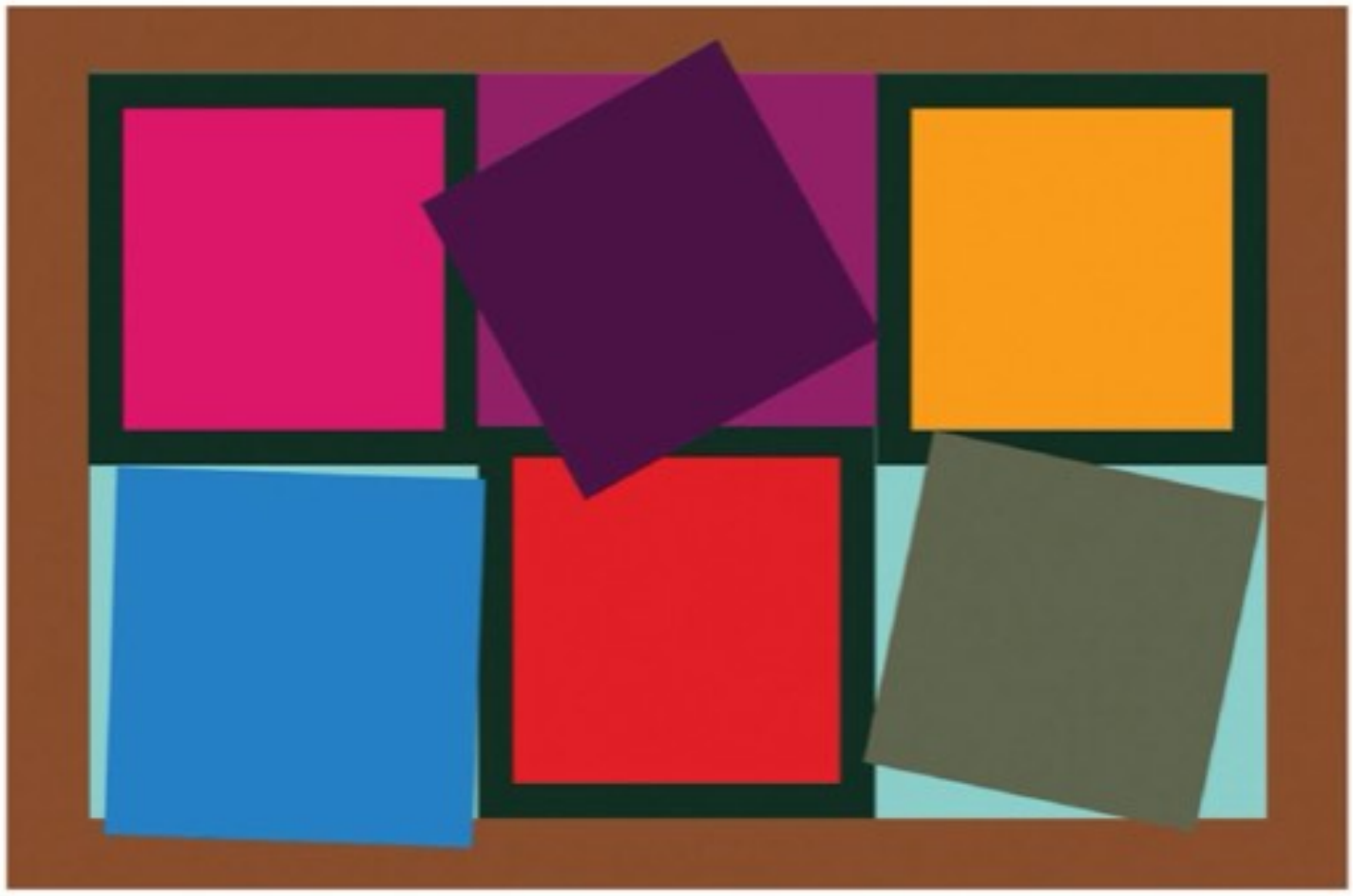

dür. Çeşitli nedenlerle İran'dan ülkemize yönelik turist sayısında 2012 yılında maalesef önemli bir düşüş yaşanmış, bu sayı ilk 9 ay itibariyle 930 bin civarında gerçekleşmiştir. Ancak önümüzdeki dönemde tekrar yükselme çizgisini yakalayabilmesi için her iki ülke bakımından da yeterli potansiyel mevcuttur. Bu şekilde ülkemizin kaynak ülkeleri arasında genelde en üst sıralarda yer alan İran, tekrar eski konumunu kazanabilecek, hatta daha da üst sıralara çıkabilecektir. Öte yandan, aynı turist akımının ülkemizden de İran'a yönelik olarak sağlanması hem bu alana bir canlılık ve denge getirecek, hem de kardeş halklar arasında yakınlığı pekiştirecektir.

Ekonomik ve ticari ilişkilerimiz de, İran'a yönelik yaptırımların etkilerine rağmen, bu yıl içinde rekor seviyelere ulaşmıştır. 2012 yılının ilk dokuz ayı itibariyle gerçekleşen 18,8 milyar Dolarlık ticaret hacmi, 16 milyar Dolar olan 2011 yılı toplamını aşmış bulunmaktadır. Ekonomik ilişkilerimizin mevcut durumunu daha sıhhatli değerlendirebilmemiz için ise 2002 yılı ticaret hacmimizin 1,2 milyar Dolar seviyesinde olduğunu hatırlamak yeterli olacaktır. Bunun anlamı iki ülke ticaret hacminin son 10 yılda yaklaşık 19 katına çıktığıdır. Ticaret hacminin önümüzdeki beş yıllık dönemde 35 milyar Dolara çıkartılması hedeflenmekte ve bu bağlamda Tercihli Ticaret Anlaşması müzakereleri devam etmektedir.

Ticari ve ekonomik ilişkilerimizin koordinasyonu Kalkınma Bakanımız Sayın Cevdet Yılmaz ile İran Cumhurbaşkanı Yardımcısı Saidlu tarafından adeta bir mekik ekonomi diplomasisi yaklaşımıyla yoğun temas ve görüşmelerle sürmektedir. Ticari ve ekonomik konular aynı anlayışla iki ülkenin karşılıklı Büyükelçilik ve Başkonsoloslukları tarafından da yakinen takip edilmektedir. Bilindiği üzere Türkiye'nin hâlihazırda Tahran Büyükelçiliğinin yanı sıra Urumiye ve Tebriz'de de birer Başkonsolosluğu bulunmakta, ayrıca önümüzdeki dönemde Meşhed'de de bir Başkonsolosluk açılması planlanmaktadır.

Müteahhitlik alanında da çeşitli Türk şirketleri İran'da ülke geneline yayılmış inşaat projelerini sürdürmektedirler.

Türkiye-İran ticari ilişkilerinin önümüzdeki dönemde de artarak bütün alanlarda güçlü ilişkilere ve işbirliğine sahip bu iki dinamik ülke arasındaki etkileşimi besleyeceği ve halklarımız arasındaki tarihi bağları pekiştireceği muhakkaktır. D

05-UMIT YARDIM 75.indd 4 13.12.2012 23:53

Hayatınızda fark yaratacak yenilikler, fırsatlar Deniz'de.

Türkiye'de bireyselden KOBİ'ye, ticariden yatırım bankacılığına kadar tüm faaliyet alanlarında her kesimi kucaklayan; tarımda, kamu projelerinde, eğitimde, denizcilikte ve sağlıkta denizin bereketini ülkesinin geleceğine taşıyan yenilikler, fırsatlar Deniz'de.

Hayat Deniz'de güzel.

DenizBank

www.denizbank.com | 444 0 800

05-UMIT YARDIM 75.indd 5 13.12.2012 23:54

Türkiye ile Azerbaycan: İki Kardeş Ülke

Alper Coşkun
T.C. Bakü Büyükelçisi

Türkiye ile Azerbaycan, ortak tarih, dil, kültür ve geleneklerden güç alan, son derece özgün ve özel ilişkilere sahip iki kardeş ülkedir.

1991 yılında, tam 71 yıl sonra, yeniden bağımsız devlet olarak tarih sahnesine çıkan Azerbaycan Cumhuriyeti'ni 9 Kasım 1991 tarihinde tanıyan ilk ülke Türkiye olmuştur. Ortak tarihimizde karşılıklı olarak birçok kez yaptığımız şekilde, Azerbaycan'ın bağımsızlığına yeniden kavuşması sonrasında elimizdeki tüm imkânlarla bu kardeş ülkenin yanında durmayı görev bildik. Bu kararımız, sonuç itibariyle, Atatürk'ün "kederde de sevinçte de Azerbaycan'ın yanında olacağımız" sözünün, ayrıca Haydar Aliyev'in Türkiye ve Azerbaycan için kullandığı, "iki devlet, bir millet" tanımının doğal bir tezahürü olmuştur. Bugün, bölgesinde adeta bir yıldız gibi parlayan Azerbaycan'ın güçlendiğini, ileriye umut ve güvenle bakan bir ülke haline geldiğini, uluslararası planda da hak ettiği saygın konumu kazandığını memnuniyetle görüyor ve tüm Türk dünyası gibi bizler de bununla büyük gurur duyuyoruz.

Soğuk Savaş döneminin yarattığı engelle-

06-ALPER COSKUN 75.indd 2 14.12.2012 00:07

rin ortadan kalkmasıyla, Türkiye ve Azerbaycan birbirlerine özlemle sarılmışlardır. İki ülke arasında bir yandan yoğun bir karşılıklı ziyaret trafiği başlamış, bir yandan da ikili ilişkilerin hukuki zeminini kurmaya yönelik anlaşmalar imzalanmıştır. Böylece, başta siyasi, askeri, iktisadi, kültürel ve sosyal alanlarda olmak üzere, ikili ilişkiler yelpazesinin her dalında ortak adımlar atılmış ve aynı zamanda bölgesel düzeyde de etkileri hissedilen önemli projelerin gerçekleştirilmesine başlanmıştır.

Bu bağlamda akla ilk gelenler, Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı ve Bakü-Tiflis-Erzurum Doğalgaz Boru Hattı'dır. Hâlihazırda faal olan bu hayati hatların yanısıra, günümüzde yeni, son derece önemli projeler üzerinde çalışılmaktadır. Örneğin, bölgenin de ötesinde etkileri olması beklenen bir ulaştırma projesi olan Bakü-Tiflis-Kars Demiryolunun inşaatı sürmektedir. Bu hattın, Kars-Iğdır-Nahçıvan ayağıyla genişletilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca, son dönemin belki de en kayda değer enerji projesi olan Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı'nın (TANAP) yapımı için gerekli zemin hazırlanmıştır.

Türkiye ve Azerbaycan, bulundukları bölgede barış, huzur ve refahın pekiştirilmesi esasına dayalı, ortak bir vizyona sahiptirler. Çok güçlü bir siyasi irade temelinde, hem ikili ilişkilerine, hem de bölgeye dair projelere bu anlayışla yaklaşmaktadırlar.

Bölgenin bir bütün olarak kalkınmasına da hizmet edecek bu yapıcı vizyonla bağdaşmayan, en kısa zamanda halli gereken temel konu ise Yukarı Karabağ meselesidir. Azerbaycan topraklarının yaklaşık %20'si işgale uğramış, yüz binlerce insan ise yerlerinden edilmiştir. Bu durum, paylaştığımız bölgede güvenliği, istikrarı ve kalkınmayı tehdit eden en büyük etkendir. Beklentimiz, başta Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde olmak üzere, uluslararası kuruluşlarda zamanında kabul edilen kararlarda öngörüldüğü üzere, işgalin Azerbaycan'ın toprak bütünlüğüne ve egemenliğine tam saygı temelinde bir an önce sona erdirilmesidir. Bölgede gerçek anlamda bir normalizasyon sürecinin temelleri ancak böyle atılabilecektir.

Türkiye ile Azerbaycan arasındaki çok yönlü ve kapsamlı ilişkiler, 16 Ağustos 2010 tarihinde imzalanan Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması'yla yeni bir seviyeye taşınmıştır.

İki kardeş ülkeden on bakanın iştirak ettiği toplantıda başta enerji ve ekonomi sahalarında olmak üzere, yirmiye yakın anlaşma imzalanmıştır. İzmir Aliağa Petkim'de 5,5 milyar dolarlık bir yatırımla inşa edilecek STAR rafinerisinin de temeli atılmıştır.

2010 yılında Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları İstanbul Zirve Toplantısı sırasında yapılan Türkiye-Azerbaycan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyinin (YDSK) Kurulmasına Dair Ortak Açıklama ise, ilişkilerimizin stratejik niteliğini tescil etmiştir. Konsey'in ilk toplantısı 25 Ekim 2011 tarihinde Sayın Başbakanımız ve Azerbaycan Cumhurbaşkanı Sayın İlham Aliyev'in katılımıyla İzmir'de gerçekleştirilmiştir. İki kardeş ülkeden on bakanın iştirak ettiği toplantıda başta enerji ve ekonomi sahalarında olmak üzere, yirmiye yakın anlaşma imzalanmıştır. İzmir Aliağa Petkim'de 5,5 milyar dolarlık bir yatırımla inşa edilecek STAR rafinerisinin de temeli atılmıştır.

Bu sürecin ikinci toplantısı, 11 Eylül 2012 tarihinde Azerbaycan'da, Gebele şehrinde gerçekleştirilmiştir. Bu vesileyle de siyasi, askeri, iktisadi, ticari ve kültürel alanlarda çeşitli anlaşmalara varılmış, gün geçtikçe derinleşen ortaklığımız çerçevesinde yeni adım ve projeler ele alınmıştır.

İlişkilerimizin hangi noktaya geldiğini sergilemek bakımından, bazı rakamları ortaya koymak yararlı olabilir. Karşılıklı yatırımlarımız hâlihazırda 10 milyar dolar civarındadır. Amacımız, bunu hızlı bir şekilde artırarak, yakın gelecekte 20 milyar dolar düzeyine çıkartabilmektir. Paralel bir hedefimiz de Azerbaycan-Türkiye girişimcilerinin, üçüncü ülkeleri de içerecek şekilde ortak yatırımlara yönelmeleridir. Potansiyelimiz bu noktaya gelmiş bulunmaktadır.

Ticaret hacmimiz 2011 yılında 3,5 mil-

06-ALPER COSKUN 75.indd 3 14.12.2012 00:07

Azerbaycan son dönemde petroldışı sektörünü geliştirmeye büyük önem atfetmekte ve bu alanda da olumlu sonuçlar almaktadır. Türkiye'nin birikimi ve imkânları, bu sürece katkı yapmasına uygundur. Özellikle, tarım, gıda imalatı, inşaat, kimya sanayii, tekstil, turizm gibi petrol dışı sektörlerde ortak çabalarımızı artırmalıyız.

yar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu rakamı, önemli olmakla birlikte, yetersiz buluyoruz. Amacımız bunu ilk aşamada 5 milyar dolar, 2020 yılına kadar ise 10 milyar dolar seviyesine çıkartmaktır. 2012'ye dair ilk rakamlar, arzu ettiğimiz gelişme eğrisini yakaladığımızı göstermektedir.

Türkiye'nin de Azerbaycan'ın da olağanüstü bir kalkınma hamlesi içinde bulunduğu bir dönemde, aramızdaki işbirliği potansiyelinin büyüdüğü, bundan da her iki ülkenin menfaatleri doğrultusunda istifade etmemiz gerektiği açıktır. Böylesine elverişli bir ortamda ikili ticaretimizin artırılması ve çeşitlendirilmesi önemlidir. Azerbaycan son dönemde petroldışı sektörünü geliştirmeye büyük önem atfetmekte ve bu alanda da olumlu sonuçlar almaktadır. Türkiye'nin birikimi ve imkânları, bu sürece katkı yapmasına uygundur. Özellikle, tarım, gıda imalatı, inşaat, kimya sanayii, tekstil, turizm gibi petrol dışı sektörlerde ortak çabalarımızı artırmalıyız. Türk işadamlarının güçlü ortaklıklar temelinde bu alanlarda Azerbaycan'a daha fazla yatırım yapmaları olumlu ve isabetli bir gelişme teşkil edecektir.

İktisadi ilişkilerimizin daha da pekiştirilmesi ve ileriye götürülebilmesi için ulaştırma altyapısı, taşımacılık, gümrükler, sosyal güvenlik ve insanlar ile malların serbest dolaşımı gibi birçok alanda yapılacak işler bulunduğunu hepimiz biliyoruz. Ortak bir vizyon temelinde de bu alanlarda ilerleme kaydetmek üzere Azerbaycanlı kardeşlerimizle el ele çalışıyoruz.

Azerbaycan'da faaliyet gösteren işadamlarımızın her biri, Türkiye-Azerbaycan dostluğunun pekiştirilmesi sürecinde birer elçi konumundadır. 25 bin kişiye istihdam sağladıkları Azerbaycan'ı kendi vatanları olarak gördüklerini biliyoruz. Bu katkıyı yapanların arasında, öğretmenlerimiz ve kültür elçilerimiz gibi, diğer birçok insanımız da vardır. Böylece Azerbaycan'da gündelik hayatın içinde yer alan, Azerbaycanlı kardeşleriyle birebir dostluk kurarak kalıcı bağlar geliştiren vatandaşlarımız, ilişkilerimizin temelini daha da güçlendirmektedirler.

Yaklaşık üç aydır görev yapmakta olduğum Azerbaycan, Türkiye'nin tarihinde ve gönlünde en müstesna yere sahip bir ülkedir. Azerbaycan'da, 1918 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun en zorlu günlerinde Azerbaycanlı kardeşlerimize yardım etmek üzere bu topraklara sevkedilen orduda görevliyken, çarpışarak şehit olan yaklaşık 1300 Mehmetçik yatmaktadır. Bizim Azerbaycan'a olan bağlılığımız ve koşulsuz sevgimiz tescilli bir gerçektir. Dostluk ve işbirliğimiz de bu sarsılmaz temelde devam edecektir. Sonsuz bir gurur hissiyle taşıdığım Türkiye'nin Bakü Büyükelçisi sıfatıyla, böylesine özel bir mirası içinde barındıran ikili ilişkilerimizi daha geliştirmek benim için en öncelikli hedef olacaktır.

06-ALPER COSKUN 75.indd 4 14.12.2012 00:07

İSTANBUL'DA BUGÜN İMZALANMIŞ BİR SÖZLEŞME, YARIN WALL STREET'TE.

Uluslararası hızlı hava taşımacılığının uzmanları olarak sürekli zamanla yarışıyoruz. Tıpkı New York'ta sunduğumuz helikopter servisi gibi zaman kazandıran hizmetlerimizle, DHL Express olarak daha fazla ülke ve bölgeye teslimat yapabiliyoruz.
Biz buna Sarının Hızı diyoruz.

www.dhl.com.tr/express

EXCELLENCE. SIMPLY DELIVERED. DHL

06-ALPER COSKUN 75.indd 5 14.12.2012 00:07

Türkiye - Yunanistan İlişkileri: Mevcut Durum ve Ekonomik Perspektifler

Kerim Uras
T.C. Atina Büyükelçisi

Türkiye ve Yunanistan ortak bir coğrafyayı, ortak bir tarihi ve ortak bir kültürü paylaşmaktadır. 1999 yılında her iki ülkede de yaşanan deprem felaketleri, ilişkilerin ilerletilmesine matuf diplomatik çabaların yoğunlaştırılması için bir itici güç teşkil etmiştir. İki ülke arasında 1999 yılında başlayan yakınlaşma sürecinin ardından, önceki yıllarda çeşitli sorunları barındıran ikili ilişkilerin tanımlanmasında yeni ve yapıcı bir anlayış egemen olmuştur. 2010 yılından beri de yakınlaşma süreci bir adım daha ileri götürülerek kurumsal bir temele oturtulmaya başlanmıştır.

Türk ve Yunan Başbakanları ve Dışişleri Bakanları arasında çeşitli vesilelerle gerçekleştirilen görüşmeler ve fikir alışverişleri, mevcut diyalog ve işbirliği sürecinin güçlendirilmesi için güçlü bir siyasi zemin oluşturmuştur. Bu sürecin canlı tutulmasında üst düzey karşılıklı ziyaretler de önemli rol oynamaktadır.

07-KERIM URAS 75.indd 2 14.12.2012 00:07

Türk-Yunan ilişkilerinde son dönemde yakaladığımız gelişmenin karşılıklı yarar ve işbirliği temelinde daha da ilerletilmesi, bugün her iki ülke bakımından da en üst düzeyde paylaşılan bir hedeftir. Sayın Başbakanımızın 2010 Mayıs ayında Yunanistan'a yaptığı ziyaret sırasında yaşama geçirilen Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi, bu doğrultudaki müşterek irade ve kararlılığımızın somut tezahürü olmuştur. Sayın Başbakanımızın 14-15 Mayıs 2010 tarihlerinde beraberinde 10 Bakan ve 200 işadamının da bulunduğu bir heyetle Atina'yı ziyareti ilişkilerimizi ortaklık boyutuna çıkarmıştır. Söz konusu ziyaret sırasında ilk toplantısı düzenlenen Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi çerçevesinde bir günde 22 anlaşma/protokol imzalanmış olması da keza ikili ilişkilerimiz açısından bir ilki oluşturmuştur. Söz konusu 22 anlaşma ve hemen akabinde imzalanan 3 belgenin büyük bölümü ikili ekonomik ilişkilerimizin geliştirilmesine matuftur.

Hazırlıklarını hızla sürdürdüğümüz Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi'nin İkinci Toplantısının aynı formatta önümüzdeki yılın ilk aylarında ülkemizde düzenlenmesine karar verilmiştir. Bu toplantıda da iki ülke arasındaki ilişkilerin kurumsal bir çerçevede ilerlemesine vesile olacak çok sayıda metin imzalanması öngörülmektedir.

Türkiye ve Yunanistan arasında siyasi düzeydeki diyalog ve işbirliği sürecinin en görünür yansımaları ekonomik ve ticari alanda gözlenmektedir. 2008 yılından beri küresel ekonomiyi olumsuz etkileyen mali bunalım ve 2009 yılı sonbaharından itibaren Yunanistan'da hâkim olan kamu borcu ve bütçe açığına dayalı ağır ekonomik krize rağmen, ikili ticaret hacmimizde dikkat çekici bir artış kaydedilmiştir.

Türkiye ve Yunanistan arasında siyasi düzeydeki diyalog ve işbirliği sürecinin en görünür yansımaları ekonomik ve ticari alanda gözlenmektedir. 2008 yılından beri küresel ekonomiyi olumsuz etkileyen mali bunalım ve 2009 yılı sonbaharından itibaren Yunanistan'da hâkim olan kamu borcu ve bütçe açığına dayalı ağır ekonomik krize rağmen, ikili ticaret hacmimizde dikkat çekici bir artış kaydedilmiştir. 2011

07-KERIM URAS 75.indd 3 14.12.2012 00:07

yılı verilerine göre Yunanistan'ın ülkemize ihracatı 2,568 milyar ABD Doları, ülkemizin Yunanistan'a ihracatı 1,554 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiş ve ticaret hacmi 4,12 milyar ABD Doları'nı bulmuştur. 2012 yılında da ikili ticaretimizdeki olumlu seyir devam ettiği gözlenmektedir. 2012 Ocak-Ekim döneminde Yunanistan'ın ülkemize ihracatı 2,130 milyar ABD Doları, ülkemizin Yunanistan'a ihracatı 1,327 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde ikili ticaret hacmimizin 3,5 milyar ABD Doları seviyesine geldiği hesaba katılırsa, 2012'nin sonunda geçen yılki rakamı geçerek yeni bir rekora imza atılacağı tahmin edilmektedir.

Artan ticaret hacminin yanı sıra zaman içerisinde ticaret dengesi Yunanistan lehine değişim göstermiştir. Bu gelişmenin ardında yatan temel sebep ise üst üste beş yıldır daralmakta olan Yunan ekonomisidir. Son beş yılda yaklaşık yüzde 25 küçülen Yunan ekonomisi, ithalatını azaltmak zorunda kalmıştır. Ancak, bu durum iki ülke arasındaki potansiyelin gözden kaçırılmasına neden olmamalıdır. Türkiye'nin Yunanistan'ın ticaret ortakları arasındaki konumunu hızla güçlendirmesi, genel ihracat ortakları arasında 3. sıraya yükselmesi iki ülke arasındaki potansiyeli göstermek açısından çarpıcı bir veridir.

İkili ticari ilişkilerimizin gelişimine paralel olarak karşılıklı yatırımlarda da artış kaydedilmektedir. Hazine Müsteşarlığı kayıtlarına göre, Türkiye'de 500 civarında Yunan firması faaliyet göstermekte olup, toplam yatırım tutarı, 6,5 milyar ABD Doları'nı aşmış; Yunanistan'daki 22 Türk firmasının yatırımlarının miktarı ise 41,6 milyon ABD Doları'nı bulmuştur. Önümüzdeki dönemde Yunanistan'daki Türk yatırımlarının artması beklenmektedir. Ayrıca, Yunanistan'daki krizin etkisiyle yurtdışına yönelen Yunan yatırımlarının ülkemize ilgisinin devam ettiğini gözlemekteyiz.

Bankacılık, Türkiye ile Yunanistan arasında doğrudan yatırımlar bağlamında birinci sektör konumundadır. Yunan Ulusal Bankası (NBG), Finansbank'ın çoğunluk hisselerini satın alarak Türkiye'de finans sektörüne girmiştir. NBG, Yunanistan ve Balkanlar'daki operasyonlarında zarar ederken, Finansbank NBG'nin kâr getiren yatırımı konumuna yükselmiştir. Öyle ki bugün NBG'nin Yunanistan'daki piyasa değeri 1,5 milyar Avro civarındayken, Finansbank'ın piyasa değeri 5,5 milyar Avro'yu bulmuştur.

Buna mukabil, Yunanistan'daki en büyük Türk yatırımı konumundaki Ziraat Bankası'nın Atina ve Gümülcine şubeleri 2008'de, İske-

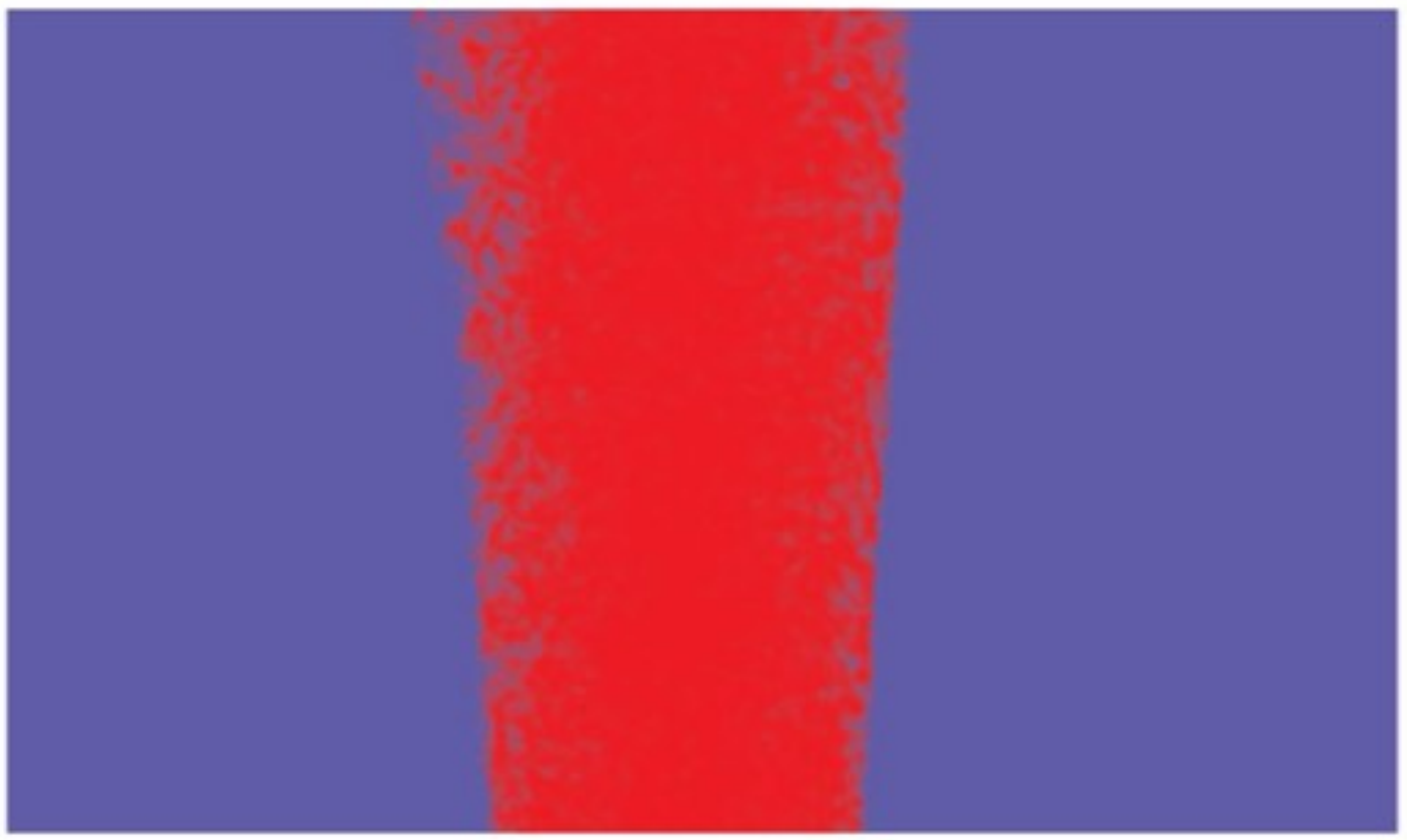

07-KERIM URAS 75.indd 4 14.12.2012 00:07

Hazine Müsteşarlığı kayıtlarına göre, Türkiye'de 500 civarında Yunan firması faaliyet göstermekte olup, toplam yatırım tutarı, 6,5 milyar ABD Doları'nı aşmış; Yunanistan'daki 22 Türk firmasının yatırımlarının miktarı ise 41,6 milyon ABD Doları'nı bulmuştur.

çe şubesi 2010'da, Rodos şubesi ise Ekim 2011'de faaliyete geçmiştir. Ziraat Bankası'nın önümüzdeki dönemde Yunan piyasasındaki konumunu güçlendirmesi ilişkilere yapıcı bir katkı sağlayacaktır.

Yunanistan'daki derin ekonomik kriz yatırımcıları ürkütmektedir. Ancak, Türkiye kendi yaşadığı 2001 krizindeki tecrübelerinden krizin süratle fırsata dönüşebileceğinin idraki içindedir. Bu bilinçle, Yunanistan'la ikili ilişkilerimizin geliştirilmesi, yatırımlarımızın ve ortak şirketler tesis edilmek suretiyle Ege'nin iki kıyısı arasında ekonomik etkileşimin artırılmasına yönelik iş çevrelerimizin isabetli değerlendirmeleri neticesinde söz konusu fırsat kapılarının aralanabileceği düşünülmektedir. Yunanistan'ın önemli bir deniz filosuna sahip olması ışığında RO-RO ve yolcu taşımacılığının artırılması mümkündür. Bu gerçekleştirildiği takdirde, İstanbul'a ilave bir kara taşıma yükü getiren transit kamyon trafiğinin bir kısmının Ege'ye kaydırılması, böylece İstanbul ve Trakya karayolu yükünün hafifletilmesi mümkün olabilecektir.

Turizm, iki ülke arasında işbirliği vaat eden sektörlerden biridir. Hususi (yeşil) pasaportlara vize muafiyeti sağlanması sonucunda, 2010 yılında Yunanistan'ı ziyaret eden Türk turistlerin sayısında yüzde 180'lik artış kaydedilmiş ve akabinde 2011 yılında ülkemizi ziyaret eden Yunan turistlerin sayısı 700.000'i geçmiş, Yunanistan'a gelen Türk turistlerin sayısı 550.000'in üzerinde olmuştur. Geçtiğimiz yaz aylarında Türk vatandaşlarının kıyılarımıza 5 Yunan adasını (Rodos, İstanköy, Sisam, Midilli ve Sakız) ziyaretlerinde kolaylaştırılmış vize uygulamasına geçilmesi keza işbirliğimizi ilerleten bir adım olmuştur. Bu itibarla, 2012 yılındaki karşılıklı turist sayısının yükselmesi beklenmektedir. Elimizde kesin resmi rakamlara göre Ocak-Eylül 2012 döneminde ülkemizi ziyaret eden Yunan turistlerin sayısı 498.841 olurken, Ocak-Haziran 2012 döneminde Yunanistan'ı ziyaret eden Türk turistlerin sayısı 241.375 olarak gerçekleşmiştir.

Ancak anılan rakamların halen iki ülke arasındaki mevcut potansiyeli yansıtmaktan uzak olduğunu düşünüyorum. Ülkemizin bu konudaki asıl hedefi kolaylaştırılmış vize değil, vize muafiyetidir. Türk vatandaşlarının Yunanistan'a seyahatlerinde vize uygulamasının kalkması, refah seviyesi hızla artan Türk vatandaşlarının başta yakın adalara olmak üzere Yunanistan'a daha fazla ilgi göstereceğini ve Türk turistlerin sayısının 1 milyonun üzerine geçeceğini değerlendiriyoruz. Tabiatıyla böyle bir gelişmenin iki ülke halkalarının birbirini daha iyi tanımasının yanı sıra ikili ekonomik ilişkilerimize ve özellikle turizm sektörüne yatırım yapmış iş çevrelerimize katkısı büyük olacaktır.

Turizm, aynı zamanda iki ülke girişimcilerine ortak çalışma ve yatırım imkânları da sunmaktadır. İstanbul'un uluslararası bir havacılık kavşak noktası halinde gelmiş olması ve birçok uzak noktaya günlük uçuş bulunması gerçeğinden hareketle, Türkiye ve Yunanistan'ın "bir gezi, iki ülke" sloganıyla Çin, ABD, Japonya, Hindistan ve Avustralya gibi yüksek potansiyeli bulunan uzak destinasyonlarda ortak tanıtılması, bu ülkelerin pazarlarına yönelik ortak paket turlar düzenlenmesi gündemdedir. Bu çerçevede, Türk ve Yunan turizmcilerini bir araya getirebilecek girişimlerle sürece yön verilmeye devam edilecektir. Setur Servis Turistik Anonim Şirketi ile Follie Follie Group ortaklığının, 40 yıllığına Midilli adası marinası işletme ihalesini kazanmıştır. Başka şirketlerimizin de Yunanistan'da benzer yatırım olanaklarını ciddi olarak değerlendirdiğini biliyoruz.

Yapısal zaaflardan kaynaklanan kamu borcu temelli bir ekonomik krizden geçen Yunanistan, mali yardım paketleri doğrultusunda iddialı bir özelleştirme programı hazırlamıştır. Bu çerçevede Yunanistan'da önümüzdeki dönemde hem turizm hem diğer alanlarda kapsamlı ve cazip özelleştirmeler yapılanması öngörülmekte olup, işadamlarımızın bunları Yunan Devlet Özelleştirme Fonu'nun " www.

07-KERIM URAS 75.indd 5 14.12.2012 00:07

hradf.com " adresindeki internet sitesinden izlemelerini öneriyorum.

Yunanistan'ın İtalya üzerinden Orta Avrupa ve Balkanlar üzerinden Doğu Avrupa pazarlarına geçiş imkanı akılda tutulduğunda, ihracatçı şirketlerimizin doğru yönlendirmeler neticesinde Atina, Patra ve Selanik gibi Yunan liman şehirlerinde depolama üsleri kurarak, hem Yunan pazarına, hem anılan pazarlara ulaşması mümkün gözükmektedir. Batı Trakya da cazip iş imkânları sunmaktadır. Deniz ve kara ulaştırma sektöründe işbirliğinin geliştirilmesi ve tam liberalizasyon sağlanması ticari ilişkileri ilerletecektir. Diğer bir husus, Yunanistan'dan sermayenin yatırım için ülkemize ilgi duymasıdır. Bu konuda da ciddi bir potansiyel mevcuttur.

Öte yandan, yenilenebilir enerji kaynakları açısından Yunanistan'ın Türk yatırımcılara hitap edeceğini değerlendiriyorum. Yunanistan, Güneydoğu Avrupa ve genel olarak Avrupa'da enerji konusunda stratejik bir konumda bulunmaktadır. Elektrik enerjisi üretimi, nakliyesi ve dağıtımı piyasasının liberalizasyonu, ayrıca yenilenebilir enerji kaynakları sektöründe dinamik bir kampanya başlatılmış olması, ülkede önemli üretim fırsatları oluşmasına yol açmıştır.

Yenilenebilir enerji kaynaklarının üretiminde rüzgâr enerjisi önemli bir yere sahiptir ve Yunanistan bu açıdan önemli yatırım olanakları sunmaktadır. Yunanistan, Avrupa'daki en cazip dinamiklerinden birine sahip olup, ülkenin birçok noktasında rüzgâr enerjisi üretimi 8 metre/saniye ve/veya 2.500 saat üretime sahiptir.

Yunanistan'ın hedefi yenilenebilir enerji kaynaklarının toplam elektrik enerjisi üretimindeki payının 2020 yılına kadar %40'a ulaşmasıdır. Yunanistan'ın yenilenebilir enerji kaynakları hakkındaki olumlu uzun vadeli mevzuatı, sektördeki yatırımları teminat altına almakta olup büyük yatırımcıların güvenini kazanmıştır. Yunanistan'da bu alanda önde gelen Avrupa şirketleri faaliyet göstermektedirler. Benzer şekilde, Yunan yenilebilir enerji piyasası yatırımcılarımız için istikrarlı ve uzun vadeli hedefler sunabilir.

Sizlerin dikkatine getirdiğim yukarıdaki tüm konularda Yunanistan'daki dört Başkonsolosluğumuz, Ticaret Müşavirliğimiz ve Büyükelçiliğimiz hizmete hazırdır. Büyükelçiliğimizin web sayfasında (http://atina.be.mfa.gov.tr/) bağlantı bilgilerine ulaşılması mümkündür.

Krizi fırsata dönüştürerek, Yunanistan'la ekonomik ve ticari işbirliğimizin geliştirilmesine yönelik atılacak adımlar sadece iki ülkenin refahını artırmakla kalmayıp, iki ülke halkını birbirine yakınlaştırarak, siyasi sorunların çözümü yönünde de sağlam bir zemin oluşturacaklardır.

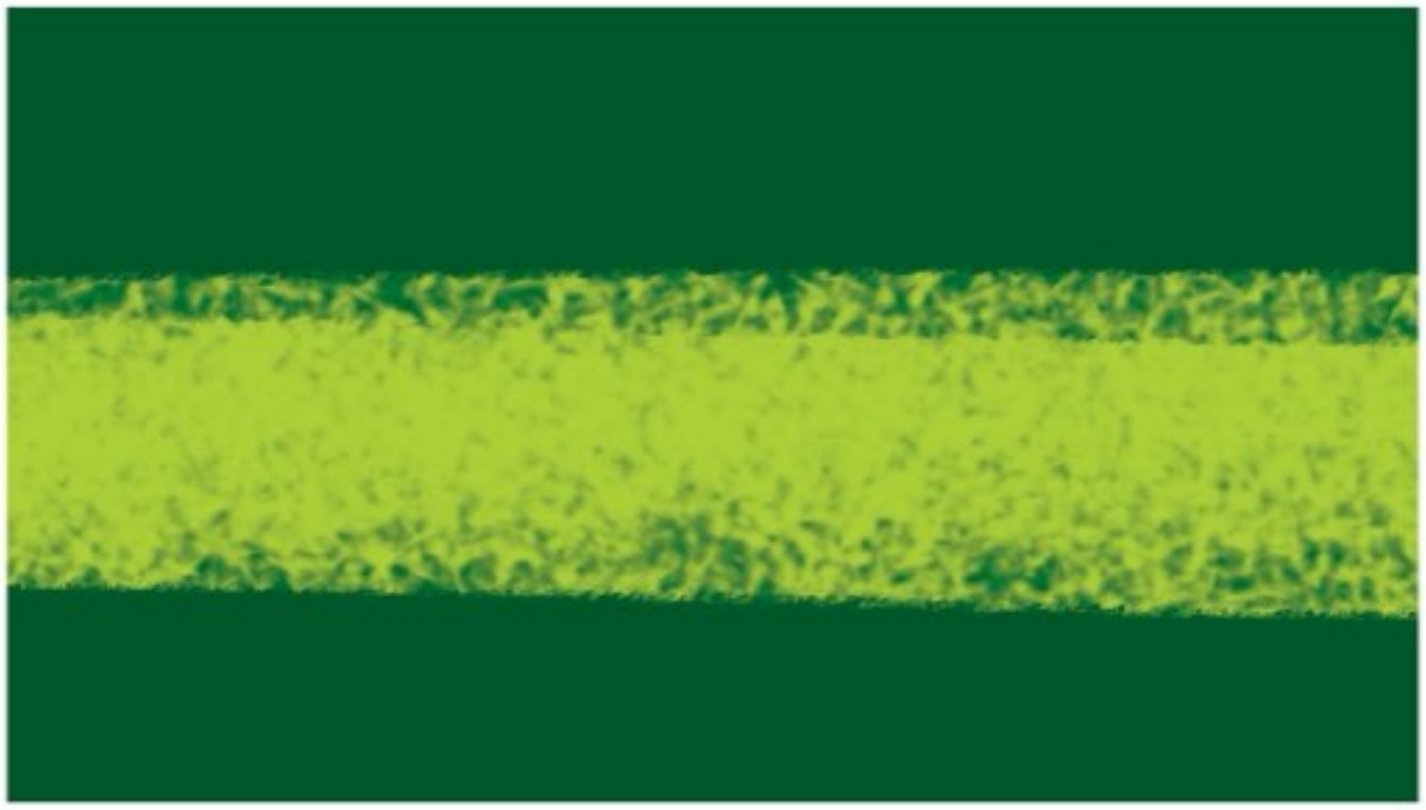

07-KERIM URAS 75.indd 6 14.12.2012 00:07

5 kıtada 40 ülkeye yayılan
ihracatı ve ABD'deki üretimiyle
globalleşen bir yıldız

2011 yılında da bakır ihracatında birinci sıradayız

Sarkuysan, İstanbul Maden ve Metaller İhracatçı Birlikleri tarafından verilen
"İhracatın Yıldızları Ödülleri"nde "Bakır İhracatı" kategorisinde 1. sırada yer almıştır.

sarkuysan
ELEKTROLİTİK BAKIR SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

www.sarkuysan.com

Emek Mahallesi Aşıroğlu Caddesi No: 147 41700 Darıca / KOCAELİ Tel: (0 262) 676 66 00 (20 hat) Faks: (0 262) 676 66 84 E-posta: pazarlama@sarkuysan.com

07-KERIM URAS 75.indd 7 14.12.2012 00:07

Avrupa Birliği'nin Yunanistan, Kıbrıs ve Türkiye Paradoksu

Büyükelçi (E) Uluç Özülker

Avrupa Birliği'ne katılmanın uyulması zorunlu kuralları bulunması eşyanın tabiatına uygundur. Avrupa Birliği, kökü 1950'ye inen ve gelişerek süregiden bir süreçtir. Bugüne kadar başarıyla hayata geçirilebilmiş ve dünyada benzeri bulunmayan bir örnek olaydır. Avrupa Birliği'ne sonradan katılmaya talip olan ülkelerin öncelikle katıldıkları andaki durumu aynen üstlenmeleri gerekmektedir. Buna "müktesebata uyum sağlanması" denmektedir. Aksi olsaydı, Avrupa Birliğinin her katılmada yeni gelenin isteklerini de dikkate alması ve her genişlemede sürecin saparak hedeften uzaklaşılması sonucu ortaya çıkardı.

Buna karşın, bu bağlamda vurgulanması gereken önemli bir husus daha vardır. Katılan ülke açısından bağlayıcı olan "müktesebat", üyelikle birlikte eşit statüye geçildiğinden, Avrupa Birliği'nin oluşturacağı yeni mevzuat bakımından hukuken farklı bir konum yaratmaktadır. Bir başka deyişle, yeni üye de Antlaşmaların kendisine tanıdığı hakları kullanarak, çıkarına uymadığını düşündüğü ko-

08-ULUC OZULKER 75.indd 2 14.12.2012 00:08

nularda "mükteseba"ı zorlayabilmektedir. İngiltere'nin bütçe katkıları ile ilgili olarak kendi lehine yaptırabildiği değişiklikler buna örnektir. Yunanistan'ın 1981-1999 yılları arasında ülkemiz aleyhindeki katı tutumu ve vetoları da hala hatırlardadır.

Bu oluşumda diğer üye ülkelerin tek tek yaklaşımları da önem arzetmektedir. Kimi zaman, kendileri de aynı düşüncede olduğu halde, zaten itiraz eden biri varken ön plana çıkarak kötü kişi olmama saikiyle; kimi zaman, ileride kendi sorunları için destek ihtiyacı doğduğunda fazla önemsemedikleri bir konudaki tutumlarıyla karşıtlık yaratmama düşüncesiyle; kimi zaman, konuya gerçekten ilgi duymadıklarından; kimi zaman da, daha önemli gördükleri kararların engellenmemesi amacıyla, farklı tutumlar alabilmektedirler. Örneğin Yunanistan'ın, Avrupa Birliği'nin son genişlemesinde, Avrupa Birliği Komisyonu'nun "Ajanda 2000: Daha güçlü ve daha geniş bir Birlik için" başlıklı 1997 tarihli Raporundaki açık hükümlere rağmen, Kıbrıs'ın aday ülkeler arasına dâhil edilmemesi halinde bütün genişlemeyi veto etme tehdidinde bulunması ve sonuç alması da hatırlardadır.

Adaylık kapsamına alınmadan ülkemize de yer verilen Raporun genişleme bölümünün konumuzu ilgilendiren kısmı mealen özetle şu hususları içermektedir:

Bir başka deyişle, yeni üye de Antlaşmaların kendisine tanıdığı hakları kullanarak, çıkarına uymadığını düşündüğü konularda "mükteseba"ı zorlayabilmektedir. İngiltere'nin bütçe katkıları ile ilgili olarak kendi lehine yaptırabildiği değişiklikler buna örnektir. Yunanistan'ın 1981-1999 yılları arasında ülkemiz aleyhindeki katı tutumu ve vetoları da hala hatırlardadır.

- Raporun amacı, mevcut üyelerden görece daha geri konumdaki adayların kabulünden önce Avrupa Birliği'nin mükteseba-tının güçlendirilmesi (derinleşme), bu çerçevede mali politikaların sıkılaştırılması (yeni gelenler için kaynak yaratılması ancak bunların bütün kaynaklara talip olmaları-

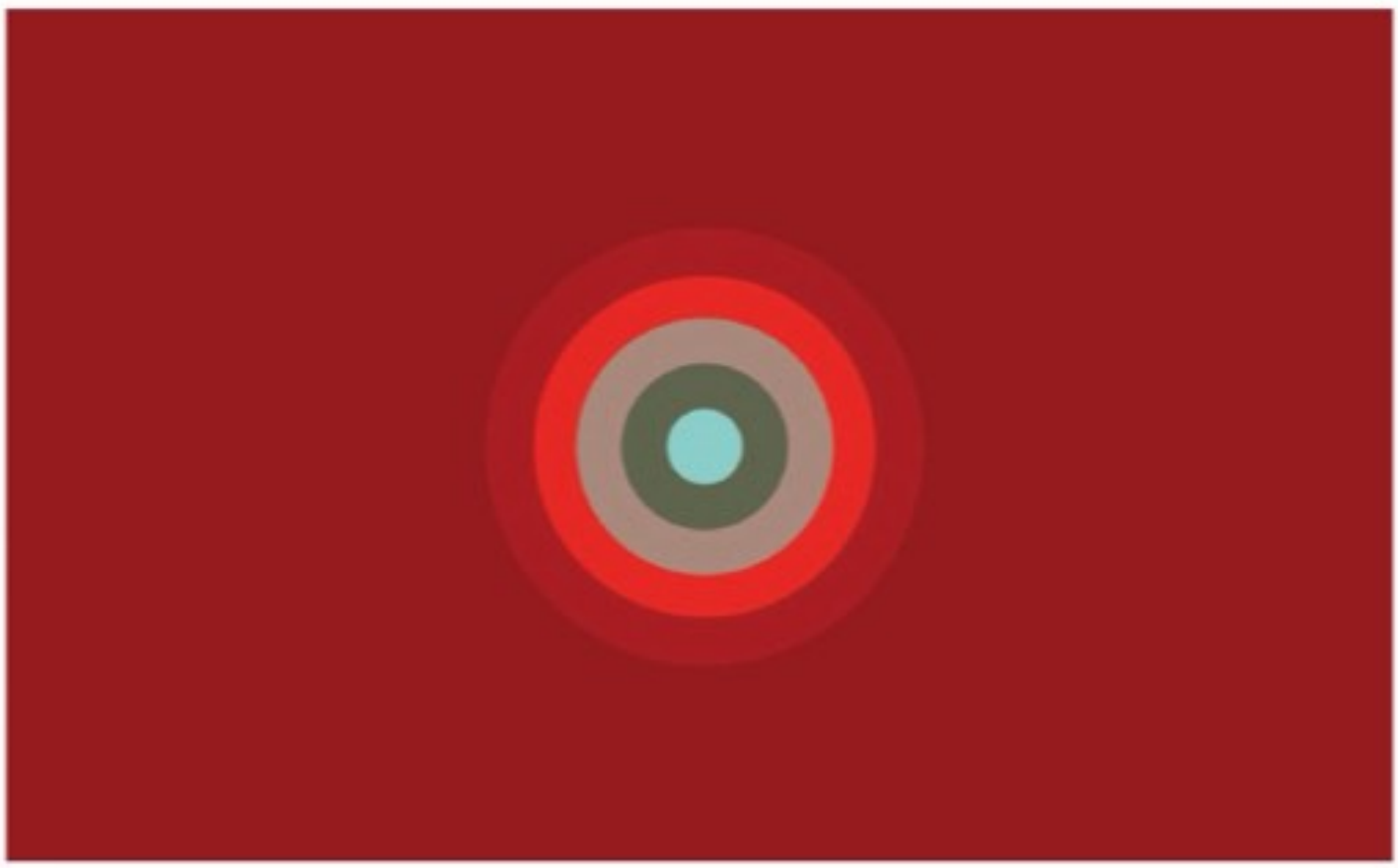

08-ULUC OZULKER 75.indd 3 14.12.2012 00:08

nın önünün de kesilmesi) ve genişlemenin nasıl yapılacağının hem Birlik hem adaylar bazında değerlendirilmesidir.

- Her aday Avrupa Birliği'ne katılım kriterleri açısından (özellikle Kopenhag Kriterleri) incelenmekte ve müzakereye başlamaya ehil olup olmadıkları ayrıntılı biçimde irdelenmektedir. Kıbrıs için istisnai uygulama yapılmakta ve Yunanistan ile hemen hemen aynı gelişmişlik düzeyinde olduğundan, siyasi sorunlara rağmen, müzakerelerin kararın alınacağı Avrupa Konferansı'ndan altı ay sonra başlayabileceğine yer verilmektedir. (Bunda Yunanistan'ın tehdidinin rolüne yukarıda değinilmişti.)
- Aday ülkelerin "müktesebatı" üstlenebilmelerine destek olmak üzere, katılma öncesi yardım adı altında başlıca iki program geliştirilmektedir: Yapısal uyum için ISPA ve tarımsal uyum için SAPARD. Öngörülen yardım tutarının tavanı yedi yıl için kırk beş milyar ECU'dür.
- Adaylar eğitim, çevre, araştırma ve kalkınma konularında Avrupa Birliği programlarına hemen katılabileceklerdir.
- Genişleme Avrupa Birliği için, güvenliği, ekonomisi, kültürü ve dünyadaki yeri yönünden tarihi bir fırsattır. Avrupa kıtasında istikrar unsuru olacaktır. Avrupa'nın genişlemeyle artacak kültürel çeşitliliği, yaratıcılık ve zenginlik açısından bir kaynak oluşturacaktır. Yeni üyeler Avrupa Birliği'nin dünyada ağırlığını ve etkinliğini arttıracaklardır.
- 2020'lerde Avrupa Birliği'nde altmış yaş üstündeki nüfus 37 milyon artacak, aktif nüfus ise 13 milyon azalacaktır. Avrupa Birliği'nin bu alanda da katkıya ihtiyacı vardır ve genişleme bu açıdan da önemli bir destektir.
- Temel hedef olan" Avrupa'nın inşası" genişlemeyle yeni ülkelere yayılacaktır.
- Genişleme Avrupa Birliğine yeni komşular getirecektir. Rusya ve Ukrayna artık bu kapsamda olacaktır. Karadeniz'e ve hatta Orta Asya'ya kapılar açılacaktır.

Raporun komşuluk konusunu yakından ilgilendiren iki bölümü daha da önemli ve manidardır. Buna göre:

- Aday ülkelerde azınlık sorunları çözümlenmediği takdirde, demokratik istikrar zarar görecek veya komşu ülkelerle ihtilafa sebebiyet verebilecektir. Bu sorunlar üyelikten önce çözümlenmelidir. (Azınlık konusu her ülke bakımından hassastır. Ülkemiz yönünden Lozan Antlaşması dışına taşmak isteyen yorumların hiç de az olmadığı bilinmektedir.)
- Adaylar, diğer adaylarla veya üçüncü ülkelerle varolan sınır anlaşmazlıklarını katılmadan önce bizzat çözümlemelidirler. Katılma perspektifi bu yönde güçlü bir teşvik oluşturmaktadır. Ancak gene de başarısız kalınırsa, anlaşmazlığın tarafları konuyu Uluslararası Adalet Divanı'na götürmeyi peşinen benimsemelidirler. Bu nedenle, bütün aday ülkelerin Uluslararası Adalet Divanı'nın yargı yetkisini şartsız kabul etmeleri gerekmektedir. Bu kabul mevcudu olduğu kadar gelecekteki anlaşmazlıkları da kapsayacaktır. (Raporda örnek olarak, Macaristan ile Slovakya arasında Tuna nehri üzerindeki baraj, Litvanya ile Letonya arasındaki deniz sınırı uyuşmazlıklarına ismen yer verilmekte, bazı adayların üçüncü ülkelerle sorun yaşadıklarına genel olarak değinilmekle yetinilmektedir. Çok daha önemli olan Kıbrıs sorununa aynı çerçevede atıf yapılmaması ve ayrı bir bölümde farklı biçimde ele alınması ise dikkat çek-

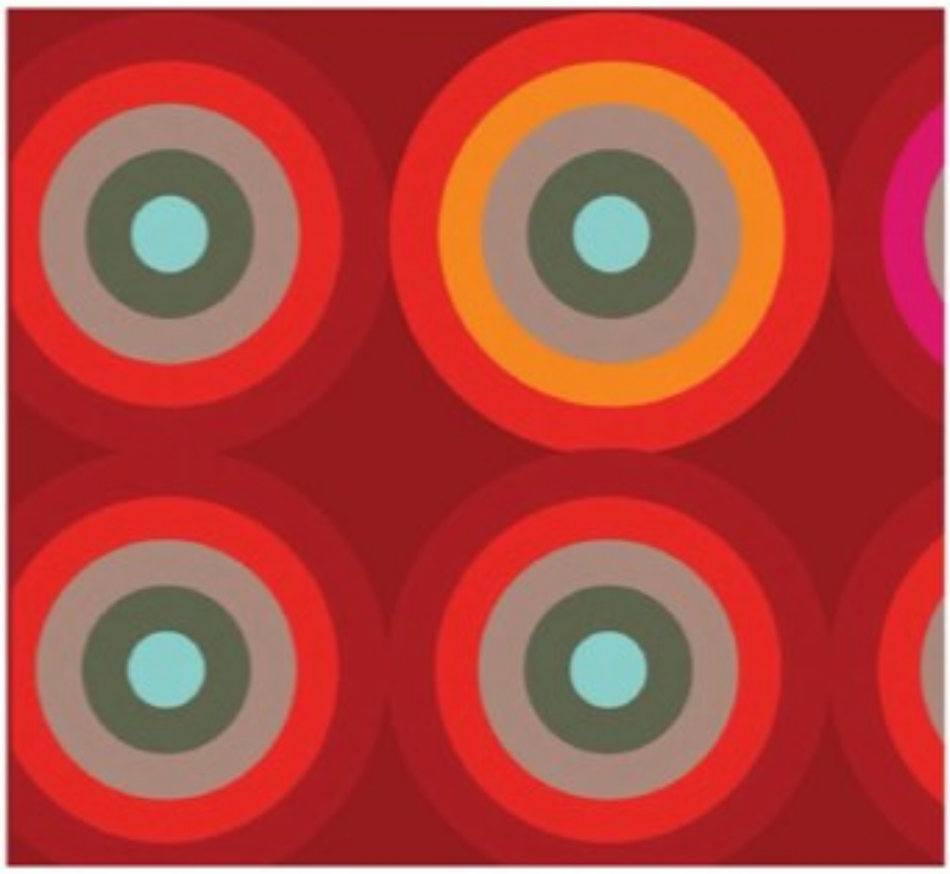

08-ULUC OZULKER 75.indd 4 14.12.2012 00:08

mektedir.)

Kıbrıs ile ilgili bölümün içeriği mealen özetle aşağıdaki gibidir:

- Ada'nın Güneyi (partie méridionale) "müktesebatı" üstlenebilecek kapasitededir. Rekabet konusunda büyük sıkıntı yaşamayacaktır. Kuzey'de (partie septentrionale) ise, kişi başına gelir 3.600 Dolar olup, Güney'in üçte birinden ibarettir. Kamu sektörü ekonominin hakimidir. Kuzey, Türkiye'nin yardımıyla ayakta durmaktadır. İnsani ve doğal altyapıya yatırım zayıftır.
- Komisyon'un 1993'de hazırladığı Rapor da (avis), Ada'da bölünmenin devamlı olabileceğine işaret edilmekteydi. Birleşmiş Milletler'in çözüm çabaları henüz sonuç getirememiştir. Müzakereler devam etmektedir. 1998'de Güney'de yapılacak seçimlere kadar ilerleme kaydedilme şansı hala vardır. Varılacak anlaşmanın özü iki kesimli ve iki toplumlu bir federasyon olacaktır. Avrupa Birliği bunu desteklemektedir. Ancak, teşviklere rağmen çözüme varılamamasından rahatsızdır. Bu anlayış içinde, Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler kararlarına uygun, adil ve kalıcı bir çözüm için aktif rol oynamaya kararlıdır. Avrupa Birliği sorunun çözümünde doğrudan müdahil olamaz ama "müktesebat" ile uygunluk açısından görüş bildirebilir.
- Sorun hem Ada'nın ve Bölge'nin istikrarına, hem bir bütün olarak Avrupa'nın güvenliğine tehdit oluşturmaktadır. Katılma perspektifi katalizör rolü oynayabilir. Esasen bu husus Birleşmiş Milletler Genel Sekreterince de dile getirilmiştir. Bu nedenle müzakerelerin, mevcut takvim de dikkate alınarak, Ada'da siyasi çözümden önce başlatılması mümkündür. Toplumlararası müzakerelerde, Türk tarafının da katılma sürecinde yer almasına olanak verecek kadar ilerleme sağlanması, katılma müzakerelerini kolaylaştıracaktır.
- Katılma müzakerelerinin başlamasına kadar siyasi çözüme varılamazsa, müzakereler, uluslararası hukukun Ada'da tanıdığı tek otorite olan "Kıbrıs Cumhuriyeti Hükumeti" (yani GKRY) ile başlatılacaktır.

Konu 29 Nisan 1997 tarihinde yapılan Türkiye-AB Ortaklık Konseyi toplantısına da mealen şu ifadelerle yansıtılmıştır: Yunanistan ile Ege sorunlarının uluslararası hukuk kapsamında Uluslararası Adalet Divanı'na götürülmesi, Birleşmiş Milletler kararları kapsamında kuvvete başvurmama ve tehdit etmemeyi de içeren iyi komşuluk ilişkilerinin sürdürülmesi; Kıbrıs sorununda da Birleşmiş Milletler

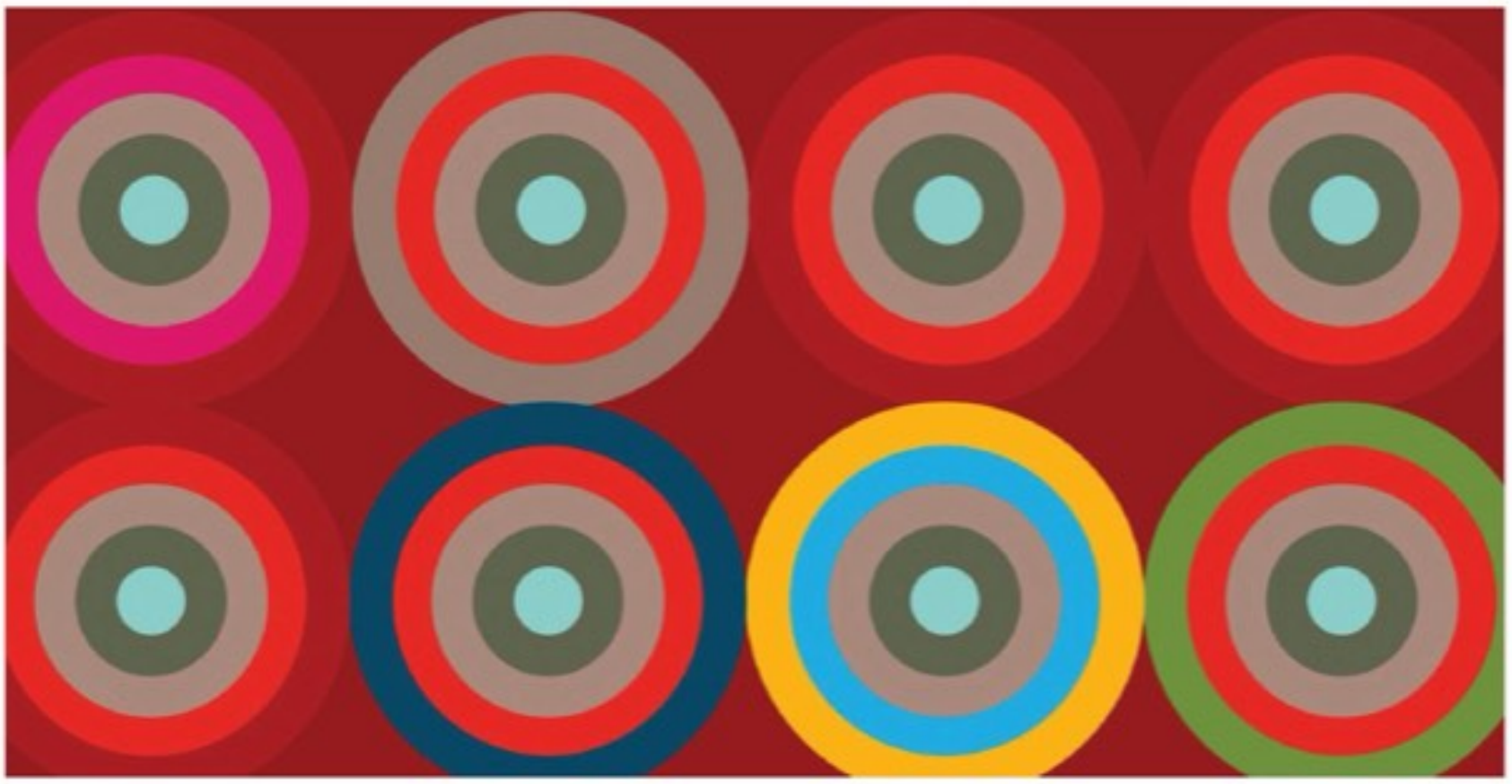

08-ULUC OZULKER 75.indd 5 14.12.2012 00:08

kararları çerçevesinde çözüme katkı sağlanması; Ortaklık ilişkilerinin bununla paralel gelişebileceği.

Görüleceği gibi, Avrupa Birliği Kıbrıs konusunda, Yunanistan'ın tehdidine başeğerek, temel ilkelerinden sapmakta beis görmemiştir. Bunda iki hususun başat rolü gözardı edilemez. Birincisi, garantör İngiltere'nin Kıbrıs sorununu hesap sorucu bir anlayışla ele alıp, Avrupa Birliği'nde ve Birleşmiş Milletler'de sürüklemesidir. Hatırlanacağı veçhile, İngiliz Dışişleri Bakanı, ikinci harekâtımız müzakereler sürerken başlatıldığında, sinirlenerek, "bugün siz Kıbrıs'ı aldınız. Yarın Kıbrıs sizi esir alacak" diyebilmiştir. Bu bağlamda Yunanistan'ın intikam duygusuyla Kıbrıs konusunu bütünüyle sahiplenmesi kanımca tali kalmaktadır. İngiltere böylesine tutkuyla işin içinde olmasaydı, Yunanistan'ın muhalefeti daha az destek bulurdu diye düşünüyorum. Diğer üye ülkelerin konuya yaklaşımları da, farklı boyutlarda olsa da, genelde olumlu olmamakla birlikte, bunlar aktif ve müdahaleci olmamayı ehvenişer görmüşlerdir. İkincisi, üye ülkelerin Türkiye'nin adaylığına yaklaşımlarıdır. Hatırlanacağı gibi, 1997 Lüksemburg Zirvesinde, Almanya'nın perde arkası gayretiyle, ülkemiz genişleme sürecinden dışlanmış, iki yıl süren soğukluk döneminde önemimiz bir kez daha anlaşılmış, 1999 Helsinki Zirvesinde geri adım atılmış ve

Hatırlanacağı veçhile, İngiliz Dışişleri Bakanı, ikinci harekâtımız müzakereler sürerken başlatıldığında, sinirlenerek, "bugün siz Kıbrıs'ı aldınız. Yarın Kıbrıs sizi esir alacak" diyebilmiştir. Bu bağlamda Yunanistan'ın intikam duygusuyla Kıbrıs konusunu bütünüyle sahiplenmesi kanımca tali kalmaktadır. İngiltere böylesine tutkuyla işin içinde olmasaydı, Yunanistan'ın muhalefeti daha az destek bulurdu diye düşünüyorum.

o güne kadar hukuki bazda dermeyan edilen katılma hakkımız ilk kez siyaseten de kabul edilmiştir. Buna karşın, Zirvenin kararında Ege sorunları ve Kıbrıs konusu aynı anlayış ve üslupla devam ettirilmiştir. Sonuçta Avrupa Birliği Kıbrıs'ın tamamını üye yapmış, Katılma Antlaşmasının onuncu Protokol'unda, Avrupa Birliği mevzuatının şimdilik sadece Güney'de uygulanabildiğine yer vermiştir. Bu

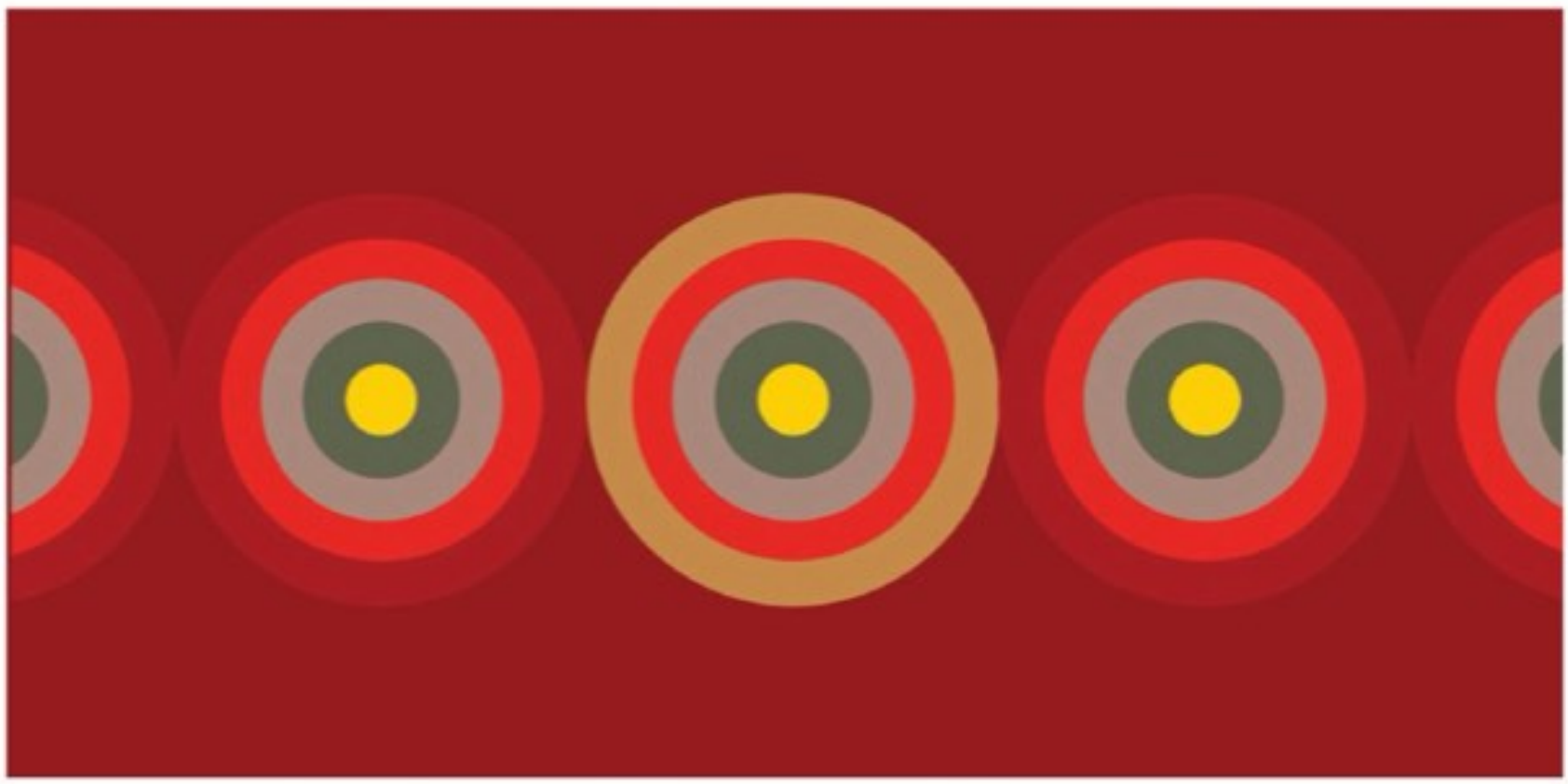

08-ULUC OZULKER 75.indd 6 14.12.2012 00:08

arada, Annan Planı referandumlarında Türk tarafı evet derken, Rumlar reddetmiş, Avrupa Birliği lehimize bir karar almış, ancak Yunanistan ve GKRY'nin vetoları yüzünden bu karar da hayata geçememiştir. Bir başka deyişle, Demokles'in kılıcı ön koşul olmayı hala sürdürmektedir.

Bu vesileyle vurgulanması gereken önemli diğer bir husus, bütün anlaşmalara ve kararlara rağmen ülkemizin Avrupalılığı konusunu hala tartışan bazı üye ülkelerin Kıbrıs'ı Avrupa'nın parçası kabul etmekte hiç zorlanmamalarının yarattığı çelişkidir. İngilizlerin meşhur deyimiyle, "niyet varsa çözüm vardır." Burada asıl sorgulanması gereken kanımca budur. Avrupa Birliği bir yandan hiçbir ülkenin siyasi sorunlarını çözmeden giremeyeceğini karara bağlarken, konu Türkiye olunca, sebebi ne olursa olsun, farklı davranmakta beis görmemektedir. Üstelik, müzakerelere başlanmasının bir teşvik değil, niyetsizlik yaratacağına ilişkin uyarılarımız son aşamada haklı bulunmuşken, bu hususta da engelleyici olunmamıştır. Bununla beraber, tarafımızdan hiç hata yapılmadığını iddia etmek de tabiatıyla mümkün değildir. Burada bunun ayrıntılarına girilmemektedir.

Yunanistan'ın üyelik sürecine gelince, bu da ülkemizle karşılaştırıldığında, baştan sona ibretliktir. Yukarıda zikrettiğim İngiliz deyimine iyi bir örnek oluşturmaktadır.

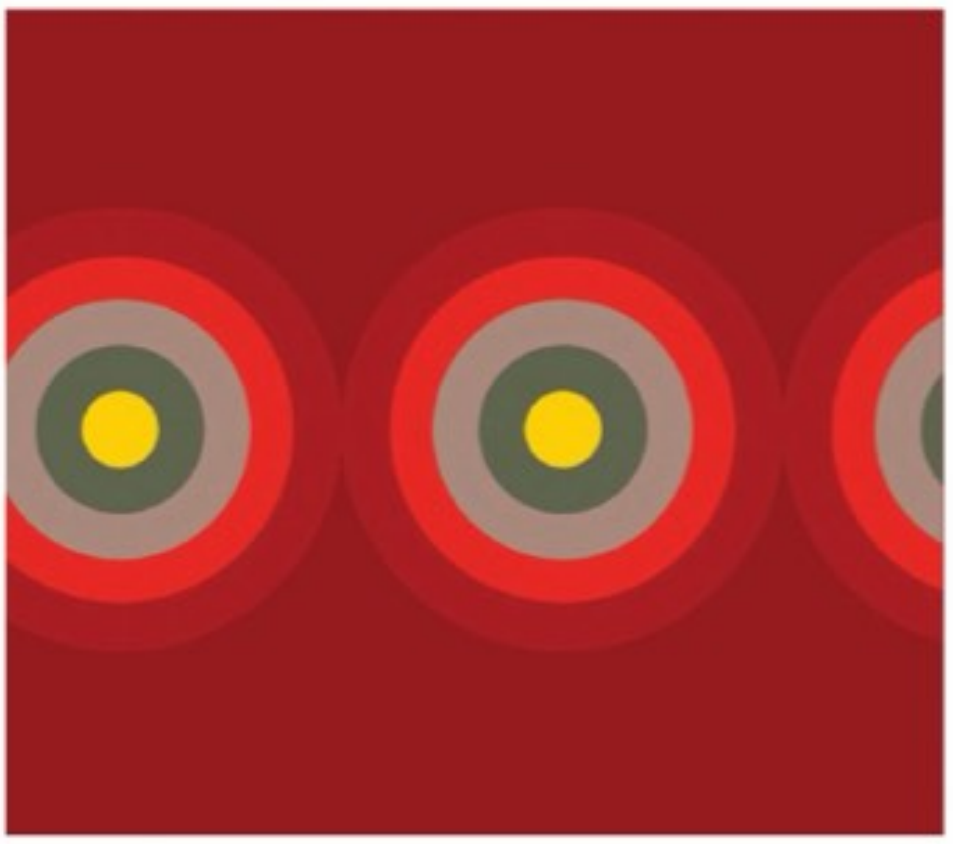

Yunanistan ile Ortaklık Andlaşması Temmuz 1961'de imzalanmıştır. Andlaşma Kasım 1962'de yürürlüğe girmiştir. Nisan 1967'de Albaylar Cuntasının yönetime el koymasından sonra Andlaşma askıya alınmıştır. 24 Temmuz 1974'de demokrasiye dönülmüştür. Yunanistan'da askeri yönetime son verilmesinin yolunu açan bir bakıma Türkiye'dir. Cuntanın Kıbrıs'ta düzenlediği, Ada'nın Yunanistan'a bağlanmasını amaçlayan Sampson darbesini müteakip garantör sıfatıyla gerçekleştirdiğimiz Kıbrıs Barış Operasyonu bu sonucu getirmiştir. Ülkemizin Avrupa Birliği süreciyle karşılaştırıldığında, paradoks buradan başlamaktadır.

Yunanistan'ın demokrasiye dönüşü Avrupa Birliği'nde genel bir heyecan ve dayanışma yaratmıştır. Üye ülkeler, demokrasinin tarihi beşiği olarak gördükleri Yunanistan'a hemen kucak açmışlardır. Aslında bu yaklaşımı yadırgamamak gerekir. Zira Batı Avrupa için Yunanistan 1821'den başlayarak hep bu inanışın ışığında "şımarık çocuk" haline getirilmemiş midir?

Yunanistan 1969'da ayrıldığı Avrupa Konseyi'ne Kasım 1974'de hemen kabul edilmiştir. Karamanlis'in işbaşına gelmesiyle birlikte, Avrupa Birliği'ndeki bu coşkunun ışığında, gecikmeden tam üyelik başvurusu yapılması fikri gündeme taşınmış ve 12 Haziran 1975'de gerçekleştirilmiştir.

Yedi yıllık Cunta döneminde siyasi ve ekonomik gerileme yaşamış Yunanistan'nın bu kadar kısa sürede düzlüğe çıkmış olması doğal olarak beklenemez. Başvurunun ise ikna edici gerekçelere dayandırılmasına ihtiyaç vardır. Demokrasinin beşiği olarak görülmek kuşkusuz önemli ancak yeterli değildir. Bu anlayış içinde Yunanistan, demokrasinin beşiği olan ülke sıfatıyla hem bunun ihyası ve konsolidasyonunu, hem Avrupa Birliğinin yardımıyla ekonomik kalkınmasını sağlamak; Cunta'nın dayandığı ABD siyasi ve ekonomik hâkimiyetine son vermek; özetle ülkeyi topyekûn Avrupa Birliği'ne demirlemek amacıyla başvurduğunu ifade etmiştir.

Başvurunun arkasında Karamanlis faktörü ağır basmaktadır. Cunta döneminde Paris'te yaşayan Karamanlis, demokrasinin beşiği inancıyla Yunanistan'a zaten büyük sempati besleyen Fransa Cumhurbaşkanı Giscard d'Estaing ile ailece de yakın ilişki içinde

08-ULUC OZULKER 75.indd 7 14.12.2012 00:08

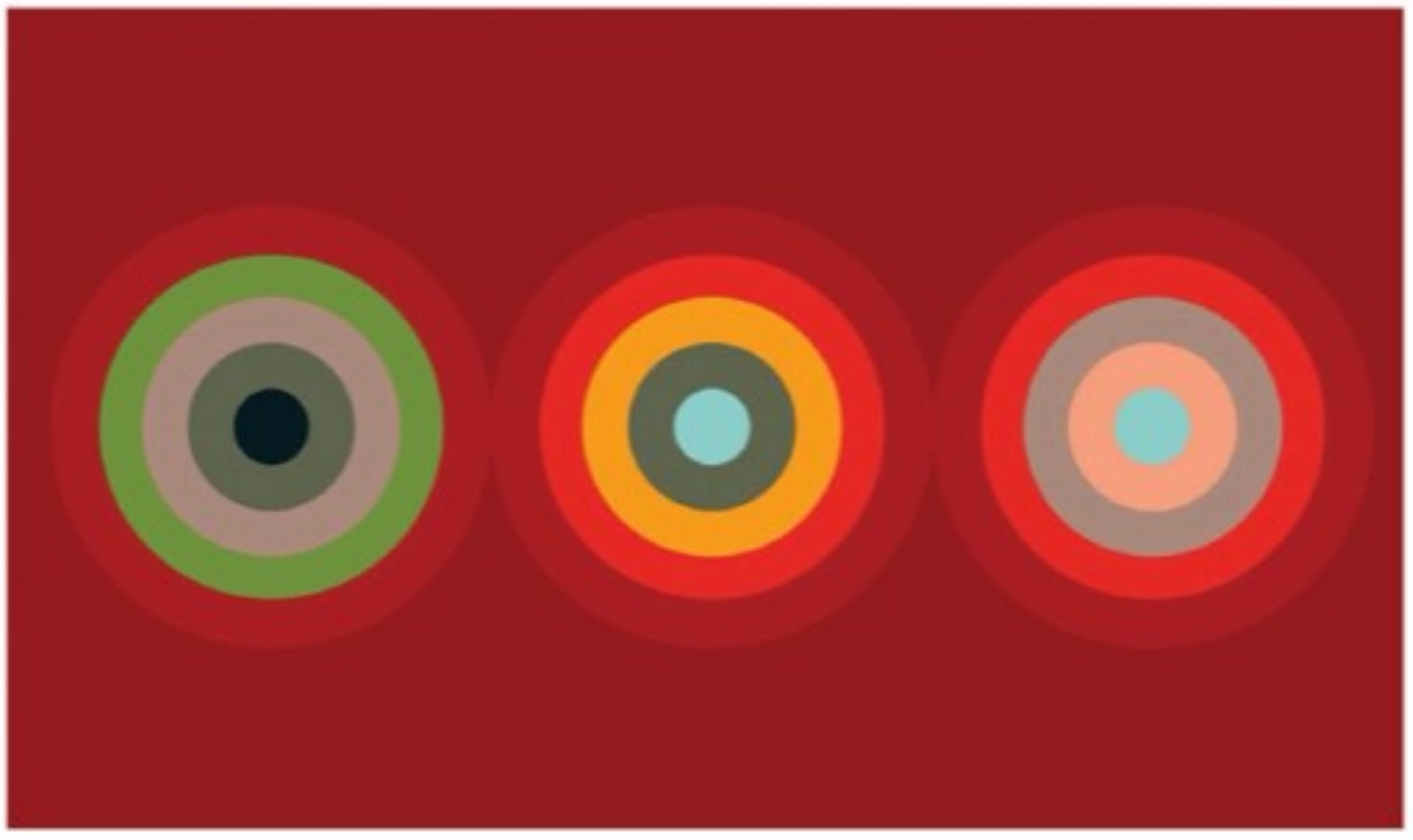

olmuştur. Başvurunun başarıya ulaşmasında bu husus büyük önem taşımaktadır. (Giscard d'Estaing'nin, Helmut Schmidt ile birlikte ahiren, Yunanistan'ı üye yapmalarının yanlış bir karar olduğunu ikrar ettikleri bilinmektedir. Ancak atı alan Üsküdar'a geçmiştir. Şimdi de Yunanistan'ın kalıp kalamayacağı tartışılmaktadır.) Karamanlis başvuru konusunda içeride ideolojik nedenlerle ciddi bir muhalefetle karşılaşmıştır. PASOK'un başındaki Papandreu ve Komünist Partisi, üyeliğin yeni bir siyasi ve ekonomik bağımlılık yaratma riski taşıdığı gerekçesiyle karşı çıkmışlardır. Hatta Komünist Partisi, Sovyetler Birliğinin kurduğu COMECON'a girme yanlısı olduğunu bile dile getirmiştir. Karamanlis'in başaracağına olan güveni Giscard d'Estaing'den kaynaklanmaktadır. Sonuçta bu inanç doğrulanmıştır.

Avrupa Birliği Komisyonu'nun başvuruya ilişkin olarak süratle kaleme aldığı ve 29 Ocak 1976 tarihinde sunduğu Raporu (avis), Karamanlis'in beklentileriyle pek uyuşmamıştır. Komisyon Yunanistan'ın üyeliği konusunda tereddütlüdür. Komisyon, eksiklerine rağmen Yunanistan'ın adaylığının siyasi açıdan kabul edilebileceğini, ancak başta tarım olmak üzere ekonomik yönden fazlasıyla zayıf kaldığını vurgulamıştır. Bu itibarla Yunanistan'ın hazırlanmasına yönelik olarak bir "katılma öncesi geçiş dönemi"ne ihtiyaç bulunduğu görüşünü ileri sürmüştür. Bu arada, Raporun ilk iki paragrafında, Türkiye ile Yunanistan arasında gözetilen denge politikası hatırlatılarak, üyelik sonrasında Türk-Yunan ikili sorunlarına Avrupa Birliği'nin dolaylı da olsa katılmasının yaratacağı sorunlara dikkat çekilmiştir. Öte yandan, Raporda, Yunanistan'ın girişinin Avrupa

Nitekim genişlemeden sonra Yunanistan Türkiye konusunu ali menfaat olarak ilan etmiş ve vetosuyla her alanda Avrupa Birliği ile ilişkimizin önünü kesme politikası uygulamıştır. Örneğin 1981-1999 yılları arasında Avrupa Birliği'nden bu nedenle resmi hiçbir yardım alamayan tek ülke Türkiye olmuştur. Yunanistan'ın bu politikasını görece yumuşatması "Kıbrıs"ın üyeliğini gerçekleştirdikten sonradır.

08-ULUC OZULKER 75.indd 8 14.12.2012 00:08

Birliği'ne Balkanlılık ve ortodoksluk boyutuyla yenilik kazandıracağına, biraz endişeli biçimde yer verilmesi de hatırlardadır.

Yunanistan, Raporu şiddetle protesto etmiş ve sıkıntıdaki demokrasinin ihyasına yönelik olarak katılımın hemen gerçekleşmesini istemiştir. Bu bağlamda, her koşulu kayıtsız kabul edeceğini bildirmiştir.

Fransa bilinen, Almanya ise ekonomik nedenlerle Yunanistan'a arka çıkmıştır. Hollanda da olumlu yaklaşmıştır. Bunun üzerine, Almanya ve Hollanda Dışişleri Bakanları diğer üyeleri ikna turuna çıkmışlar ve 9 Şubat 1976'da Komisyon'un Raporu dikkate alınmadan Yunanistan'a yeşil ışık yakılmıştır. Bu bağlamda iki husus özellikle dikkat çekmiştir. Birincisi, Türk-Yunan ikili ilişkileri ile ilgili ilk iki paragraf Raporun son halinde yer almamıştır. İkincisi, üye ülkeler ekonomik sıkıntıları inkâr edemediklerinden bunlara ister istemez evet derken, Raporun en sonuna bir ekleme yaparak, buna rağmen, demokrasinin ihyası nedeniyle başvurunun kabul edildiğini ifade etmişlerdir.

Bu arada Komisyonun üst düzey bir yöneticisinin, aslında Yunanistan'ın önünü kesme amaçlı olarak, ülkemizin de başvuruda bulunmasını kişisel görüş olarak özel bir görüşmede telkin ettiği, bundan iki sonuç çıkabileceğini, Avrupa Birliği'nin ya her iki ülkeyi de alacağını veya her ikisini de reddeceğini, her iki şıkta da kazananın Türkiye olacağını söylediği hatırlanacaktır.

Müzakere sadece üç yıl sürmüştür. Aslında buna Yunanistan'ın başından kabullendiği, müktesebata kayıtsız uyma politikasının doğal sonucu olarak bakmak lazımdır. Üyelik 1 Ocak 1981'de gerçekleşmiştir. Hemen akabinde iktidara gelen PASOK, Antlaşmayı reddederek, yeni derogasyonlar ve arttırılmış yardımlar istemiştir. Avrupa Birliği bunu da kabullenmiştir. Artan yardımların Yunan ekonomisinin iyileştirilmesinde kullanılmadığı şikâyetleri de hemen baş göstermiştir.

Yunanistan'ın katılma arzusunun arkasında, Avrupa Birliği'ne kapağı atma arzusu kadar, Kıbrıs nedeniyle incinmiş gururunu ihya etmeye yönelik bir intikam duygusunun yattığını söylemek abartı olmayacaktır. Nitekim genişlemeden sonra Yunanistan Türkiye konusunu ali menfaat olarak ilan etmiş ve vetosuyla her alanda Avrupa Birliği ile ilişkimizin önünü kesme politikası uygulamıştır. Örneğin 1981-1999 yılları arasında Avrupa Birliği'nden bu nedenle resmi hiçbir yardım alamayan tek ülke Türkiye olmuştur. Yunanistan'ın bu politikasını görece yumuşatması "Kıbrıs"ın üyeliğini gerçekleştirdikten sonradır. Ama sonuçta bu kere aynı politikayı izleyen ülke sayısı ikiye çıkarak, işimiz daha da zorlaşmıştır. Yunanistan'ın iflasa yakın boyuttaki kriz ortamında bile hala ülkemize dönük olumsuz söylemleri sürdürmesi doğrusu düşündürücüdür.

Sonuç olarak, yukarıdaki izahatın ışığında, Avrupa Birliği'nin "komşuluk politikası"nın anlamını sorgulamak gerektiğini düşünüyorum. Burada çifte standartların oynadığı rol dikkat çekicidir. Yunanistan'ın davranışları iyi ve objektif komşuluk olarak değerlendirilebilir mi? Kendi hatasından kaynaklanan ve intikam duygusuna dönüşen Kıbrıs politikası bu kapsamda nasıl izah edilebilir. O kadar değer verdiği ilkelerini çiğneme pahasına bu ülkelere arka çıkan Avrupa Birliği'nin başat ülkelerinin, konu Türkiye olunca takındıkları olumsuz tutumun anlamı nedir? Müzakerelerimizde GKRY'nin engellediği fasıllar için suskun kalınması neyin işaretidir? 53 yıllık geçmişine rağmen ilişkilerimizin hala yerinde sayıyor olmasının arkasında ne yatmaktadır? Yunanistan ve GKRY'nin katıldıkları dönemdeki koşullarıyla, bunları katbekat aşmış olan Türkiye'nin maruz bırakıldığı durum bir paradoks oluşturmamakta mıdır? Yunanistan'ın, farklılığına rağmen kültürel zenginlik getireceği dile getirilirken, konu Türkiye olunca, üstelik çok daha büyük bir katkı sağlayacağı ve Avrupa Birliğine evrensel boyut katabileceği tartışılırken, neden başka düşünceler ileri sürülebilmektedir? Avrupa Birliği'nin karışık bir bölge ile komşu olacağı endişesi varsa, Türkiye'yi kaybederek bölge sorunlarından kurtulunmuş olacağı mı varsayılmaktadır? Türkiye'nin bu bağlamda oynadığı katalizör rolü görmezden mi gelinmektedir? Türkiye'ye bağlı olmayan nedenlerden kaynaklanan sorunların çözümlenmemiş olması ileride yeni bahanelere vesile teşkil edebilir mi?

Kuşkusuz sorulabilecek daha pek çok soru bulunmaktadır. Kısaca işlediğim konu yönünden son noktayı, "Komşuluk tek taraflı işleyemez. Güvene dayanması ve karşılıklılık içermesi esastır. Bu da şimdilik varolan bir olgu değildir." şeklinde koyabilirim. D

08-ULUC OZULKER 75.indd 9 14.12.2012 00:08

Avrupa Birliğinin "Komşuluk İlişkileri" ve Türkiye

Prof. Dr. Sema Kalaycıoğlu

AB'nin genişleme felsefesinin temelinde geniş bir Avrupa barış alanı içinde, kalıcı siyasi istikrarı ve ekonomik refahı güvence altına almak düşüncesi yer almıştır. Bu felsefenin temel direği ise işbirliği ve dayanışma olmuştur. Bunun yanı sıra öncelikle üye ülkeler arasında ve bu ülkelerin kendi içlerindeki ahenk, sonra birlik dışı komşularla ilişkilerdeki istikrar yine AB'nin temel içgüdülerinden en önemlisi haline gelmiştir.

Ulusal farkların dışında ortak bir Avrupa kimliği yaratmak, sınır kapılarında "AB üyesi ülkeler" girişlerinden geçmek, insanlara pasaport gururu kazandırmış ve ortak bilinçle sorunlara ortak çözümler bulmanın kolay olacağını düşündürmüştür. AB'nin karar alma mekanizmaları zaten böyle işlerlik kazanmıştır.

Kurucu üyeler birlikte yola çıktıklarında, emek, sermaye, girişim, mal ve hizmet hareketlerini serbestleştirme amacını benimsemiş, bunun için ortak politikalar oluşturmaya, özgür demokratik ortamlarda bu politikaları uygulamaya çaba göstermişlerdir. Geniş bir alanda serbestliğin, her zaman dar alanda kısa paslaşmalara tercih edilmesi, genişlemeyi, ortak

09-SEMA KALAYCIOGLU.indd 2 14.12.2012 00:09

bir Avrupa medeniyeti kurmaktan önceki aşama haline getirmiştir.

Genişleme ve komşuluk

Ama aynı zamanda genişleme, beklenmedik olaylarla AB'nin kaderindeki bir kaçınılmaz haline gelmiştir. Batı Avrupa, Doğu'sunun gündüz düşlerini süslerken, tarih Orta ve Doğu Avrupa'nın eski Varşova paktı müttefiklerine bir kez daha tercih hakkı verdi. Onlar da önlerine gümüş tepsi ile sunulan bu tercihi kullandılar. 2007'den bu yana hüküm süren mali kriz bile onları pişman etmedi. Dayanışmadan fazlası ile yararlandılar, kabuklarını çatlatıp açıldılar. Onlar artık Batılı ortakları gibi Avrupa medeniyetinin bir parçasıydılar.

Genişleme ne hızla olacaktı? Kaç üyeye ulaşana kadar? Hangi "özümseme kapasitesi"ne dayanarak? Gereken kaynağı sürdürülebilir bir şekilde nereden temin ederek? Sorularının cevabını tam olarak veremeden, AB 55 yılda 27 ülkeli bir topluluk haline geliverdi. En son aksak ayak Bulgaristan ve Romanya'yı içlerine sindirdikten tam 6 yıl sonra, yani 2013 yılı başında da nur topu gibi yeni bir üyeleri olacak.

Ama genişlemeden öte AB için aynı zamanda geniş bir coğrafyada etkili ve "yumuşak güçlü" bir yetkili olma amacı var ki Genişleme ve AB Komşuluk Politikalarından sorumlu AB Komiseri Stefan Füle bunu, AB'nin komşuluk politikaları, tüm komşularla daha derin ilişkiler kurulmasına imkân veren tutarlı bir yaklaşım sağlamak olarak düşünmektedir[1]. Komşuluk Politikası aynı zamanda her bir komşu ülkenin koşullarına uygun yaklaşım geliştirilmesine yardımcı olarak AB'nin henüz tam olarak yerli yerine oturmamış olan "ortak dış politika"sına adeta istim sağlamaya çalışmaktadır.

Hırvatistan bir nur topu, ya diğerleri?

2013 başında Hırvatistan'ın üyeliği ile 28 üyeli bir topluluk haline gelecek olan AB elbette her şeyden önce birlik dışında umutla bekleyen Batı Balkan ülkeleri ile yakın komşuluk ilişkilerini düşünmek ve yorumlamak durumundadır. Geriye kalan Bosna-Hersek, Sırbistan, Karadağ, Arnavutluk ve Kosova AB için tabii pek kapı komşudur.

AB bünyesine yeni sorun kümeleri ve cerahatli çıbanlar ithal etmemek için müzakereler için henüz bir ışık yakmamıştır. Dolayısı ile AB ile "istikrar ve birlik" anlaşmaları imzalamış olan Batı Balkanların çoğu hırçınlıkları ile maruf ülkeleri, şimdilik AB için sadece "Yakın Komşu"dur. Ayrıca AB'de hüküm süren ekonomik kriz, komşuda pişenin, kapı komşuya düşmesini biraz zorlaştırmaktadır.

AB'nin Batı Balkan ülkeleri ile bir ortak geleceği olup olamayacağı henüz belli değil. Bu ülkelerle olan ilişkilerin hangi yakınlık düzeyinde tutulacağının sinyallerini pek yakın bir tarihte duyacağımızdan eminim. Hele şu kriz duraksasın, Almaya ve Fransa salim kafa ile düşünebilsin. Ama en önemlisi Makedonya'nın Yunanistan, Sırbistan'ın Bosna Hersek ve nihayet Arnavutluk'un Kosova ile sürtüşmeleri durulsun. Elbette bu sorunların çözülmesi hiç kolay değil. Bu nedenle Makedonya'nın 2004, Arnavutluk'un 2006, Borsa-Hersek'in ve Karadağ'ın 2008, nihayet Sırbistan'ın 2009 da yapmış olduğu üyelik başvurusu beklemede kalacak. AB bünyesine yeni sorun kümeleri ve cerahatli çıbanlar ithal etmemek için müzakereler için henüz bir ışık yakmamıştır. Dolayısı ile AB ile "istikrar ve birlik" anlaşmaları imzalamış olan Batı Balkanların çoğu hırçınlıkları ile maruf ülkeleri, şimdilik AB için sadece "Yakın Komşu"dur. Ayrıca AB'de hüküm süren ekonomik kriz, komşuda pişenin, kapı komşuya düşmesini biraz zorlaştırmaktadır.

(1) Stefan, Füle (17.10.2011), http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-11-679_en.htm?locale=en

09-SEMA KALAYCIOGLU.indd 3 14.12.2012 00:09

Ve başka başka komşular

AB, birlik dışında kalan Kuzey Avrupa ülkeleri ile ilişkilerini, bilindiği gibi Schengen sınırları çerçevesinde bir işbirliği ile yürütmektedir. İzlanda[2], Norveç ve İsviçre günün birinde AB ye girmek ister mi? Norveç petrol ve balıklarını Güney ve Doğu komşuları ile serbestçe paylaşmak karşılığında AB'den ne çıkar bekler? İsviçre'nin tarafsızlığına halel gelir mi? Ya ateş topu İzlanda'ya ne demeli? Onun aklına estiğince püsküren yanardağlarını AB ister mi? İşte bütün bunları göz önünde bulundurarak AB için "komşuluk politikaları" denilince ne anlaşıldığına dikkatle bakmak gerekir.

AB için komşuluk ilişkilerinden, esas itibarı ile bir taraftan Doğu'da kalan komşuları, diğer taraftan üye olmayan Akdeniz ülkeleri ile olan ilişkileri anlaşılmaktadır. AB'nin Uzak Doğu ve ABD başta olmak üzere tüm Amerika kıtası ve Okyanusya ilişkilerini kapsam dışında bırakarak, bu yazıda önce kısaca AB'nin Doğu Avrupa ilişkilerine kısaca değinecek ve sonra özellikle Orta Doğu ve Kuzey Afrika (MENA) komşuluk ilişkilerini değerlendireceğim.

Orta Doğu'yu iki yıldır kasıp kavuran "bahar" fırtınalarını, yine AB komşuluk ilişkileri çerçevesinden ele alacağım. Bakış açısına göre hem bir gedikli üye adayı, hem bir başka "yeni komşu", hem de zaman zaman AB için, Orta Doğu - Kuzey Afrika ilişkilerinde adeta bir piyon olarak düşünülen Türkiye'ye, yine AB komşu penceresinden bakmaya çalışacağım.

Orta Doğu'yu iki yıldır kasıp kavuran "bahar" fırtınalarını, yine AB komşuluk ilişkileri çerçevesinden ele alacağım. Bakış açısına göre hem bir gedikli üye adayı, hem bir başka "yeni komşu", hem de zaman zaman AB için, Orta Doğu - Kuzey Afrika ilişkilerinde adeta bir piyon olarak düşünülen Türkiye'ye, yine AB komşu penceresinden bakmaya çalışacağım.

AB'nin doğusundan Doğu Avrupa'ya bakışı: "İyi Komşuluk"

AB'nin doğu sınırlarından öteye bakıldığında, soğuk savaşın sona ermesi ve birliğin 2005 genişlemesinden sonra ortaya çıkan komşuluk ilişkileri, askeri teyakkuz halinden, enerji bağımlılığının yarattığı tedirginliğe dönüşmüş bir görünümdedir. AB Doğusunun Doğusunda olan her gelişmeyi izlemekte, Belarus, Ukrayna ve Rusya'nın soluduğu her nefesin kendisine hangi doğal gaz maliyeti yükleyeceğini hesaplamak zorunda hissetmektedir. AB'nin Doğu Avrupa ile komşuluk ilişkileri, tanımlanmış anlaşmaların güvencesinde, enerji bağımlılığını karşılıklı yarara dönüştürecek, ilişkileri de asgari düzeye indirilmiş sürtüşme düzeyinde tutacak ilişkiler olarak betimlenebilir.

Her ne kadar, AB'nin Doğu Avrupa ilişkileri, zengin diktatörlüklerin kaprisleri ile boru hatlarının stratejik konumuna bağlı olsa bile, bu ilişkiler alışılmış kurallar üzerinden yürümekte olup, hassas dengeler her zaman gözetilmektedir. Kimse kimseye ne gereğinden fazla yaklaşmakta, ne de gerçekçi olmayan beklentiler içine girmektedir.

Sözün özü ile AB'nin Doğu Avrupa ile olan ilişkileri cümlenin gerçek anlamı ile "iyi komşuluk ilişkileri"dir. Bu bağlamda AB 2009 yılının Mayıs ayında, Doğu Avrupa ve Güney Kafkasya'da bulunan 6 ülke ile daha yakın ilişkiler kurmak için bir programı yürürlüğe koymuştur. Bu program kapsamında Ukrayna, Belarus, Moldova, Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan için "istikrar ve güvenliğe" daha fazla imkân tanıyacak olan, serbest ticaret, vizesiz seyahat ve mali yardım taahhütlerinde bulunmuş, buna karşılık kesintisiz enerji sevkiyatını güvence altına almak istemiştir.

(2) Avrupa Ekonomik Alanı (EEA) üyesi olan İzlanda 2009 da üyelik başvurusunda bulundu.

09-SEMA KALAYCIOGLU.indd 4 14.12.2012 00:09

Külüne muhtaç olduğu komşulara "kaz karşılığı tavuk vaadi"

Avrupa'nın Doğusu, AB için birbiri ile zaman zaman inatlaşan siyasilerin çatışma alanıdır. Rusya-Gürcistan, Rusya-Ukrayna ve Moldova, AB'nin can damarlarının gelip geçtiği topraklar olup, buralarda ortaya çıkan soğuk, ılık veya sıcak çatışmalar, AB'nin kanını dondurma riski taşımaktadır. Bu nedenle AB Doğu'da güçlendireceği ilişkilerde "hayati çıkar" arayışı içindedir. Bu ülkelerin hiç birinin geleceğinde ciddi anlamda bir AB öngörüsü yoktur. Rusya üyelik için çok ama çok büyüktür. Moldova ise çok ama çok küçük ve fakirdir. Ukrayna'ya gelince adının anlamı gibi o bir "sınır"dır. Hem de öyle bir sınırdır ki zaman zaman AB'nin sinirlerini bozar. Gürcistan ve Azerbaycan'ın durumu ise ancak ve ancak Ermenistan ile birlikte düşünülmesi gereken koşullara bağlı olmakla birlikte, onların da geleceğinde bir AB üyelik perspektifine yer bulunmamaktadır.

Yaşamakta olduğu krizin derinleşmesi öncesinde, AB'nin sağlayacağı mali imkânlarla reform yapar, ekonomik ve siyasi açıdan daha demokratik hale gelir diye düşündüğü bu ülkelerin çoğundan AB'nin birinci derecede beklentisi, enerji koridorlarının açık tutulmasıdır. Ama işsizi bol olan bu ülkelerin sınır ve gümrük denetimlerini AB standartlarına göre yapmaları da AB'nin önemli bir beklentisidir. AB emek piyasalarını bu 6 ülkenin vatandaşlarına da açacağını taahhüt ederek, iyi komşuluk ilişkilerini kanıtlamaya çalışmakta, ayrıca ortak elektrik sistemleri oluşturarak, bu ülkelerdeki elektrik kesintilerini de asgariye indirme sözü vermektedir. Bu amaçla öngörülmüş fonlara 2010-2013 arasında kullanılmak üzere 600 milyon Euro daha da ilave etmiş ve bunları büyük ölçüde kullandırmıştır. Ancak telaffuz edilen miktarlar, beklentiler yanında küçümsenecek değerlerdir. AB, güvenli enerji kaynak ve koridorları için Avrupa'nın Doğusuna daha cömert davranmak zorunda olduğunu çok iyi bilmek zorundadır.

AB ve Akdeniz komşuluğu

AB Akdeniz ülkeleri ile olan ilişkilerini de bir işbirliği çerçevesinde tanımlamıştır. Bu ilişkiler, Akdeniz komşuları açısından, AB üyeleri ile olan sömüren-sömürülen geçmişi nedeni ile hassas, AB açısından ise, Akdeniz ilişkileri, enerji kaynaklarına erişim yakınlığı nedeni ile değerlidir. Ancak bu ilişkiler hem niteliksiz emek göçü, mülteciler ve belli başlı AB ülkelerinin büyük şehirlerindeki yığışımlı yabancı sorunları, hem de son on yıldır, İslami radikalizm dalgalarının geldiği mihraklar olarak netameli dir.

Akdeniz ilişkileri, AB için hangi başlık veya politika manzumesi içinde tanımlanırsa tanımlansın, istikrarı riskli ilişkilerdir. Zaten bu yüzden de AB'nin Akdeniz politikaları yaklaşık yirmi yıldan beri biçimden biçime girmiş, yeni

09-SEMA KALAYCIOGLU.indd 5 14.12.2012 00:09

yeni adlar takılmış ve yeni yeni koalisyon alternatifleri içinde mütalaa edilmiş. Ama hiç biri sadra pek şifa olmamıştır. Neden mi? İşte size cevabım dünü ve bugünü ile Arap Baharı. Eğer AB'nin Akdeniz politikası, derde deva olsaydı, 1995'den bu yana süren "komşuluk" ilişkileri, Tunus'a, Ürdün'e, Libya'ya ve Mısır'a daha tedrici değişim ve dönüşüm imkânları ilham etmez miydi? Suriye gibi Doğu Akdeniz'in batıya açılan kapısı olabilecek bir ülke sistem ile bütünleşemez miydi?

"İyi Komşuluk" değil, eski komşularla "Yeni Komşuluk"

Hayır etmezdi. Çünkü AB'nin Akdeniz politikaları "iyi komşuluk" değil, eski komşularla "yeni komşuluk" dur da ondan. AB, Akdeniz'de bir taraftan tarihten devraldığı mirası düşünmek zorunda kalmıştır. Diğer taraftan Akdeniz çevresini kendisinin etkili ve yetkili olmaya devam edeceği bir doğal alan olarak kabul etmiştir. Ama bakış açısını pek değiştirmemiştir. AB'nin kurucu üyesi Fransa, AB, AET iken bile hala sömürgesi olan Cezayir ile ilişkilerini, ancak 2012'de yeniden gözden geçirmeye başlamıştır.

Ama AB'nin Akdeniz'de iktisadi çıkarları vardır. Üstelik bu çıkarlar sadece enerji kaynaklarına erişimden ibaret olmayıp, aynı zamanda ürettiklerine pazar, ucuz üretmek istediklerine pek nitelikli olmasa bile ucuz işgücü imkânıdır. Hani yerinde oturduğu zaman sorun değildir de, hareket ettiğinde AB'nin istemediği göç dalgaları olarak tezahür eden farklı din, görünüm ve geleneklerden gelen insan kalabalıkları, onun toplumsal istikrarına yönelmiş bir tehdit olarak algılanmaktadır.

Barselona'dan sel gitti, geriye bir miktar kum kaldı

Evet, AB Akdeniz'in Güneyine ve Doğusuna önce Barselona'dan baktı. 1995 ile 2005 yılları arasındaki Yeni Komşuluk sürecine de zaten bu ad verildi. ABD'yi devre dışı bırakarak, MENA ile işbirliğini münhasıran AB'ye mal eden o iddialı Barselona sürecinin en başta gelen amacı, köktendincilikle dünya çapında mücadele etmekti[3].

Barselona süreci bu temel amaca ek olarak katılımcı ülkelere uygun koşullarda ticaret olanakları sağlayarak, 2010 yılına kadar bir "Akdeniz Serbest Ticaret Alanı" gerçekleştirmeyi hedeflediğini açıkladı. Bir üçüncü amaç, 1990 yılından itibaren tek kutuplulaşan dünyanın, sert gücü ve haşin yüzü haline gelen ABD'nin, MENA bölgesindeki etkinliğini azaltmak olarak açıklanmıştı[4].

Daha sonra süreç, MENA genelinde ve MENA alt bölge (sub-region) ticari işbirliği olanaklarını arttırmayı hedefledi. Örneğin 2004 tarihli Agadir anlaşması[5], Ürdün, Mısır, Fas ve Tunus arasında bir serbest ticaret bölgesi başlatılmasını öngören koşulları yazılı metinlere aktardı. Yazılı metinlere aktardı diyorum, çünkü 2006 üye ülke meclislerinde onanan anlaşma bugüne kadar çeşitli nedenlerle istenildiği ölçüde hayata geçemediği gibi Agadir'den önce planlanan AFTA (Arab Free Trade) veya GAFTA (Greater Arab Free Trade) gibi tasavvurlara da ivme olamadı. MENA bölgesindeki, bölge içi ticaret, potansiyelinin çok altında kalmaya devam etti. Bugün hala toplam MENA ihracatının sadece %5,9 u, ithalatının da %5,1 olmak üzere toplam MENA ticaretinin sadece %11'i MENA bölge içi ticaret olup, bu bölgenin AB ile olan ticareti ise bu değerlerin neredeyse ortalama 10 katıdır.

Evet, Barselona süreci 2005'de sona erdiğinde, sürecin hem ideolojik arındırma (dini radikalleşmeyi önleme), hem de ticari misyonu sınıfta kalmıştı. MENA bölge içi (intra-regional) ticareti artmamış, köktendincilik doludizgin yola koyulmuş ve ABD hiç mi hiç devre dışı bırakılamamıştı. Ama buna karşılık yapılan bazı AB menşeli yatırımlarla özellikle Fas ve Tunus gibi ülkelerin hem dünya ticare-

(3) AB MENA bölgesindeki diktatörlerin kaleleri 2011'den itibaren bir bir yıkılırken, iş başına hemen her yerde Müslüman Kardeşlerin geleceğini ve Selefi grupların iktidarlarda hak iddia edeceğini 1995 de öngörebilir miydi? Eğer bunu yapamadıysa, böyle bir tablo ortaya çıktığında Barselona amaçlarından ne kadar uzaklaştığının ayırtına vardı mı?

(4) "Mediterranean Union - Barcelona Process to have meeting today" (January 18, 2010) http://cumbey.blogspot.com/2010/01/mediterranean-union-barcelona-process.html

(5) Carmela Lutmar (January 2011) "Is the Barcelona Process Working? - Empirical Assessment of the State of Democracy, Human Rights, and Quality of Governance in the League of Arab States "http://147.142.190.246/joomla/peio/files2011/papers/Lutmar%20 01.10.2010.pdf

09-SEMA KALAYCIOGLU.indd 6 14.12.2012 00:09

AB Akdeniz'in Güneyine ve Doğusuna önce Barselona'dan baktı. 1995 ile 2005 yılları arasındaki Yeni Komşuluk sürecine de zaten bu ad verildi. ABD'yi devre dışı bırakarak, MENA ile işbirliğini münhasıran AB'ye mal eden o iddialı Barselona sürecinin en başta gelen amacı, köktendincilikle dünya çapında mücadele etmekti.

tindeki, hem de AB ile olan ticaretteki payının artması Barselona sürecinin bölgedeki AB etkinliğinin arttırması olarak yorumlanabilir. Ayrıca Barselona sürecini kapsayan dönemde Fas ve Ürdün gibi ülkelerin ABD ile Serbest ticaret anlaşması imzalamış olmaları, ABD'nin bölgesel etkinliğinin öyle AB istediği için azaltılamayacağının kanıtı olmuştur.

Yine de süreç sona erdiğinde düşünce mirası hala devam ediyordu. Her şeyden önce söz konusu olan bir AB Avrupa-Akdeniz ortaklığı (Euro-Med) işbirliği veya birliğiydi. Euro-Med ortaklığının temel amacı ise Akdeniz'in AB'ye üye olmayan ülkeleri için (MNMC's) bir ortak refah paylaşımı alanı yaratmak olarak telaffuz edilmişti. Bu amaçla, Barselona süreci boyunca Akdeniz Kalkınma Yardımı kapsamında ve MEDA 1 (1995-1999) ve MEDA 2 (2000-2006) olarak iki dönemde, AB topluluk bütçesinden toplam 16 milyar Euro harcandı. Yine aynı amaçla, Avrupa Yatırım Bankası yılda yaklaşık 2 milyar Euro'luk proje bazında borç verdi[6].

Kediye ciğer, Fransa'ya komşular emanet

2004 yılında Komisyon başkanı olan Romano Prodi, yeni başlayacak dönemde, AB Komşuluk Politikalarının felsefesini, "AB çevresinde bir dostluk halkası yaratmak" olarak tanımlamıştı[7]. 2005 yılından sonra bu bir küresel misyona dönüşerek bugün hala da geçerliliğini koruyan "Akdeniz'de ortak bir barış ve istikrar alanı oluşturmak; toplumsal, kültürel

(6) The Euro-Med Partnership, bknz: http://www.enpi info.eu/medporta|/content/340/About%20the%20EuroMed%20Partnership

(7) Charles, Grant(March, 2011). "A new neighbourhood policy for the EU", http://www.cer.org.uk/sites/default/files/publications/attachments/pdf/2011/pb_grant_neighbourhood_11march11-170.pdf

09-SEMA KALAYCIOGLU.indd 7 14.12.2012 00:09

Bu arada, 2008 yılında, Akdeniz Komşuluğu'na kendi mührünü basmak isteyen Fransa Başkanı Sarkozy, AB ve Güney komşuları için 43 ülkeli yeni bir oluşum önermiştir. Akdeniz için Birlik (Union for the Mediterranean - UfM) adı verilen bu öneri belki kâğıt üstünde bile olsa İsrail'i içine alacak şekilde bir MENA serbest ticaret alanına doğru bir ivme sağlamıştır. Ama daha çok, tanımlanan bölgenin AB ile olan ticareti adeta patlamıştır.

ve beşeri ortaklıklarla insanlar arasında yeni bir yakınlık (rapprochement) tesis etmek" haline geldi. Ama köprülerin altından epeyce bir su akmış, dünyanın ve özellikle ABD'nin üzerinden El-Kaide markası taşıyan bir 9/11 tankı, MENA bölgesinden de bir Irak harekâtı geçmişti. MENA bölgesi yara almış ve yaralarını sarmaya fırsat bulamamıştı.

İşte zaten bir misyon aşınmasının var olduğu 2005 sonrası dönemde, "yeni komşuluk politikası" artık fiilen Fransa'ya emanet edildi. Eski komşularla, "yeni komşu"luğu, o Kuzey Afrikalı göçmenlerden bizar olmuş Fransa'nın söz üstünlüğüne bırakınca, AB'nin Akdeniz politikası da bir başka olmaya başlamıştı. Artık yolda güneşin altında hiç de yeni olmayan öneriler, yeni yeni ortaklık formülleri ve daha "müstemlekeci" bir tavır vardı.

Başta bir miktar yol da kat edilmişti. AB ile serbest ticaret anlaşmaları imzalanmış[8], AB menşe'li yatırımlar sayesinde, özellikle Fas, Mısır ve Tunus'ta bazı değişim ve dönüşümler başlamıştı. İstihdam ve ihtisaslaşma etkileri kadar, dışa açılmada kat edilen yolun, Mısır ve Tunus gibi ülkeleri tam anlamı ile olmasa bile mecazi anlamı ile birer "yeni sanayileşen" ülke statüsüne yükselttiğini bile düşünmüştük.

Yine de AB Akdeniz Politikalarının başarısı neden sınırlı oldu diye sorulursa, elbette AB'nin Akdeniz politikasındaki misyon ve uygulama sorunlarının bedel ve sorumluluğunu bir tek Fransa'ya yüklemek haksızlık olur. Bu başarısızlıkta üç temel neden vardı:

- Bunlardan biri, Akdeniz'in Güneyi ve Doğu'sunun birer demir leblebi olması ve AB'nin bile bile bunun üstesinden geleceğini sanmasıydı. Hele Fransa ile!
- Ayrıca zaten eski komşularla, yeni komşuluk nasıl olurdu ki? Kaldı ki, iş yaptıkları, anlaşma imzaladıkları kadrolar, o sıralar, daha sonra yani 2011 den itibaren beğenmeyip, tu kaka ettikleri o diktatörler değil miydi? Bu şahısları işlerine yaradığı kullandılar. Daha fazla bir şey bekleyemeyeceklerini anlayınca "yeni komşuluk"a yeni bir yaklaşım önerdiler. İşte o öneri 2. temel hata oldu. Bir anda Güney-Güney işbirliğinden söz etmeye başlandı. Galiba süreçlere konu olan on ülkeyi önce birbirlerine, sonra da Allah'a emanet etmeye karar vermişlerdi. Daha da önemlisi artık daha fazla uğraşacak takatleri kalmamış veya samimiyetle "bizden bu kadar. Bakalım kendi başınıza ne yapacaksınız" da demek istemiş olabilirler.
- Ama her türlü teori ve uygulama, düşük gelir, düşük gelişme ve yetersiz çeşitleme olan ülkeler arasında işbirliği olamayacağına işaret ederken, Güney-Güney işbirliği politikalarını teşvik etmek, yolun sonunda başarısız olunacağını bile bile ladesti. Bu nedenle de AB'nin "yeni komşuluk" politikasının misyonu en başta kendi kendisini hayal kırıklığına uğrattı.

"Birlik"e yakın, "Dirlik ve Düzenliğe" uzak

Yeni Komşuluk Politikaları kapsamında ve özellikle 2007'de başlayan yeni bütçe döneminde, 2011 yılına kadar, AB'nin büyük ölçüde kalkınma ve demokratikleşmeye adadığı yardımlar toplam 11 milyar Euro'ya ulaşmıştır. Bu meblağdan elbette, Romanya, Bulgaristan, Ukrayna, Batı Balkanlar ve Kafkas ülkeleri de nasiplenmiştir. Ama MENA bölgesine tahsis edilen pay, diğerlerine tahsis edilenin iki katı

(8) 1990 lı yıllardaki Akdeniz Forumları (Marakeş, Amman, Kahire) ve Agadir Zirvesi (Mayıs 2001) bu açıdan önemli bir AB inisiyatifi olmuştu.

09-SEMA KALAYCIOGLU.indd 8 14.12.2012 00:09

olmuştur. Tabii ulusal eşleştirme koşulu ile verilen 700 milyon Euro'luk Komşuluk Yatırım Kolaylıkları (The Neighbourhood Investment Facility) da bir diğer yardım kanalı olmuştur. Daha önce belirttiğim gibi, bu yardımlar, büyük ölçüde demokratik kurumların inşası gibi amaçlar için verilmiştir.

Bu arada, 2008 yılında, Akdeniz Komşuluğu'na kendi mührünü basmak isteyen Fransa Başkanı Sarkozy, AB ve Güney komşuları için 43 ülkeli yeni bir oluşum önermiştir. Akdeniz için Birlik (Union for the Mediterranean - UfM) adı verilen bu öneri belki kâğıt üstünde bile olsa İsrail'i içine alacak şekilde bir MENA serbest ticaret alanına doğru bir ivme sağlamıştır. Ama daha çok, tanımlanan bölgenin AB ile olan ticareti adeta patlamıştır. AB'nin mütevazı olduğu iddia edilen dış ticaret fazlası ile karşılıklı ticaret 2008'de 200 milyar Euro'ya erişmiştir. Ayrıca, Mısır'da telekomünikasyon, Fas için hava yolları taşımacılığı hizmetlerinin serbest ticaret kapsamında libere edilmesi ve AB düzenlemelerine tabii kılınması, yeni yaklaşımın başarısı olarak ifade edilmiştir[9].

Ancak UfM'nin bölgesel barış için bir çözüm getirdiği söylenemez. Bunda ihtiyaçlara ayak uyduramayan yönetimlerin, kapasite inşası konusunda sergiledikleri yetersizlik kadar, Arap ülkelerinin, İsrail ile masaya oturmama kararlığının etkisi de bulunmaktadır. Buna ilaveten, AB'nin 2005 sonrası benimsediği Akdeniz Komşuluk Politikaları, bu bölgede iyi yönetimi değil, demir pençe ile yönetimi hedef aldığı; gerçekte bir dostluk değil, bir ele geçirilmiş kaleler yaratmaya çalıştığı; ama en önemlisi MENA ülkelerindeki yönetim ve rejimler ile halklar arasındaki ilişkilerin kopukluğunu anlayamadığı için eleştirilebilir.

Evet, her ne kadar AB için ticari bir başarı sağlasa bile 2005 sonrası AB "Yeni Komşuluk Politikası" da başarısı sınırlı kalmış bir politikadır. Nitekim hedeflediği dönem henüz tamamlanmadan bahar kasırgalarının esmeye başlaması, elbette AB Yeni Komşuluk Politikalarının sorumluluğu değildir. AB o politikalarla, Akdeniz'e Birlik vaat etmiş olabilir. Ama Akdeniz, dirlik ve düzenliğe şimdi her zamankinden daha yakın değildir. Ama mutlaka tüm sorunlarına rağmen AB ve eriştiği refah düzeyi, iletişim araçları vasıtası ile Güney ve Doğu Akdeniz'i çevreleyen ülkelerin en ücra köşelerindeki insanlar için bile gıpta vesilesi olmuştur.

(9) Charles, Grant, agy.

09-SEMA KALAYCIOGLU.indd 9 14.12.2012 00:09

Berdelâcuz'un[10] Çarptığı "Komşu"lar ve AB

2011 yılının kış aylarında Akdeniz'in Güneyinde yönetim kaleleri protestoların hedefi olmaya başladığında, dünya olayları analiz edip değerlendireceğine bunlara isim takmaya başladı. "Yasemin Devrimi" yakıştırması gözün ibretle izlediğini kulağa hoş duyurdu. Ben Ali cenahından gelmeye başlayan kötü kokulardan önce, etrafa adeta güzel bir rayiha yayıldı. Oysa olay diplomalı işsiz bir gencin aş ve iş için yaptığı mücadeleyi kaybettiği bir anda patlamıştı. O halde talep, AB komşularının önceliğindeki demokrasiden önce, temel ihtiyaçlarını bile temin etmekte zorlanan insanların, bunları temin etmek yerine, keselerini doldurmak hevesini taşıyan rejimler karşısındaki ayaklanmasıydı.

Evet, Arap Baharı önce insanın insanca yaşaması kavgasıydı. Ama demokrasi mücadelesi kavramını başta AB olmak üzere sonra bizler ekledik. Elbette demokrasi, insanın insan gibi yaşaması, duygu ve düşüncelerini ifade etmesi hakkını en doğal hak sayan belki de tek rejimdir. Ama değme demokrasilerde bile sefil kalabalıkların olduğunu düşünecek olursak, onlara da demokrasinin ayıbı diyemeyiz ya! Buna karşılık, bahar kasırgalarının estiği Kuzey Afrika ve Arap Yarımadasında, asıl tepkinin erişilemeyen refah, yeterince pay alınamayan ortak servet ve tatmin edilemeyen beklentiler olduğunu söylemek hata olmaz.

Tunus veya Mısır'ın eski yönetimleri, kendi keselerini dolduracaklarına, halklarına daha iyi fırsatlar yaratsalardı belki kimse demokrasinin peşine düşmezdi bile. Ama değişimi genç-ihtiyar, dindar-dinsiz, kadın-erkek-çoluk-çocuk, sivil-asker, köylü-kentli ve nihayet işçi-patron olarak talep eden Tunus ve Mısır, yıkmada uzlaşmaya varan iki ülke olarak, demokrasiye olmasa bile demokratikleşmeye doğru adım atmış demektir. Her ne kadar bugünlerde Mısır'da yetkilerini genişletmek çabası içinde olan çiçeği burnunda Başkan Mursi'ye ciddi bir tepki gösteriyorsa da, bunun gerçekleşmesi kaç on yıl veya yüzyıla karşılık gelir bilmek zor. Doğu Avrupa'nın insan kaynakları açısından zengin olan ülkelerinde bile bu süre 20 yılda bile zorlandıysa, Mısır ve Tunus'un ve diğerlerinin önünde uzun yıllar var diye düşünmek gerekir.

Demokrasi farklılıkların uzlaşması ve imkânlardan adil pay almayı kabul etmesi gereken bir rejim olduğuna göre, bu ülkelerdeki farklılıkların, gece ile gündüz, ak ile kara veya yaz ile kış gibi olması, uzlaşma eksenlerine ulaşmayı zorlaştıracak temel etkenlerdendir. Zaten onun için aynı sıkıntıları çeken insanlar kendilerini etnik, kavmi, mezhebi veya bir başka sıfatla diğerlerinden ayırmaya başladıklarında işler sarpa sarmakta, demokrasi de, insan hakları da yenilgiye uğramaktadır. Gücü eline geçiren veya benzer ideolojik kampları destekleyen dış güçlerin etkisi ile palazlanan taraflar, pastanın büyük payını yemeğe başlamaktadır. Mısır ve Tunus bu tuzaklara düşmez, Libya, Bahreyn ve Yemen bu tuzaklardan kurtulursa Arap Baharı yavaş yavaş cemrelerin kaprisinden ve Berdelacuz'dan kurtulup, gerçek bahar günlerine kavuşabilir. Ama bahar rehavetine kapılmadan çok ama çok çalışmaları gerektiğini de çok iyi bilmek zorundalar.

Suriye ise baharı değil bir cehennemi yaşıyor. Bu yüksek risk ülkesinin dünyadan aldığı ve dünyaya geri vermesine ramak kalan en büyük tehlike ise, soğuk savaş ve tek kutup derken açılan tarih sayfasında karşımıza çıkan bir sıcak savaştır. Suriye, diğer ülkelerin tersine AB'nin değil, küresel çıkarların, ABD ve Rusya çıkarlarının çatıştığı bir meydan savaşına dönüşmeden farklarını denetim altına alır ve uzlaşma noktalarına erişirse, zarardan dönen kâr noktasını bulacaktır.

Bahar yorgunu MENA ve kriz yorgunu AB

Akdeniz'in Güneyi'nde rejimlerin bir biri ardına devrilmesi, tesadüfen 2008'den itibaren ekonomik krize giren AB'ye bundan sonra ne fayda sağlar, 2011 sonrasındaki dönemden AB ve Akdeniz bağlamında neler beklenebilir, Akdeniz-AB ortaklığının artık bir anlamı kalmış mıdır gibi sorulara da biraz daha yakın mercekle bakmak gerekir.

Her şeyden önce bilinmelidir ki uluslarara-

(10) Bir bahar fırtınası olup "Koca karı" fırtınası olarak da bilinir. Bir başka fırtına da Sitte-i Sevir'dir.

09-SEMA KALAYCIOGLU.indd 10 14.12.2012 00:09

sı ilişkiler elit projeler olup, sokakların kaprisine bırakılamaz. Dolayısı ile MENA'nın rejim değişikliği yaşayan ülkeleri ve özellikle umudu ve sözü demokrasi olan yönetimleri için AB ile ilişkilerde bir değişme beklenmemelidir. Ancak kapasite inşası açısından kendi yağı ile kavrulamayacak Mısır ve Tunus gibi ülkelerin şimdi her zamankinden fazla mali imkâna ihtiyacı bulunmaktadır. Zaten Mısır'da Mursi işbaşına gelir gelmez bunun için, hemen Mısır-İsrail barış anlaşması dâhil olmak üzere tüm uluslararası anlaşmalara sadık kalacağını, kullanabileceği her yardım kapısını kullanmak için açıklamıştır. Hatırlatmakta beis yok, bilindiği gibi Mısır'a her yıl verilen ABD yardımı, Mısır-İsrail barış anlaşmasının devam etmesine bağlıdır.

Arap Baharı önce insanın insanca yaşaması kavgasıydı. Ama demokrasi mücadelesi kavramını başta AB olmak üzere sonra bizler ekledik. Elbette demokrasi, insanın insan gibi yaşaması, duygu ve düşüncelerini ifade etmesi hakkını en doğal hak sayan belki de tek rejimdir. Ama değme demokrasilerde bile sefil kalabalıkların olduğunu düşünecek olursak, onlara da demokrasinin ayıbı diyemeyiz ya!

Evet, Katar ve Suudi Arabistan, bu iki ülkeye ve hatta petrol akışı düzene girene kadar Libya için kesenin ağzını açmışlardır. Ama Batı Avrupa ve ABD'nin arzu etmeyeceği ideolojik dönüşümler isteyen ve bekleyen bu destekler, AB'yi, Akdeniz'e verdiği mali sözleri tutmaya icbar etmektedir. AB de 2013-2020 dönemi bütçe perspektifi pazarlıkları sürerken, üye ülkelerin Akdeniz'e ne kadar önem verdiklerini daha iyi göreceğiz. Bakalım kesinti ve kısıntıları Akdeniz üzerinden yapabilecekler mi? Tabii bütçe görüşmelerine geri dönebilirlerse..

Ama ne olursa olsun, ne Akdeniz Komşularında değişen yönetimler, ne de AB Akdeniz fonlarının kesilmemesi, hatta belki arttırılması, kısa vadede AB'ye olan Akdeniz göçünü azaltma ve daha demokratik komşularla demokrasi kurallarına uygun ilişki kurma gibi bir değişimi getirebilecektir. Bunların olabilmesi için Mısır, Tunus ve hatta Libya için daha köklü yapısal değişiklikler ve uzun yıllar gerekir. AB-Akdeniz ilişkileri ise kısa ve orta vadede yine ticaret ağırlıklı devam edecek, uzun vadede ise AB üzerindeki kriz bulutları aralan-

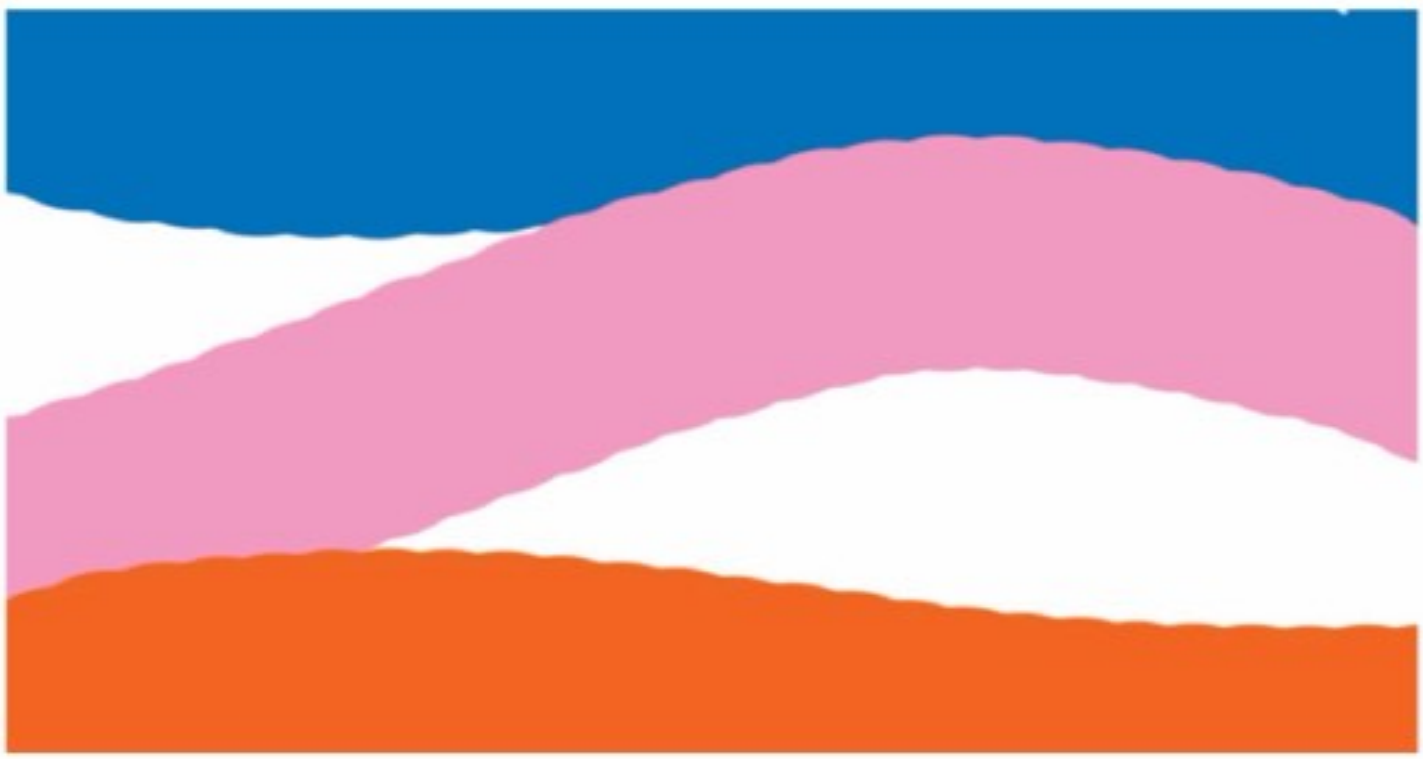

09-SEMA KALAYCIOGLU.indd 11 14.12.2012 00:09

dıkça, yatırım artışları ile Akdeniz ülkelerine ilave istihdam alanları açabilecektir. İş ki mükerrer yatırımlardan kaçınılsın ve yatırımlarda özellikle çevre ve kalite ile ilgili standartlar bizzat AB menşeli yatırımcılar tarafından maliyet avantajları nedeni ile ihlal edilmesin.

Akdeniz komşuluğu süreçlerinde Türkiye'ye de özellikle yer vardı

Türkiye, 1962 Ankara Anlaşmasının ona sağladığı yasal ölçülere göre ayrıcalıklı statüsüne rağmen, AB nezdinde, Gümrük Birliği üyeliğinden hemen önce başlayan Barselona ve onu izleyen "Yeni Komşuluk" politikaları çerçevesi içine alınmış ve MENA işbirliği kapsamında, İsrail'in yanı sıra üye olmayan Akdeniz ülkesi (MNMCs) olarak kabul edilmiştir. Bu ülkeler arasında işbirliği özellikle AB tarafından teşvik edilmiş, 1996 başında Gümrük Birliği üyesi olma sıfatını kazanan Türkiye, bölgede bulunan tüm ülkeler[11] ile Gümrük Birliği ilişkisi çerçevesi içinde zorunlu Serbest Ticaret Anlaşmaları (FTA) imzalayarak, bu işbirliğinden yararlanma imkânlarını da genişletme yoluna girmiştir.

Bu anlaşmaların bir kısmı Türkiye ve ikili anlaşma yaptığı ülke açısından başarılı bir dönem başlatmış (Tunus, Ürdün, İsrail ve Fas), kiminin onanma süreci uzun çektiği için gelişmeleri anlaşmaya atfetmek zor olmuştur (Mısır). Türkiye 2000'li yılların ilk yarısında özellikle Suriye ve Tunus ile imzaladığı serbest ticaret anlaşmalarının kapsamını tarım sektörlerini de içerecek biçimde genişletmiş, hatta basit serbest ticaret anlaşmaları, bu iki ülke ile Serbest Ticaret Alanı haline getirilmeye çalışılmıştır[12].

Türkiye Euro-Med ortaklığı (MEDA fonları) ve Barselona sürecinde çeşitli başlıklar altında AB fonlarından yararlanmıştır. Özellikle 1996 sonrasında, teknik yardımlar dışında Türkiye'ye bilfiil tahsis edilip yararlandırılan mali imkânlar, Gümrük Birliği Kolaylığı ve İdari İşbirliği başta olmak üzere, Demokrasi, İnsan Hakları ve Sivil Toplum Geliştirme; Uyuşturucu ile mücadele; Nüfus ve aile planlama; Çevre Projeleri (LIFE); HIV Aids ile mücadele; Şap salgınına karşı Aşılama ve Deprem Yardımı (TERRA) gibi başlıklar altında toplam 45 milyon Euro olmuştur.

Elbette Türkiye'nin nihai hedefi, Akdeniz Komşuluğunun bir üyesi olmaktan ziyade,

(11) Kıbrıs Cumhuriyeti hariç

(12) Sema, Kalaycıoğlu(2005), " Is the Outcome Worth the Effort? Turkey's Free Trade Agreements in the MENA, UCLA Burkle Center

09-SEMA KALAYCIOGLU.indd 12 14.12.2012 00:09

AB'ye katılmak ve katılım ile birlikte, İrlanda ve Yunanistan'a sağlanan katılım fonlarından yararlanmaktı. Ancak müzakerelere başladıktan sonra bile, Fransa ve Almanya, Türkiye'yi Akdeniz Komşuluğu politikası içinde düşünmüşlerdir. Türkiye buna pek itiraz etmemiş, ama "ayrıcalıklı ortak" statüsüne hep karşı çıkmıştır.

AB Türkiye'yi Komşuluk ilişkileri kapsamında ayrıca iki açıdan önemli görmüştür: Bunlardan bir tanesi, Türkiye'nin Doğu-Batı enerji koridorları açısından fiili olarak sahip olduğu ve vaat ettiği önem; diğeri ise AB ile özellikle yasal olmayan göç yolları üzerinde bulunan yeri nedeni yapması istenen işbirliğidir. Ama bir de çoğu kez Türkiye'nin tarihi ilişkilerine, kültürel ve dini bağlarına açık ve zımni atıf yaparak beklediklerini ifade ettikleri bir rol vardır ki o da Güney-Güney işbirliği açısından Türkiye'nin AB'ye verdiği ilhamdır.

Güney-Güney İşbirliği için Türkiye'ye biçilen kaftan

Türkiye'nin, Akdeniz'in Güney ve Doğusunda bulunan ülkelerle başta ticaret olmak üzere daha fazla işbirliği içinde olması düşüncesi, hem AB'nin Güney-Güney tasarımı içinde yer bulan, hem de bundan bağımsız olarak Türkiye ve MENA bölgesindeki ülkeler arasındaki tarihi bağlar itibarı ile AB'de kabul gören bir düşünce olmuştur. Bunlardan ilki olan Güney-Güney işbirliği açısından Türkiye'nin AB için cazip olan birkaç özelliği öne çıkmıştır:

- Türkiye, Müslüman çoğunluğu olmakla birlikte laik bir düşünce ve hukuk sistemini benimsemiş bir ülkedir. Batılılaşmayı kendisine model olarak seçmiş ve belli bir başarı çizgisi de yakalamıştır. Bu MENA bölgesinde filizlenip kök salan İslami köktendincilik için bir çözüm alternatifi olabilirdi.
- Türkiye, 1980'li yıllardan itibaren piyasa ekonomisinin gerektirdiği reformları başlatmış ve model olarak dışa açık büyümeyi kabul etmişti. Model kendisine ait olmamakla birlikte uygulama deneyiminde başarı sağlamış olması, MENA'nın kalkınma yarışında geri kalmış ülkelerine ilham verebilir, başarı kaydedemedikleri "infitah" (dışa açılma) çabalarına yeni bir ivme kazandırabilirdi. Zaten Euro-Med işbirliğinin nihai amacı, bu bölgeyi geniş bir pazar alanı haline getirmek değil miydi?
- Türkiye, aksak yürüse bile bir demokrasi deneyimine sahipti. Çoğunluğu Müslüman olan ama laik bir ülkedeki demokrasi, sorunlarından çok başarıları ile MENA ülkelerine örnek olabilirdi.
- Türkiye, güvenlik açısından Batı ittifakı içinde bulunan bir NATO üyesi ve Akdeniz coğrafyasında kabul edildiğinde, İsrail ile ilişkileri çok sıkı fıkı olmamakla birlikte rasyonel kalıplar içinde devam eden bir ülkeydi. Nitekim Gümrük Birliği ilişkisi çerçevesinde 1996'da imzalanan, Türkiye-İsrail Serbest Ticaret Anlaşması, en başarılı ticaret arttırıcı etki örneklerinden biri olmuştu.
- O halde ticaret başta olmak üzere eğer, ekonomik ilişkilerin rasyonalitesi egemen olursa, MENA bölgesi İsrail ile de işbirliğine girer ve böylece AB'nin tanımladığı AB'ye Üye Olmayan Akdeniz Ülkeleri (MNMC's) tam kadro ile "Barselona Süreci" ve halefi olan "Yeni Komşuluk" Politikaları'na tam bir işlev kazandırılmış olurdu. Bu belki bölgesel barışa Oslo sürecinde de ivme verirdi.

Bunun dışında ise zaten bölge bundan yüz yıl önce, Fransa ve İngiltere ayrı ayrı devletler oluşturana kadar, zaten gümrük duvarları ile ayrılmamış, insan, mal ve hizmetin serbestçe

Elbette Türkiye'nin nihai hedefi, Akdeniz Komşuluğunun bir üyesi olmaktan ziyade, AB ye katılmak ve katılım ile birlikte, İrlanda ve Yunanistan'a sağlanan katılım fonlarından yararlanmaktı. Ancak müzakerelere başladıktan sonra bile, Fransa ve Almanya, Türkiye'yi Akdeniz Komşuluğu politikası içinde düşünmüşlerdir. Türkiye buna pek itiraz etmemiş, ama "ayrıcalıklı ortak" statüsüne hep karşı çıkmıştır.

09-SEMA KALAYCIOGLU.indd 13 14.12.2012 00:09

dolaştığı bir bölge değil miydi?[13] Üstelik bölge Osmanlı'lardan sorulmuyor muydu? O zaman tarihi sorunlar ve tarihin sırt çantasında taşıdığı acı anılar bir kenara bırakılırsa, Türkler, Araplar ve İsrail bir araya getirilip acaba AB'nin başı biraz rahat bırakılabilir miydi?

Buna İsrail de sıcak baktı. Türkiye de uzunca bir süre, İsrail ile olan ticari ve askeri ilişkilerinden dolayı Arap ülkeleri tarafından eleştirilse bile, bunlara akılcı cevaplar verdi. İsrail ile ilişki demek, İsrail'i etkileyebilme yeteneği demekti. Ürdün de konvoya katıldı. Hatta daha ileri giderek İsrail ile ortak Nitelikli Sanayi Bölgeleri (QIZ) kurdu. Mısır ile İsrail, yakın tarihlere kadar süren doğal gaz ve petrol ticaretine başladı. Hatta hatta Katar bile İsrail'den sulama ve tohum teknolojileri alıp uyarlamaya başladı. Kısa süren bir umut ışığı doğmuştu. Ama uzun soluklu olmadı. Bunda Oslo sürecinin önerdiği barış yol haritasında bulunan, Filistin-İsrail Paris Ekonomik Protokol'unun (DOP) akim kalmasının da, Filistin 2. İntifada (Al-Aqsa İntifada)[14] hareketinin de etkisi var.

Akdeniz komşuluğunda artık İsrail'in pek yeri kalmamıştı. Ama umudu hala vardı. Bence bu umut, Orta Doğu Barış sürecine Türkiye'nin taraf olmaya niyetlenmesi ile biraz alevlendi ise de İsrail-Filistin sorununun derinleşmesi ile birlikte tamamen söndü. Ve eğer, AB'nin bir amacı da Akdeniz'de bir barış ortamı yaratmak için Türkiye'yi Yeni Komşuluk Politikaları içine almak idiyse, 2010 Mayıs ayından sonraki gelişmeler bunu engelledi. Türkiye, İsrail ile ticari ilişkileri artsa bile siyasi tercihini MENA'nın Arap üyelerinden yana yapmıştı.

Yeni bir komşuluk tasarımın şansı olabilir mi?

AB'nin, Güney komşularında yaşanan gelişmeleri göz önünde bulundurarak Akdeniz Politikasının yeniden yapılandırılması amacına yöneldiğini söyleyebiliriz.

Arap Baharı'nı takip eden süreçte bölgeye yönelik politikalarını gözden geçirme gereksinimi duyan AB Komisyonu ve European External Action Service (Avrupa Dış Eylem Hizmeti) "Partnership for Democracy and Shared Prosperity" (Demokrasi ve Ortak Refah için Ortaklık) tasarısını sunmuşlardır. Bu sayede işbirliğinin, demokrasinin ve insan haklarının teşviki temelinde ilerleyeceğinin sinyalleri verilmiştir. Tasarı ayrıca bölgede oluşan yeni dinamiklerin de AB tarafından göz önüne alındığının göstergesidir.

Avrupa Komşuluk Politikası'nın yeni yaklaşımı 'daha fazlası için daha fazla', diğer bir deyişle ortak ülkelerde daha fazla reform ve demokratikleşme için daha fazla AB desteği olarak ifade edilmektedir[15].

Ancak AB'nin yeniden şekillendirmeye çalıştığı Komşuluk Politikasının yine en önemli kanadı, göç ve mülteciler sorunudur. Arap Baharı, değişimlerden demokrasi uman kalabalıkların durduğu yerlerde durmasını, haklarının peşinden sabırla ve dirayetle gitmelerini değil, tası tarağı toplayıp yola düşmelerine neden oldu. Ama maalesef o AB eski umut kapısı AB değil. Üye ülkeler, daralan imkânları nasıl arttıracaklarını ve nasıl bölüşeceklerini şaşırdıkları için, bütçe görüşmelerini yarıda kesip masadan kalkıyorlarsa göçmenler hangi umut peşinde Avrupa'ya kapağı atıyor anlamak kolay değil.

Bir taraftan Ekonomik Kriz, diğer taraftan Arap Baharı derken göz ucu ile bakılan Yeni Komşuluk İlişkilerinde, yine Türkiye'ye yer vardır. Yine enerji sektörü açısından hayati öneme haiz bir takım konularda işbirliği geliştirmek isteği ve aynı zamanda Türkiye'nin, kendi toprakları üzerinden geçerek AB üyelerine düzensiz olarak giden göç sorununu etkili bir şekilde ele almak üzere AB ile birlikte çalışmasının istenmesi önemli konular olarak tebarüz etmektedir. AB ve Türkiye'de enerji dağılımının (energy mix) izlenmesi; pazar bütünleşmesi ve gaz ve elektrik altyapılarının geliştirilmesi konusunda komşu ülkelerle işbirliği; yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği ve nükleer gü-

(13) Justin, McCarthy, (2001), The Ottoman Peoples and the End of the Ottoman Empire, Arnold, London.

(14) 2000-2005 yılları arasında cereyan etmiş olup, Barselona sürecini tam anlamıyla ikiye bölmüş, Yeni Komşuluk Politikalarının da soluğunu kesmiş, umudunu kırmıştır

(15) "Türkiye ve Avrupa Komşuluk Pitikası"(6.9.2011) "http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1062435&CategoryID=132

09-SEMA KALAYCIOGLU.indd 14 14.12.2012 00:09

Akdeniz komşuluğunda artık İsrail'in pek yeri kalmamıştı. Ama umudu hala vardı. Bence bu umut, Orta Doğu Barış sürecine Türkiye'nin taraf olmaya niyetlenmesi ile biraz alevlendi ise de İsrail-Filistin sorununun derinleşmesi ile birlikte tamamen söndü. Ve eğer, AB'nin bir amacı da Akdeniz'de bir barış ortamı yaratmak için Türkiye'yi Yeni Komşuluk Politikaları içine almak idiyse, 2010 Mayıs ayından sonraki gelişmeler bunu engelledi. Türkiye, İsrail ile ticari ilişkileri artsa bile siyasi tercihini MENA'nın Arap üyelerinden yana yapmıştı.

venlik konuları komşuluk ilişkilerine yeni yaklaşımın alt başlıkları olarak özetlenebilir[16].

Dara düşen ortaklık yemini ve Yeni Komşuluk

AB genel olarak Ortak Politikalardan yorgun ve hayal kırıklığına uğramış durumda. Hani "zorluklar baş gösterdiği için, aşkın bacadan kaçmasına" nerdeyse ramak kaldı. Değil mi ki, artık Almanya bile, o ilk Ortak Politika müktesebatı olan Ortak Ticaret Politikası yerine, Almanya'nın Ticaret Politikasından bahsedip, 3. ülkeler ile olan ilişkilerini yeniden gözden geçiriyor, nerede kaldı, üzerinde hiç mi hiç uzlaşmadıkları Göç ve Mülteci Politikaları üzerinde bir karara ulaşmak.

Nitekim konu Yeni Komşuluk Politika'larının yeniden gözden geçirilmesine geldiğinde, bu en büyük görüş ayrılığı yine aralarındaki uyuşmazlıkları derinleştiriyor. İtalya, artan MENA göçünün tüm ülkelere eşit dağıtılmasını, oysa Fransa göç yönetimini üstlenmesi koşulu ile İtalya'ya mali destek verilmesini öneriyor. Danimarka sınır denetimlerinin arttırılmasını önererek herkesten tepki toplayabiliyor[17].

Yani Arap Baharı, estirdiği fırtına ile belki çok yürekte umut ışığı yakmış olabilir. Ama AB den esen ters rüzgârlar, zaten kendi ülkelerinden umudu kesmiş olan insanların, AB

(16) Bknz. Stefan Füle'nin konuşması (13.6.2012) http://www.avrupa.info.tr/tr/resource/news-archiv/news-single-view/article/genisleme-ve-komsuluk-politikasindan-sorumlu-komisyon-ueyesi-stefan-fuelenin-ab-tuerkiye-ortak.html

(17) Aslıhan P. Turan(26.1.2012) "AB Akdeniz Politikası ve Arap Bahar", http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=2005.ab-akdeniz-politikas-ve-arap-bahar&catid=70.ab-analizler&Itemid=134

09-SEMA KALAYCIOGLU.indd 15 14.12.2012 00:09

hayallerini de söndürmeye yetiyor. Bu 2015 öncesindeki AB Yeni Komşuluk tasarımının da şimdilik bir hayal kırıklığı olmasına neden oluyor.

Değerlendirme ve sonuç

Her ne kadar ekonomik kriz ile birlikte her ülke önce kendi can derdine, sonra biraz da birbirine düştü gibi gözükse bile, teşbihte hata olmaz, zaten kurdukları abidevi birlik henüz yıkılmadı, dolayısı ile "mihrap ta eğilip bükülse bile ayakta". Ucunda kırılacak gurur ve kaybedecekleri itibar var. O kadar kolay da yıkılmayı kabul etmezler. Kırar sarar bir arada yaşarlar. Kaç kriz gördü bunca asır yaşlı kıta? Kaç savaş, kaç ayaklanma gördü? Genişleyen AB'yi Syntagma'daki gösteriler mi yıkacak? Yoksa Katalanya ve İskoçya'daki tam bağımsızlık talepleri mi? Bence hiçbiri. Gösteriler, demokratik taleplerdir. AB onlardan korkmaz.

Ama AB için en büyük tehdit üye ülkelerin ve özellikle kurucuların Ortak Politikalara karşı duyduğu bezginlik olabilir. Buna komşularla olan ilişkileri tanımlayan "Komşuluk Politikaları"da dâhil. Bütün toz ve dumana rağmen hala genişleme bakımından bir adım daha ileriye gitmeye hazırlanan AB[18], bu yorgunluktan kendini kurtarır ve bütçe görüşmelerine yeniden zinde bir kafa ile dönmeyi başarırsa kendi geleceği açısından bir zoru daha başarmış olur.

Akdeniz Komşuluğu süreçlerinde Türkiye'nin MENA itibarı ile durumuna da yeniden değinecek olursak, başlangıçta AB'nin MENA ile ilgili olarak Türkiye'den beklentisi, Türkiye'nin AB'den ve kendisinden beklentisi ile örtüştü denemez. Türkiye aslında hep tam üye olmak istedi. Akdeniz kıyılarında dolaşmayı ve dolaştırılmayı değil.

AB, 2005 sonrasına, "Yeni Komşuluk" ilişkileri başlığı ile aktarılan misyon açısından başarılı kabul edilemez. Bunda MENA'nın istikrardan çok çalkantıya, uzlaşmadan çok zıtlaşmaya yatkın yapısı ile gelişmişlik açısından sahip olduğu yapısal sorunları kadar AB'nin yaklaşımları da etkili olmuştur.

Arap Baharı, zaten belki de modernleşmenin yarattığı toplumsal dönüşüme bir tepki, büyüme sancıları ve artık çağa uymayan ya-

18) Unutmayalım dünyanın en büyük 10 ekonomisi içinde hala AB'nin 4 ülkesi yer alıyor. Ayrıca tüm sorunlara rağmen hala kredi notu sıralamaları itibarı ile en itibarlı iki ülke Almanya ve İngiltere'dir. Bkz Milliyet Gazetesi (21.11.2012) s.10.

09-SEMA KALAYCIOGLU.indd 16 14.12.2012 00:09

sal, idari ve kurumsal yapının yarattığı sıkıntının sonucuydu. Ama Arap Baharı ile yeni bir dalga yakalayabileceği sanılan ülkeler ideolojik, mezhepsel, kavmi, etnik karmaşa içinde işin özünü kaçırma raddesine geldiler. Onları düze çıkaracak tek çözüm çalışmaları, üretmeleri ve dünyaya eklemlenmeleri. Yeni yönetimlerin yeni iş ve aş üretimini teşvik edici önlemleri almaları, uzlaşması zor ortamlarda yasal ve kurumsal dönüşümleri gerçekleştirmeleri çok önemli.

Bugüne kadar birçok şeyi dışarıdan beklemeye ve "dökme su ile değirmen döndürmeye" alışmış düzenlerin önündeki en önemli sorunlardan biri ise ahir zaman sömürgecileri, cari zaman ortakları olan AB üyelerinin, içine düştüğü ekonomik açmazlardan dolayı "Yeni ve En Yeni Komşuluk" görevini bihakkın ifa edememesidir.

Akdeniz Komşuluğu süreçlerinde Türkiye'nin MENA itibarı ile durumuna da yeniden değinecek olursak, başlangıçta AB'nin MENA ile ilgili olarak Türkiye'den beklentisi, Türkiye'nin AB'den ve kendisinden beklentisi ile örtüştü denemez. Türkiye aslında hep tam üye olmak istedi. Akdeniz kıyılarında dolaşmayı ve dolaştırılmayı değil.

Daha sonraları ve özellikle 2001 den sonra Türkiye MENA'ya karşı tutumunu değiştirmekle birlikte bu yine tam anlamı ile AB'nin beklentisine uygun olmadı. Her ne kadar Türkiye MENA'ya ticaret, yatırım ve yine AB şemsiyesi altında sektörel ortaklıklar ile yaklaştıysa da, zaman içinde bu yakınlık daha fazla ideolojik bir kisveye büründü.

Açıkçası, Türkiye, AB'nin kendine biçtiği kaftana pek uymadı. İsrail'e karşı takındığı tutum, zaman zaman İsrail'e karşı olan Arap ülkelerini bile "yahu biz İsrail'e söylemek istediğimiz şeyleri sizin üzerinizden söylüyorduk. Şimdi kesilen ilişkileriniz yüzünden bu olanak ta kalmadı" ifadelerini kullanacak kadar hayrete düşürdü. Türkiye uluslararası tutuma rağmen İran ile bile yakınlaşmayı denedi. Bir başka doğal gaz bağımlılığı olduğu bu ülke ile ilişkileri sıcak tutmaya çalıştı.

Türkiye bence şu anda NATO bağlantısı ve ticaret ortağı olması dışında AB'nin gündeminde önceliğe sahip olan bir ülke değildir. Enerji ve göçleri engellemede işbirliği konuları bile Türkiye'ye ilave bir ayrıcalık kazandıramamaktadır. Ticaret ortağı olma keyfiyeti ise zaten AB değil, Türkiye açısından daha önemlidir. Bu nedenle Türkiye'nin de kendisine fazla bir şey vaat etmeyen AB karşısında kendi "Komşuluk Politikalarını" belirleme hakkı ve ihtiyacı vardır. Yine de Türkiye'nin yapacağı hiçbir farklı tercih, AB'ye alternatif olamaz ve Türkiye'ye AB'nin kazandıracağından daha fazla bir şey kazandıramaz.

Türkiye hem İsrail, hem de Suriye karşısında takındığı tavırlar, hem de yaymakta olduğu İslami esinti nedeni ile yeni yönetimler katında görünürde makbul hale geldi. Evet, Türkiye yüksek perdeden çıkan sesi ve mazlumun ensesindeki ılık nefesi dolayısı ile şu anda özellikle Arap sokağında da makbul. Ama bir kere sokak hiçbir zaman dış politika belirleyicisi değildir. Ayrıca Türkiye'nin hem Mağrip, hem Maşrık ile geçmişinden kaynaklanan sorunlar, eski bir imparatorluğun zor mirası olarak her zaman yeniden karşısına çıkabilir ve "Arap sokağı" bambaşka bir gündem peşine düşebilir. Bu Türkiye'nin zaman zaman yaptığı siyasi açıklamalar ve bölgede kendisini Türkiye'ye rakip gören ülkelerin hassasiyetlerini göz ardı etmesi nedeniyle olabileceği gibi, bizatihi bu ülkelerin kendi iç dinamikleri dolayısı ile de ortaya çıkabilir (örneğin Ermeni azınlıkların demokratik talepleri).

MENA coğrafyasında kimin, ne zaman ve hangi amaçla duyguları tahrik edeceğine bağlı olarak, ilişkilerde beklenmedik değişmeler olabilir ki bu da Türkiye'nin AB Komşuluk ilişkileri dışında elde ettiği kazanımları olumsuz etkileyebilir. Özellikle Mısır, Lübnan, Filistin ve Suriye ilişkilerinde Türkiye'nin dengeli ve mesafeli olması, aşırı duygusal yaklaşımlar benimsemesinden evladır. Türkiye'nin "AB Komşuluk İlişkileri" dışında elde ettiği her kazanım çok önemlidir. Akılcı zeminlere oturması ve ideolojik çarklarda öğütülmemesi gerekir.

Ama Türkiye AB'ye üye olsun olmasın, Güney ile olan ilişkilerini AB'nin eski kalıplarında düşünsün düşünmesin, yine enerji ve göç konularında AB ile işbirliğini sürdürmeye özen göstermelidir. Ancak ulusal çıkarlarını hep ön planda tutmalı, bugün ekonomik kriz ile birlikte, ortak politikalarına rağmen Almanya, Fransa veya Hollanda'nın yaptığı gibi, ulusal çıkarlarına öncelik vermelidir. Bunun dışında özellikle AB'ye odaklı ekonomik, toplumsal, hukuki ve siyasi reformları sürdürmelidir. D

09-SEMA KALAYCIOGLU.indd 17 14.12.2012 00:09

Rusya'nın DTÖ Üyeliği ve Türkiye

Dr Bahadır Kaleağası
TÜSİAD Uluslararası Koordinatörü
Bosphorus Enstitüsü Başkanı

Bir yaz başında başlayan süreç, bir yaz sonunda tamamlandı. Arada 19 yıl geçti. Sonunda Cenevre'de müzakereler tamamlandı. Rusya Dünya Ticaret Örgütü'nün 156. üyesi oldu. Artık dünyanın 7. büyük ekonomisi uluslararası ticaret standartlarına ve yatırım ortamı koşullarına daha uyumlu bir ülke olacak.

Bu önemli bir gelişme. Özellikle AB başkentleri, Washington, Pekin, Tokyo ve de An-

10-BAHADIR KALEAGASI 75.indd 2 14.12.2012 00:09

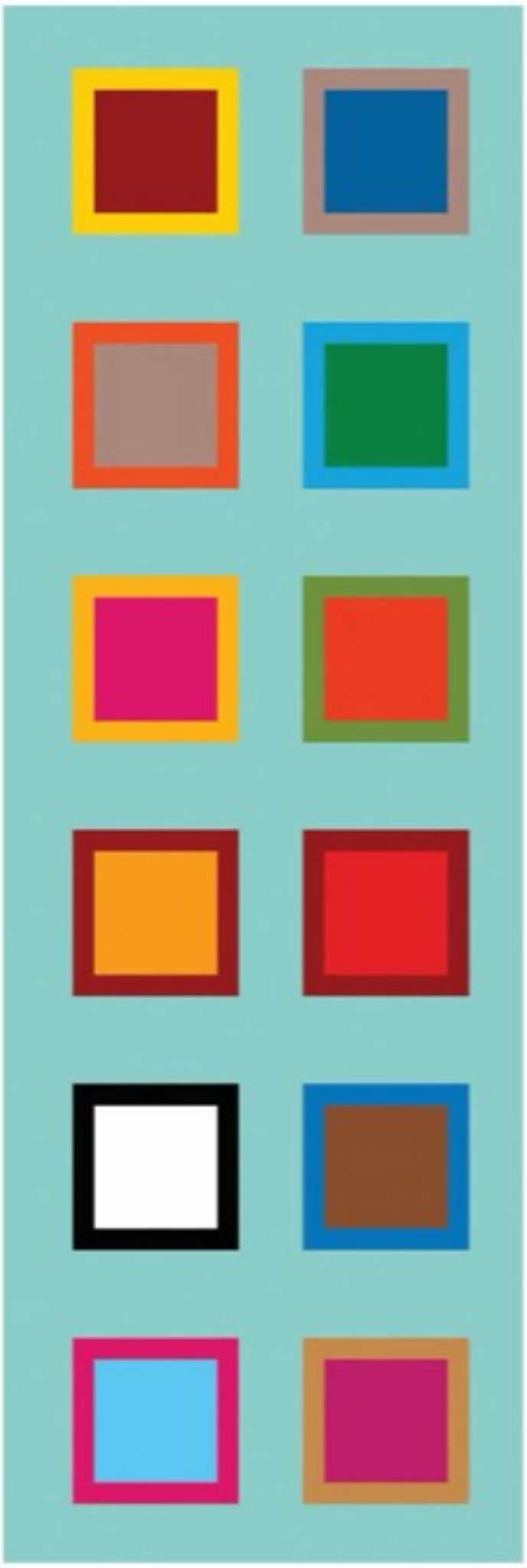

Özellikle AB başkentleri, Washington, Pekin, Tokyo ve de Ankara açısından ekonomik ve siyasal izdüşümleri iyi hesaplanmalı. Genelde olumlu eğilimler bekleniyor. İlk aşamada, dünya ticaret sistemi ile daha uyumlu bir Rusya her ülkenin yararına. Fakat uluslararası ilişkilerin çok boyutlu analitik yapısı içinde, zincirleme ve diyalektik etkileşimleri iyi anlamak gerekir.

kara açısından ekonomik ve siyasal izdüşümleri iyi hesaplanmalı. Genelde olumlu eğilimler bekleniyor. İlk aşamada, dünya ticaret sistemi ile daha uyumlu bir Rusya her ülkenin yararına. Fakat uluslararası ilişkilerin çok boyutlu analitik yapısı içinde, zincirleme ve diyalektik etkileşimleri iyi anlamak gerekir.

Değişken hesaplar

Sovyetler Birliği sonrasında uluslararası sistemde rolünü hızla yeniden kurgulayan Rusya, 1993'de Yeltsin döneminde doğal olarak DTÖ'ye de başvurdu. O yılların siyasal ve ekonomik karışıklığında müzakereler yavaş gitti. Putin ilk başkanlık döneminde sürece hız verdi. Fakat doğal gaz ve petrol piyasalarına yönelik devletçi denetim tercihi ile ivme kayboldu. Batı ise, Çin için olduğu gibi, fikri mülkiyet hakları alanında Rusya'ya baskı yaptı. Yıllar geçti, konu unutuluyorken 2010'de bir Obama-Medvedev zirvesinde düğmeye tekrar basıldı ve Putin'in ikinci döneminde hamleler tamamlandı.

Moskova'nın hesaplarının hala kremlinoloji ile ve hatta çarlık dönemi etkenleri ile anlamanın mümkün olduğunu savunanlar var. Fakat bu atılımın temelinde 21. yüzyıl küresel ortamının gerçekçi bir değerlendirmesi baskın çıktı. Son yılların ekonomik kriz dalgaları, enerji piyasalarının değişkenliği, başta Orta Doğu olmak üzere siyasal ortamın kırılganlığı, toplumların internet çağında siyasetçiler üzerinde artan baskı ve talepleri ve G20 etrafında oluşan yeni güç dengeleri Moskova için yeterli gerekçeler.

10-BAHADIR KALEAGASI 75.indd 3 14.12.2012 00:09

Ayrıca, ABD ile AB arasında bir transatlantik ekonomik alan oluşuyor. Güney Kore ve Hindistan gibi birçok Asya ülkesinden sonra, Japonya da AB ile serbest ticaret anlaşması için ilerliyor. Demokrasi, piyasa ekonomisi ve sosyal standartlar temelinde, gedikleri ve eksikleri ile bir "yeni Batı" şekilleniyor. Putin Rusya'nın bu eğilimlerin dışında kalamayacağını gördü.

Rus ekonomisi hala ithal ikamesi ve devlet destekli sanayileşme sarmalında. Siyaset ile ekonominin kesiştiği alanlar bulanık. DTÖ üyeliği Rusya için hızlanan bir ekonomik modernleşme aracı olabilir. Dünya Bankası ülkenin milli gelirinde önce yüzde 3,3, uzun vadede yüzde 11'lik bir artış hesaplıyor. Halk için daha nitelikli ve ucuz ürünler, Rus mallarının dış piyasalarda rekabet gücü, kamu ihalelerinde göreceli saydamlık ve bürokrasinin çağdaşlaşması gibi getiriler umut ediliyor. Gümrük vergileri de bugünkü ortalama yüzde 10 civarından birkaç yıl içinde yüzde 6'ya düşecek. Uluslararası yatırımlar da kolaylaşacak; banka ve telekom sektörlerinde satın alma sınırlamaları kalkıyor.

Avrupa'da dengeler

Rusya 1996'dan beri bir Avrupa Konseyi ülkesi. Avrupa tarihinin önemli bir aktörü. Fakat AB üyeliğine uzak. Demokrasi başta olmak üzere ekonomik ve toplumsal standartları AB hedefli bir evrim içinde değil. Buna mukabil, AB ile yakın ortaklık ilişkisi geliştirmeye ve teorik olarak üyelik hedefini dışlamamaya özen gösteriyor. Doğal gaz, petrol, nükleer silah,

Rusya'nın DTÖ üyeliği ile kolaylaşacak olan AB ile ekonomik ilişkileri enerji alanında daha güvenli bir ortam yaratabilir. Bu durum Anadolu üzerinden geçecek olan doğal gaz boru hattından ziyade, kuzeyden geçen ve geçecek olan hatlara desteği arttırır. Diğer taraftan, Türkiye hâlihazırda Azerbaycan ile yaptığı manevra sayesinde şekillenen TANAP girişimi ile iyi bir mesafe kat etti.

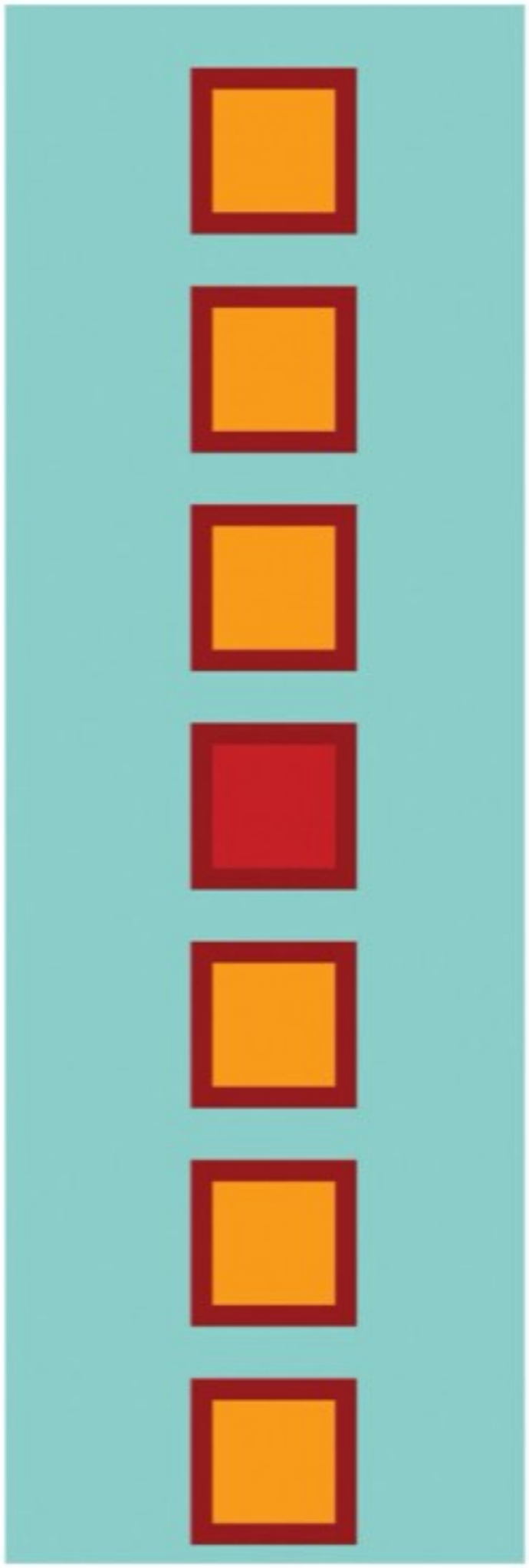

10-BAHADIR KALEAGASI 75.indd 4 14.12.2012 00:09

uzay teknolojisi ve Avrasya ekseninde coğrafi derinlik sahibi bir ülke olarak kendine has bir modeli var. Demokrasisi ise yılların çoğulcu siyaset geleneğine dayanmıyor. Tüm bu nedenlerden ötürü Türkiye'den çok farklı bir konumda.

Türkiye gibi Rusya'nın da en önemli ticaret, yatırım, teknoloji ve turizm partneri Avrupa Birliği:

- AB-Rusya toplam ticaret hacmi 308 milyar euro (2011)
- Rusya dünyada AB'nin 3. ticaret ortağı.
- Türkiye AB'nin 7. ticaret ortağı.
- Rusya Türkiye'nin dış ticaretinde 2. sırada.
- Rusya'ya AB yatırımları 120 milyar euro (2010).
- Rusya'nın da AB'ye yatırımları artıyor: 42 milyar euro (2010)
- Türkiye ise yılda tüm dünyadan ancak 13-14 küsur milyar euro çekebiliyor.

Rusya AB'den en çok otomobil, ilaç, telefon, makine satın alıyor, esas olarak petrol ürünleri ve doğal gaz satıyor. Gümrük tarifelerindeki indirimlerle AB ihracatçıları yılda 2-3 milyar euro tasarruf ve 4 milyara yakın satış artışı öngörüyorlar. Genel gümrük indirimlerinin yanı sıra bazı sektörlerde özel tarifeler var. Bunlar arasında otomotivdeki indirimler yüzde 30'lardan yüzde 15'lere düşecek. Türkiye-AB ticaretinin de en önemli kalemleri olan otomotiv ve yan sanayilerini etkileyecek bir gelişme söz konusu. AB ülkeleri de, Türkiye de Rus otomotiv pazarına daha rahat girebilecek. Tabii bu arada Rusya dolaylı yeni vergilerle korumacılık yapmaya çalışıyor, AB protesto ediyor.

AB'nin enerji tedariki güvenliği açısından Rusya kilit ülke. "Vanayı kapatırsa Avrupa'nın bir kısmı donar" kaygısının toplumsal bilinçaltındaki yeri sağlam. Moskova-Pekin ekseninde Orta Asya'yı da içeren enerji boyutu ise AB siyasal bilincine son yıllarda bir özel dikkat konusu olarak yerleşti. Rusya için Avrupa'daki en önemli eksen Moskova-Berlin arasında. Aynen Türkiye için olduğu gibi, Rusya'nın da Almanya ile ilişkileri öncelikli. Enerji boru hatları da bu ilişkilerin temel bir dosyası. Rusya'nın DTÖ üyeliği ile kolaylaşacak olan AB ile ekonomik ilişkileri enerji alanında daha güvenli bir ortam yaratabilir. Bu durum Anadolu üzerinden geçecek olan doğal gaz boru hattından ziyade, kuzeyden geçen ve geçecek olan hatlara desteği arttırır. Diğer taraftan, Türkiye hâlihazırda Azerbaycan ile yaptığı manevra sayesinde şekillenen TANAP girişimi ile iyi bir mesafe kat etti.

Hem rakip, hem ortak

Rusya'nın dünya ekonomik sisteminde istikrarlı bir ekonomiye ulaşması zaman alacaktır. Fakat DTÖ üyeliği ile Avrupa ile bağlarını güçlendiriyor. Asya'da Çin'e karşı zemin kaymasını yavaşlatıyor ve ABD ile siyasi arenadaki Suriye gibi konulardaki çatışmalarını ekonomik ilişkilerle bir nebze yumuşatıyor. Bu arada Türkiye ile de yeni bir döneme giriyor. İlk aşamada Türkiye'nin ekonomik jeo-politiğinde Rusya artık daha rahat bir partner olacak. Aynı zamanda Türkiye'nin rakipleri için de geçerli bir rahatlama söz konusu. Diğer yandan, iyi yönetilirse, enerji işbirliği ve Orta Doğu sorunlarını olumlu etkileyebilir bu durum.

Ayrıca dış yatırım çekme konusunda Türkiye için dikkat etmesi gereken bir dönem. Rusya'ya giden sermaye "doğal kaynakları bol, nükleer güç sahibi, otoriter bir rejim ve kendine has kurallar" tanımlamasını dikkate alarak gidiyor. Paketin üzerinde bu yazıyor, içinden de bu çıkıyor. Şimdi paketin etiketinde ayrıca "DTÖ üyesidir" yazacak.

Türkiye için ise bir karşılaştırmalı üstünlük etkeni olan "müstakbel AB üyesi, hukuk devleti, petrolü ve doğal gazı yok ama demokratik, özgür, girişimci bir toplumu var" yazıyor etiketinde. Uluslararası ticaret ve yatırım etiket ile içeriğin uyumuna önem verir. D

Ayrıca dış yatırım çekme konusunda Türkiye için dikkat etmesi gereken bir dönem. Rusya'ya giden sermaye "doğal kaynakları bol, nükleer güç sahibi, otoriter bir rejim ve kendine has kurallar" tanımlamasını dikkate alarak gidiyor. Paketin üzerinde bu yazıyor, içinden de bu çıkıyor. Şimdi paketin etiketinde ayrıca "DTÖ üyesidir" yazacak.

10-BAHADIR KALEAGASI 75.indd 5 14.12.2012 00:09

Türkiye'nin Komşu Ülkeler Politikası Var Mı?

Aydın Sezer

"Komşularla Sıfır Sorun, Maksimum İşbirliği" sloganına dayalı diplomatik açılım çabası ve sonuç odaklı dış politika anlayışının temelleri AKP iktidarının ilk günlerinde atılmıştır. Başlangıçta, "sloganın" kulağa hoş gelmesi nedeniyle bir hayli popüler olan bu yaklaşıma yönelik eleştiriler karşısında, "komşularımızla sorun yaşanmasını mı istiyorsunuz?" şeklinde basit bir karşılık veriliyordu.

Son dönemde komşularımızla yaşanan çeşitli sorunlar üzerine, ilk kuşak savunucuları tarafından da eleştirilere maruz kalan bu politikanın tam anlamıyla neyi ifade ettiği de ancak günümüzde tartışmaya açılabilmiştir. Bu nedenle, başlangıçta değil de, sonuçları alınmaya başlandığında tartışılmaya başlanan bu politika, sanırım, uluslararası ilişkiler literatüründe, uygulanmasıyla sonuçlandırılması en kısa ömürlü olan bir doktrin olarak yerini almıştır.

Bu politikanın avukatlığına soyunan çeşitli

11-AYDIN SEZER 75.indd 2 14.12.2012 00:10

köşe yazarları ve bilim adamlarının ifade ettikleri ile yetinmeyip, Dışişleri Bakanlığımız kaynaklarından bu politikanın tam anlamıyla nasıl anlaşılması gerektiği konusunda bilgi edinmeye çalıştım. Bakanlığın web sayfasında yer alan ifadelerle "Komşularla Sıfır Sorun Politikamız" http://www.mfa.gov.tr/komsularla-sifir-sorun-politikamiz.tr.mfa başlıklı yazıya göz attığımda, içeriği anlaşılamayan bu politika yüzünden yıllardan beri yersiz tartışmalar yaptığımızı anladım.

Bakanlığın web sayfasındaki metne göre; "Güçlü gelenekler üzerine kurulu olan ve Türkiye'nin demokratik, laik, sosyal hukuk devleti niteliğinden güç alan Türk dış politikası, bugün dünya düzeninde önemli değişimlerin yaşandığı bir dönemde ve belki de bu gelişmelerin en yoğun şekilde meydana geldiği bir coğrafyanın merkezinde yürütülmektedir. Hızlı gelişmelere sahne olan dünyamızda, hem işbirliği imkânları hem de sorunların yayılma ve derinleşme riski hiç olmadığı kadar fazladır. Böyle bir ortamda barış, istikrar ve güvenliğin sağlam temeller üzerine oturtulması hem daha zorlaşmış, hem de daha büyük bir önem ve gereklilik kazanmıştır."

Bu gerçekçi değerlendirmenin arkasından gelen cümle ise son derece ilginç. Deniliyor

Son dönemde komşularımızla yaşanan çeşitli sorunlar üzerine, ilk kuşak savunucuları tarafından da eleştirilere maruz kalan bu politikanın tam anlamıyla neyi ifade ettiği de ancak günümüzde tartışmaya açılabilmiştir. Bu nedenle, başlangıçta değil de, sonuçları alınmaya başlandığında tartışılmaya başlanan bu politika, sanırım, uluslararası ilişkiler literatüründe, uygulanmasıyla sonuçlandırılması en kısa ömürlü olan bir doktrin olarak yerini almıştır.

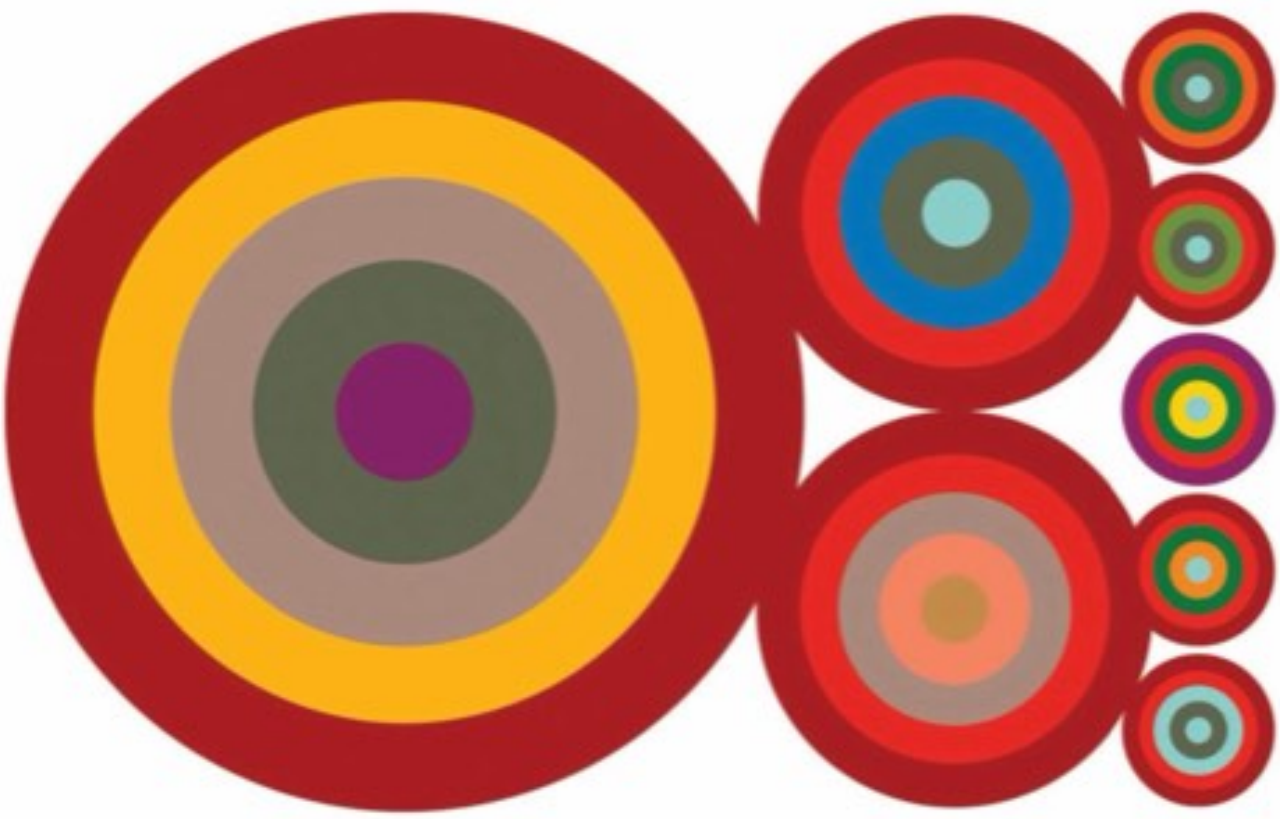

11-AYDIN SEZER 75.indd 3 14.12.2012 00:10

ki; "Bu durum Türkiye'ye bölgesinde pek çok sorumluluklar yüklemektedir. Nitekim köklü sorunların bulunduğu bölgemizde önemli görüş farklılıklarına sahip birçok ülkenin nadir ortak paydalarından biri, Türkiye'ye duydukları güvendir."

Bu politikanın içeriği sonradan oluşturulmaya çalışıldığından, metni kaleme alanların dikkatinden kaçan gerçek de ortaya çıkıyor. Yıllarca yerden yere vurulan, hatta Kemalist ideolojinin eseri olduğu iddia edilen AKP öncesi dış politikamız, meğer bölgemizde önemli görüş farklılıklarına sahip birçok ülkenin nadir ortak paydalarından biri olan "Türkiye'ye güven"i yaratmış. Düşünebiliyor musunuz, bu tespit bile başlı başına, bugün komşularımızda oluşan "Türkiye'ye yönelik güvensizliğin" hangi dönemde oluştuğuna işaret ediyor.

Bakanlık metninde, demokrasimizin kalitesine de vurgu yapılıyor. " Keza Türkiye'nin ekonomik kalkınma ve demokrasi alanında kaydettiği mesafe de dış ilişkilerdeki hareket sahasını ve etki gücünü artırmıştır. Bu durum, Türkiye'nin bölgede oynadığı kararlı ve yapıcı dış siyaseti daha da ihtiyaç duyulur ve aranır hale getirmiştir. Nitekim Türkiye bugün artan imkan ve kabiliyetlerinin ve bunun kendisine yüklediği sorumlulukların bilinci içinde tepkisel değil ön alıcı, tek boyutlu değil çok boyutlu, gelişmeleri izleyen ve ona göre tutum belirleyen değil inisiyatif alarak gelişmeleri düzenleyen, sonuç odaklı, pragmatik, gerçekçi ve belki de en önemlisi vizyoner bir dış siyaset izlemektedir." Bu ifadeler, metnin, gelenekleri ve yetişmiş insan kaynağı açısından oldukça güçlü olan Bakanlığın diplomatlarından birisi tarafından mı yoksa bir düşünce kuruluşu çalışanı tarafından mı kaleme alındığı sorusunu akla getiriyor.

Metnin devamında, "Türkiye, bu yönde kararlılıkla hareket ederken, elbette gerçekçiliği de hiçbir zaman elden bırakmamakta, 'sıfır sorun' yaklaşımının bir hedef ve ideali temsil ettiğini unutmamaktadır. Nitekim köklü bir tarihe sahip bölgemizde tüm sorunların kısa sürede çözülebileceğini düşünmek pek mümkün değildir. Kaldı ki dünyanın hiçbir yerinde uluslararası ilişkilerin doğası gereği sorunsuz

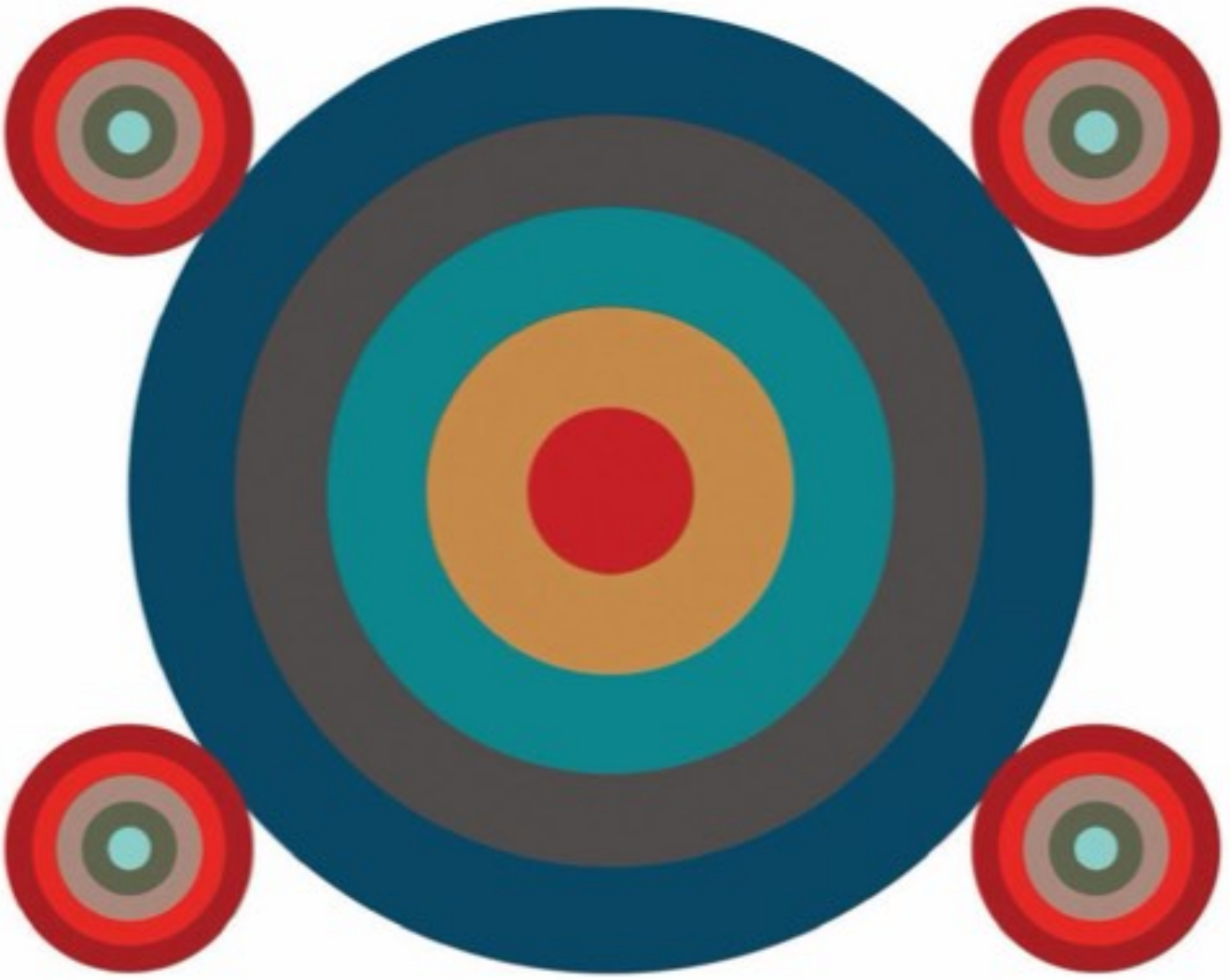

11-AYDIN SEZER 75.indd 4 14.12.2012 00:10

bir ilişkiler ağı bulunmamaktadır. " ifadesi yer alıyor. Bahsi geçen hedef ve idealin, bugün Türkiye'yi birden fazla komşusuyla savaşın eşiğine getirmiş olması nasıl açıklanabilir?

Metnin son bölümünde ise aynen şu ifadeye yer veriliyor. "Ülkemiz, 'komşularla sıfır sorun' yaklaşımının şimdiden görmeye başladığımız olumlu sonuçlarının, adeta durgun suya atılan bir taşın yarattığı ve giderek genişleyen halkalar gibi, önce bölgemizde ve nihayet küresel ölçekte daha da fazla görüleceğine inanmaktadır." Bugün komşularımızla yaşadığımız sorunlar nedeniyle bu son paragraf hakkında yorum yapmadan, takdiri değerli okuyuculara bırakıyorum.

Ekonomik ve ticari ilişkilerde komşuluk kavramı

Dış ekonomik ve ticari ilişkilerde, ülkelerin dışa açılma sürecine, sınır komşularından başlayarak yönelmesi olağan bir gelişmedir. Dışa açılımın ilk evresi sayılan bu sürece, 'ihracat pazarlaması' stratejisinin uygulandığı süreç de denilebilir. Ağırlıklı olarak komşuların ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetlerin teminine yönelik bu aşama, coğrafi yakınlık nedeniyle ulaşım imkânlarının daha kolay ve navlun giderlerinin daha düşük olmasına paralel olarak komşularla ticareti cazip kılmaktadır.

Öte yandan, AB ile 1.1.1996 tarihinde Gümrük Birliğini gerçekleştirmiş bir ülke olarak, malların serbest dolaşımı ilkesi uyarınca ticari perspektiften bakıldığında, AB üyesi ülkelerle aynı çatı altında bulunduğumuz bilinmektedir. Diğer bir ifadeyle, AB üyeleri dış ticareti "serbestçe" gerçekleştirdiğimiz ülkelerdir. Birlik üyesi ülkeler, coğrafi açıdan olmasa da, ticari açıdan "komşularımız" sayılmaktadır.

Türkiye, 1959 yılından beri Avrupa projesi yolunda kararlı adımlar atarken, diğer taraftan da, bölgesel oluşumlar (RCD/ECO – İKT/İSEDAK – KEİ) içerisinde çoğu kez öncü roller üstlenerek dış politikada çeşitlilik arayışlarını sürdürmüştür. Dışa açılımın miladı sayılan 24 Ocak 1980 Kararlarından sonraki süreçte de, Türkiye'nin bölgesel oluşumlar içerisindeki arayışları devam etmiştir. 1996 yılında gümrük birliği anlaşması fiilen yürürlüğe girmesine rağmen, Türkiye'nin D-8 örneğinde olduğu gibi arayışlarına devam ettiği görülmektedir. Tarihsel süreçte, çoğunun "tercihli ticaret" hedefi de bulunan bölgesel oluşumları değerlendirirken, dış ilişkilerdeki çok yönlülük arayışlarını, gümrük birliği ve AB'ne katılım süreciyle paralel götürebilmek arzusu içerisinde bulunulmuştur.

Türkiye, 1959 yılından beri Avrupa projesi yolunda kararlı adımlar atarken, diğer taraftan da, bölgesel oluşumlar (RCD/ECO - İKT/İSEDAK - KEİ) içerisinde çoğu kez öncü roller üstlenerek dış politikada çeşitlilik arayışlarını sürdürmüştür. Dışa açılımın miladı sayılan 24 Ocak 1980 Kararlarından sonraki süreçte de, Türkiye'nin bölgesel oluşumlar içerisindeki arayışları devam etmiştir.

Avrupa Birliği'nin Komşuluk Politikası

Avrupa Birliği'nin 2004 ve 2007 yıllarında gerçekleştirmiş olduğu son genişleme ile dış sınırları da değişmiştir. Bu genişlemenin sonucunda ortaya çıkan yeni imkânları ve güçlükleri değerlendirmek amacıyla bir politika oluşturma gereği ortaya çıkmış, Komisyon tarafından Mart 2003'de hazırlanan "Communication on Wider Europe" belgesi ile Avrupa Komşuluk Politikasının (AKOPO) ilk temelleri atılmış ve 12 Mayıs 2004 tarihinde daha detaylı unsurları içeren bir "Avrupa Komşuluk Politikası Strateji Belgesi" hazırlanmıştır.

AB ile doğu ve güney komşuları arasındaki ilişkileri geliştirmeye yönelik olarak oluşturulmuş bulunan AKOPO, AB ülkelerinde var olan barış, istikrar ve refah ortamının söz konusu ülkelerle paylaşılmasını amaçlamaktadır. Bu kapsamda, AB'nin ulaşmış olduğu sınırlar çerçevesinde, komşu ülkelerle ilişkilerde yeni engellerin yaratılmasını önlemek için siyasi, ekonomik, kültürel ve güvenlik alanlarında daha kapsamlı bir işbirliği ile AB'nin çeşit-

11-AYDIN SEZER 75.indd 5 14.12.2012 00:10

li faaliyet ve programlarına katılım imkânlarının yaratılması hedeflenmektedir. Komşuluk politikasının önemi, Aralık 2003'de Avrupa Konseyinde kabul edilen "Avrupa Güvenlik Stratejisi" belgesinde de vurgulanmış, AB'nin, Akdeniz ve Doğu sınırlarında "iyi idare" edilen ülkelerle komşu olmasının önemine işaret edilmiştir.

Komşuluk politikası kapsamında önerilen yöntem; taraf ülkelerle işbirliği içerisinde, AB ile daha da yakınlaşmalarını sağlayacak öncelikli alanların belirlenmesidir. Siyasi diyalog ve reform, ticaret ve tarafların aşamalı olarak AB "Tek Pazarına" atılmaları, adalet ve içişleri, enerji, taşımacılık, bilgi toplumu, çevre, araştırma ve buluşlar, sosyal politika ve bireysel temaslar gibi alanlarda ortaya çıkan bu önceliklerin, taraflarla işbirliği içerisinde oluşturulacak Aksiyon Planlarının (AP) içine alınması öngörülmektedir.

Komşularla oluşturulacak bu ayrıcalıklı ilişkilerde; hukukun üstünlüğü, demokrasi, insan

AB'nin komşularına yönelik ekonomik açılımlarının Türkiye üzerinde etkileri olacaktır. Bu politikanın çeşitli sahalarda, Türkiye'ye yeni fırsatlar doğurması beklentisinin yanında, özellikle ticaretin geliştirilmesi sürecinde, AB pazarında ülkemize yeni rakipler yaratılması da söz konusu olacaktır.

11-AYDIN SEZER 75.indd 6 14.12.2012 00:10

haklarına ve azınlık haklarına saygı, iyi komşuluk ilişkilerinin teşvik edilmesi, pazar ekonomisi gibi bazı ortak değerlerin karşılıklı olarak güvence altına alınması esas olacaktır.

Ayrıca, AB dış politikasının temel taşlarını oluşturan terörle mücadele, kitle imha silahlarının sınırlandırılması, uluslararası hukuka uygunluk ve anlaşmazlıkların giderilmesi gibi alanlarda da karşılıklı taahhütlerin güvence altına alınması hedeflenmektedir.

AB Komşuluk Politikası ve Türkiye

Avrupa Komşuluk Politikası, Topluluğun Dış ilişkiler bölümü altında ele alınmakta ve konuya ilişkin mevzuat bu kapsamda hazırlanmaktadır. Aday Ülkelerin İlerleme Raporlarının Dış ilişkiler Başlığı altında, dış ilişkiler alanındaki Topluluk mevzuatı, ulusal mevzuat haline getirilmesine gerek olmayan doğrudan bağlayıcı mevzuat olarak tanımlanmaktadır. Bu alandaki Topluluk mevzuatı ikili ve çok taraflı ticari taahhütler ile tercihli ticaret önlemlerinden oluşmaktadır.

Türkiye ile başlatılmış olan tarama süreci kapsamında, Dış ilişkiler başlığı altında yapılan tarama sürecinde, söz konusu mevzuat, uyumlaştırılması gereken mevzuat arasında yer almamaktadır. Sadece, bu konuyu da içeren çeşitli toplantılara Türkiye'nin katılımı sağlanmıştır. Bu durum, Topluluk Komşuluk Politikası'nın, tam üyelik öncesinde Türkiye tarafından üstlenilmesi gereken mevzuat arasında yer almadığının da teyidi niteliğinde değerlendirilebilir. Ancak, Türkiye, Topluluk ile katılma müzakerelerine başlamış bir ülke konumundadır. Söz konusu müzakerelerin ne şekilde sonuçlanacağı veya ne kadar süreceği konusunda belirsizlikler olmakla birlikte süreç başlamıştır. Türkiye'nin tam üye olduğu andan itibaren, Komşuluk Politikası da dâhil diğer tüm ticaret politikası uygulamalarını bütünüyle AB mevzuatı paralelinde uygulaması gerekeceği açıktır. Bu itibarla, Türkiye'nin özellikle Topluluğun bu alandaki politikalarıyla şimdiden paralellik oluşturması yerinde olacaktır.

Katılım süreci boyunca, AB'nin komşuluk politikası uygulamalarının dikkatlice izlenmesi büyük önem arz etmektedir. Ticari ve ekonomik açıdan Türkiye'yi yakından ilgilendiren pek çok kararın alındığı Topluluk Komitelerine Türkiye'nin aktif katılımının biran önce sağlanması bu açıdan da büyük önem arz etmektedir. Zira AB'nin komşularına yönelik ekonomik açılımlarının Türkiye üzerinde etkileri olacaktır. Bu politikanın çeşitli sahalarda, Türkiye'ye yeni fırsatlar doğurması beklentisinin yanında, özellikle ticaretin geliştirilmesi sürecinde, AB pazarında ülkemize yeni rakipler yaratılması da söz konusu olacaktır.

Hâlihazırda Türkiye ile AB'nin izlemekte oldukları komşuluk politikalarında bir paralellik olduğunu söylemek mümkün değildir. Türkiye komşuları ile ilişkilerinde ağırlıklı olarak ticaretin attırılmasını hedefleyen politikalara yönelmekte, uzun vadeli çıkarların değerlendirmesi yapılarak farklı politikalar oluşturulamamaktadır. Oysa AB öncelikle kendi vatandaşlarının ekonomik çıkarlarını ve güvenliğini gözeterek, taraf ülkelerde istikrar ve refahın arttırılmasına katkıda bulunacak alanlarda işbirliği imkânlarının geliştirilmesini hedeflemektedir.

Bu coğrafyada, bu komşularla yaşamak zorunda oluşumuz ister istemez, komşulardan kaynaklanan olumsuzlukların ülkemizi de etkilemesi sonucunu doğurmaktadır. Dünyanın en sorunlu komşularıyla beraber yaşıyor olmak, Avrupa Birliği'ne katılım sürecindeki ülkemizi olumsuz olarak etkilemektedir. Bu çerçe-

11-AYDIN SEZER 75.indd 7 14.12.2012 00:10

vede, başta Kafkaslar, Orta Asya Cumhuriyetleri, Rusya, sınır komşularımız İran, Irak ve Suriye olmak üzere tüm komşu ve çevre ülkelere yönelik politikalarımız gözden geçirilmeli, sınır güvenliği, bölgesel güvenlik ve istikrarlı ilişkilerin tesisi için bir master plan yapılmalıdır. Kısa dönemli anlayışa hizmet ettiği düşünülen hâlihazır uygulamalarla sürdürülebilir bir komşuluk politikası mümkün görülmemektedir.

Türkiye'nin Komşu ve Çevre Ülkeler Politikası nasıl olmalı?

Bu soruya yanıt ararken öncelikle durum tespiti yapılması gerektiğini ifade etmeliyiz. Türkiye'nin uluslararası yükümlülüklerini ve geçmişinden gelen mirasını nesnel olarak ortaya koyarak, analiz yapmalıyız.

Türkiye'nin komşularıyla siyasi ve ekonomik ilişkileri mercek altına alındığında, özellikle İran – Irak savaşından beri komşularımızın çoğunun uluslararası arenada siyasi ve askeri açılardan dikkat çeken roller üstlenmekte olduğu görülmektedir. Yüksek tansiyonlu bir bölgede, siyasi, ekonomik ve ticari ilişkiler bağlamında komşulara açılım çabası, beraberinde çeşitli siyasi ve ekonomik riskleri de getirmektedir. Daha önemlisi ve özellikle dikkate alınması gereken husus, komşularımızla ilişkilerin geliştirilmesinde 'egemenliğin' asıl bölge

Öte yandan, coğrafi komşularımıza yönelik komşuluk politikası geliştirilmesi sürecinde, hiç unutulmaması gereken bir diğer gerçek de, yaklaşık 50 yıldan beri Avrupa Birliği (AB) yolculuğundaki Türkiye'nin, gümrük birliği içerisindeki ekonomik ortaklarının - hukuki anlamda - AB üyesi ülkeler olduğudur. Bu durum, Türkiye'ye, komşuluk ilişkileri açısından dünyadaki diğer ülkelerden oldukça farklı bir konum kazandırmaktadır.

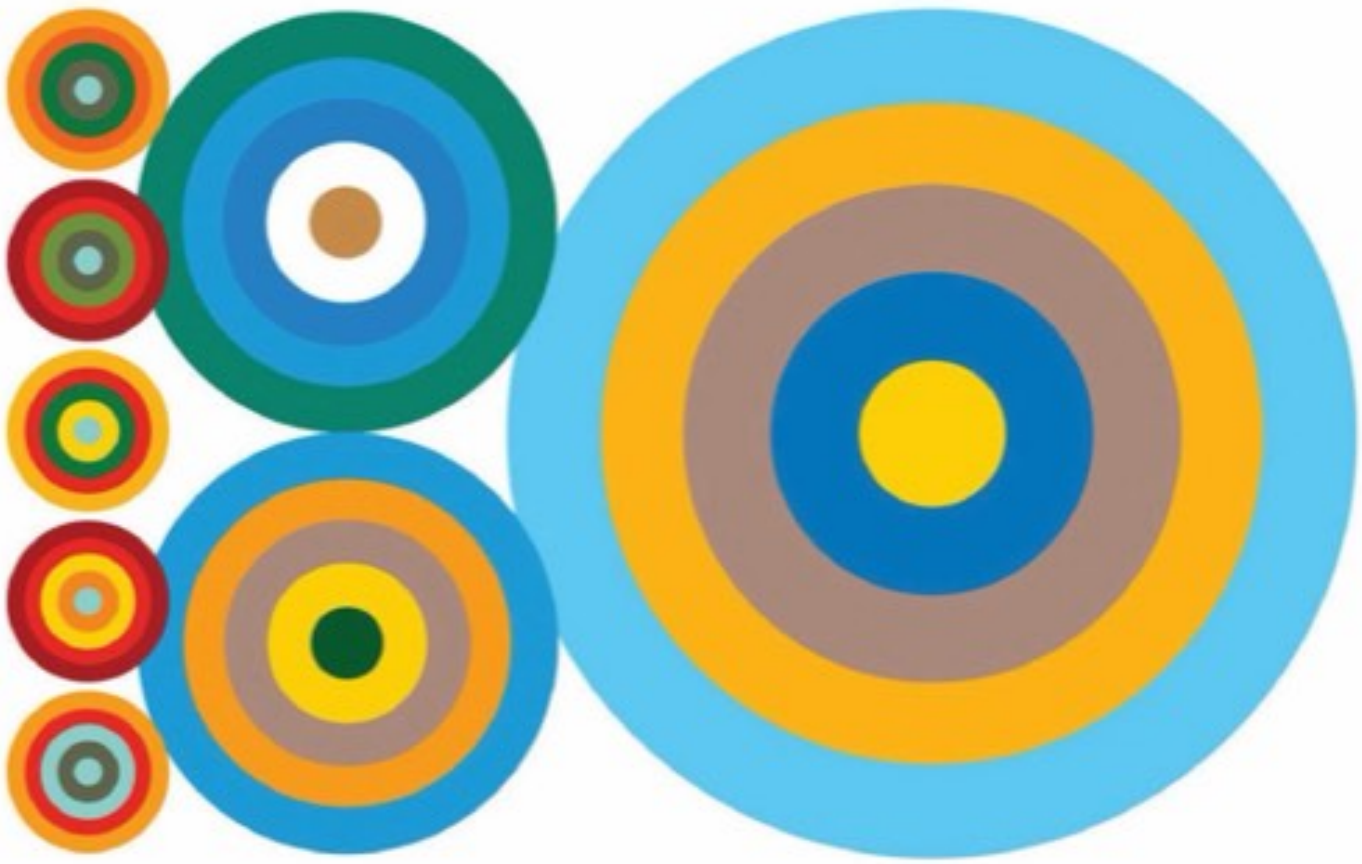

11-AYDIN SEZER 75.indd 8 14.12.2012 00:10

ve bölge dışı diğer güçlerin kontrolünde olduğudur.

Öte yandan, coğrafi komşularımıza yönelik komşuluk politikası geliştirilmesi sürecinde, hiç unutulmaması gereken bir diğer gerçek de, yaklaşık 50 yıldan beri Avrupa Birliği (AB) yolculuğundaki Türkiye'nin, gümrük birliği içerisindeki ekonomik ortaklarının – hukuki anlamda – AB üyesi ülkeler olduğudur. Bu durum, Türkiye'ye, komşuluk ilişkileri açısından dünyadaki diğer ülkelerden oldukça farklı bir konum kazandırmaktadır.

Son yıllarda kamuoyunda giderek artan bir söyleme göre, Türkiye'nin ticari ilişkilerinde, komşu ülkelerin payı artış göstermektedir. Oysa yıllar itibarıyla yapılan karşılaştırmalı incelemede, komşuların payında artış olmadığı gibi, henüz 1980'li yılların seviyesine dahi ulaşılamadığı görülmektedir. Buna mukabil, özellikle Rusya Federasyonu ve İran'dan yapılmakta olan petrol ve doğal gaz ithalatına paralel olarak, komşulardan yapılan ithalatın toplam ithalatımız içerisindeki payı hızla artmakta ve artış trendinin önümüzdeki yıllarda da devam etmesi beklenmektedir. Ekonomik kriz içerisindeki AB'ne yönelik ihracatımızın düşmekte olduğu şeklindeki değerlendirme de büyük ölçüde gerçeği yansıtmamaktadır. Zira AB'ne, Euro bazında gerçekleştirilen ihracat, istatistiklere Dolar olarak yansıtılmaktadır (Euro – Dolar paritesine bağlı bir durumdur). Ayrıca, AB'nin ekonomik kriz içerisinde olmasının, ihracatımız açısından büyük bir fırsatı da beraberinde getirdiği göz ardı edilmekte ve serbest dolaşımın avantajlarıyla krizin fırsata çevrilmesinin yolları araştırılmamaktadır. Bilindiği gibi, AB'ne yönelik ihracatımız göreceli olarak katma değeri yüksek olan ürünlerden oluşmaktadır.

Diğer taraftan, komşularımızın çoğunun geçiş süreci ekonomileri olmaları ve bir bölümündeki siyasi ve askeri istikrarsızlıklar, karşılıklı ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesi için uygun iş ikliminin mevcut olmadığını ortaya koymaktadır. Buna rağmen, istatistiksel manipülasyonla, sürekli olarak AB dışı ülkelere ihracat artışı vurgulaması yapılması dikkat çekicidir. Özel vurgular yapılarak komşularla ve çevre ülkelerle ilişkilerin geliştirilmesine atfedilen önem, bazı çevrelerce AB'ne alternatif arayışı olarak da gündeme getirilmektedir.

Ayrıca, AB'nin ekonomik kriz içerisinde olmasının, ihracatımız açısından büyük bir fırsatı da beraberinde getirdiği göz ardı edilmekte ve serbest dolaşımın avantajlarıyla krizin fırsata çevrilmesinin yolları araştırılmamaktadır. Bilindiği gibi, AB'ne yönelik ihracatımız göreceli olarak katma değeri yüksek olan ürünlerden oluşmaktadır.

11-AYDIN SEZER 75.indd 9 14.12.2012 00:10

Arap Mevsimleri ve Batı Rüzgârları

Kader Sevinç
CHP Avrupa Birliği Temsilcisi, PES Yönetim Kurulu Üyesi

Arap baharı ve takip eden siyasi mevsimler uluslararası gündemi daha çok etkileyecek gözüküyor. Bu tarihsel toplumsal değişim dalgaları 21. yüzyıl tarihine bölgede demokrasinin yerleşmesi için kaçınılmaz evreler olarak geçecek umarım. Bu yıl Brüksel, Tunus ve Washington'da edindiğim izlenim ve görüşlerimi, Ortadoğu uzmanı olmayan bir kişinin değerlendirmeleri olarak aktarmak istiyorum.

Bir süre Washington'da Johns Hopkins Üniversitesi/SAIS'te ziyaretçi akademi üyesi olarak bulundum. Kongre, Dışişleri Bakanlığı, düşünce kuruluşları, akademisyenler ve medyadan birçok kişi ile görüştüm, toplantılara katıldım. Dünya'da siyasi ve ekonomik değişim hızının arttığı bir dönemde, ABD'nin siyasal tercihleri de Soğuk Savaş ve sonrasındaki "Tarihin Sonu" yıllarına göre çok daha belirsiz, sabit olmayan birer etken haline geldiler.

12- KADER SEVINC 75.indd 2 14.12.2012 00:10

Avrupa'da ise liderlik eksikliği ve geciken kurumsal reformlar tüm dünya için sorun olmaya devam ediyor.

Uluslararası uzmanların güncel olaylar ötesindeki sorgulamaları Batı'nın kendini küresel düzende lider yapan değerlerin savunuculuğunu artık hakkıyla yapıp yapamadığı ile ilgili. Washington'da yılların Orta Doğu politikası, "ılımlı İslam" tezleri, "enerji kaynakları çıkarları ile demokrasi çıkarları" arasındaki çelişkiler ve kaçınılmaz olarak Filistin/İsrail kısır döngüsü, daha keskin iç siyasal tartışma ve dış politikaları şekillendirebilir. II. Obama dönemine ABD çok taraflı diplomasi, Orta Doğu'dan göreceli çekilme ve Asya'ya odaklanma politikasına geçişe başladı. Fakat özellikle enerji jeopolitiği, İran'ın nükleer ihtirasları ve şiddetlenen Gazze sorunu bu eğilimi sınırlayacaktır. Diğer taraftan, maalesef Washington'da ve Brüksel'de son zamanlarda Türkiye konusu da dönüp dolaşıp Orta Doğu'ya geliyor.

Arap Baharı Batı dünyasını hazırlıksız yakaladı. Ekonomik krizin de etkisiyle Batı bu süreçte nasıl bir rol oynaması gerektiğini açık bir şekilde göremedi. Başından itibaren romantik veya oryantalist yaklaşımlar bir tarafta, kısa vadeli ve yalnızca çıkar temelli politikalar diğer tarafta, dengeli bir strateji oluşamadı. Böylece Batı, bölgede zaten azalan etkisini ilerici hareketler üzerinde de yitirmeye başladı.

Mart ayında Avrupalı merkez sol ve sosyal demokrat partileri bir araya getiren PES, Tunus'ta önemli bir toplantı düzenledi. Devrim süreçlerinde etkili olmuş ilerici hareketlerin liderleri de davetliydi. Oturumlarda Avrupalı siyasetçiler ile "Arap Baharı" siyasetçi ve sivil toplum temsilcilerinin yaklaşımları çok farklıydı. Aynı resme farklı bakmanın ötesinde, iki tarafın farklı birer resme baktığı ortaya çıktı.

Avrupalılar otoriter liderlerin devrilmesi ve seçimlerin yapılmasıyla halkın iradesinin yerini bulacağı gibi saf, hatta romantik denebilecek bir bakış açısı yansıtıyorlardı. Hâlbuki bölge siyasetçileri ilerici, özgürlükçü, çoğulcu bir demokrasiden yana hareketlerin Batı'nın somut alanlardaki desteği ile güçlendirilmesi gerektiğinden, bunun uzun bir süreç olduğundan ve seçimlerin demokrasinin tek ölçeği olmadığından bahsediyorlardı. Hukuk devleti, özgür medya, özgür tartışma ortamı ve sosyal baskılara karşı çoğulcu bir toplumsal evrimin önemini vurguluyorlardı. Yıllar boyu otoriter liderler sultasında toplumun kendi seçimlerini özgür ve ilerici politikalardan yana yapacak noktadan uzağa savrulduğunu tekrarlıyorlardı. "Destekleyin bizi!" diyorlardı. Fakat ekonomik krizin Dünya'yı sarstığı bir dönemde ülkelerinde ağır tepkileri göğüslemek zorunda kalan Avrupalı siyasetçiler bu hâkim tutumdan çok memnun görünseler de, "destek" olarak ne yapabilecekleri konusunda da pek fikir sahibi görünmüyorlar. Arap toplumları içindeki demokrasi algısının farklılıkları da Batı'nın bir siyaset rotası çizmesini iyice zorlaştırıyor.

Tunus'taki bu toplantılar arasında bir AB ülkesinin eski başbakanı ile Batı'nın Arap Baharı için pusulasız, haritasız yakalandığını konuştuk. Euro krizi ve sosyal etkileri ile benzerlikler yaptık. Fakat bu tartışmayı bir kişisel bir sohbetin ötesinde, bölge ülkelerinin temsilcilerinin önünde açıkça yapmanın kötümserlik yaratıcı etkilerini biliyorduk. Nitekim bölge ülkelerindeki seçimler sonucunda dinsel hareketler siyasal sistemde hızla güçlendiler. Henüz Tunus'tayken üniversitelerde aşırı grupların burka adına şiddet içeren saldırılarını duyuyor ve Selefilerin dini usullere uygun bir sistemi simgeleyen siyah bayrağı başkentin merkezinde nasıl göğe çektiğini dinliyorduk. Toplumsal birikimde ve bireylerin inanç dünyasında en ileri düzeyde saygın bir yeri olması gereken dinsel alan, bu ülkede hızla bir siyasi istismar ve toplumsal şiddet aracına dönüşmekteydi.

II. Obama dönemine ABD çok taraflı diplomasi, Orta Doğu'dan göreceli çekilme ve Asya'ya odaklanma politikasına geçişe başladı. Fakat özellikle enerji jeopolitiği, İran'ın nükleer ihtirasları ve şiddetlenen Gazze sorunu bu eğilimi sınırlayacaktır. Diğer taraftan, maalesef Washington'da ve Brüksel'de son zamanlarda Türkiye konusu da dönüp dolaşıp Orta Doğu'ya geliyor.

12- KADER SEVINC 75.indd 3 14.12.2012 00:10

Türkiye'nin de bölgeye Osmanlıcı bakıyor olma kaygısı önemli rahatsızlıklardan biri olarak hissediliyor ve kendilerine sunulan Türkiye modelini de sorguluyorlardı. Yine resmi toplantı ortamı dışında, Tunuslu bir bakan Türkiye'ye yönelik soruları kaygı ile sıraladı:

- Başbakanınız bölgede sürekli laiklik çağrısında bulunuyor fakat izlediğimiz kadarıyla Türkiye'de tersi bir söylem ve politika sürdürüyor. Bu çelişki burada da Türkiye'ye bakışımızı etkiliyor. Siz ne düşünüyorsunuz?
- Batı basınında alkollü içeceklere kısıtlamalar, eğitimde din dersi zorunluluğu, ekonomide dinsel ağların rolü gibi makaleler okuyoruz. Türkiye, o yıllardır özendiğimiz Türkiye olma özelliğini mi kaybediyor.
- Kadın hakları alanında son yıllarda bir geriye gidiş olduğu doğru mu?
- Uluslararası basında yargı sisteminizin ve hukuk devletinizin geriye gittiğine dair görüşler çoğalıyor. AB hedefiniz Arap dünyası için de çok önemli; vaz mı geçiyorsunuz?

Benzer sorular, çok benzer ifadelerle "Arap Baharı" ülkelerinin farklı kesimlerinden temsilcilerinden neredeyse sistematik olarak geldi. Bölgede Türkiye yakından takip ediliyor; hem beğeniliyor, hem de sorgulanıyor. Yüzeysel yaklaşımlar kaygı uyandırıyor. Türkiye'den bu ülkelere siyasi şov ihracatı çok tepki topluyor. Örneğin üst düzey bir siyasi ziyaret vesilesiyle uçakla Türkiye'den posterler getirip astırmaya çalışmak doğru bir girişim değil. Doğal olarak Tunuslu yetkililer bunu engellemiş. Başka bir ülkenin başbakanının kendi ulusal egemenlik alanlarında siyaset yapmasını istememişler. Posterler ve görevli gelen ekip Türkiye'ye geri gönderilmiş.

Tunus'ta yalnızca siyasetçilerle değil değişik kesimlerden insanlar da iyimser olamıyor. Örneğin beş yıldızlı bir otelde çalışan otelcilik alanında yükseköğrenim görmüş, yabancı diller bilen Ayşa. "Nasıl görüyorsun gidişatı?" diye sordum. "Bilmiyorum, her şey çok yeni. Diktatörün (Bin Ali'yi kastediyor) gitmesi iyi oldu ama onun yerine kimin geleceğini bilmiyoruz. Radikal İslam endişe verici. Biz Türkiye gibi olmak istiyoruz" dedi. Bir nefeslik duraklaması anında ben de hemen "evet dedim, "belki de toplum için gerçekten bir umut kaynağı Türkiye". Nefesin bitiminde duyduğum şu cümle çağdaş Türkiye'ye inanan ve bunun için çalışan biri olarak beni derinden yaraladı: "İslamcılar kadınlara çok baskı yapıyor, biz Türkiye gibi, daha ılımlı bir İslam ülkesi olmak istiyoruz. Televizyon dizilerinde Türk kadınının ne kadar rahat olduğunu görüyoruz". Birçok başka Tunusludan da gözlemlediğim bu algıda, demokratik toplum modeli dinin siyasete bulaşmasının ılımlılık derecesi ile tanımlanıyor. Hukuk devleti, özgürlükler, dinci veya anti-dinci dogmalardan uzak bir siyasal kültür ve çoğulculuğu içselleştirmiş bir toplumsal at-

12- KADER SEVINC 75.indd 4 14.12.2012 00:10

mosfer gibi talepler zayıf.

Yakın bir zamanda, Brüksel'e temaslar için getirilen "Arap Baharı" ülkelerinden demokrat kesimin temsilcileri AB'li muhataplarına ateş püskürüyordu. O tarihte konuştuğum Mısır'ın ilerici hareketinin üst düzey bir ismi ile Brüksel'deki programını değerlendiriyorduk. Şöyle dedi: "Onlara söyledik, biz bu otoriter liderleri yerlerine aşırı İslamcı, muhafazakâr hareketler geçsin diye mi devirdik? Bize şimdi 'İslamcılar seçimi kazandı, onlarla çalışacağız' diyorlar. Bunca yıl otoriter rejim altında yaşamış bir toplum için bu öngörülemez bir sonuç muydu? Bizi güçlendirin derken romantik Avrupa bugün kendi değerlerini savunamıyor ve kaybediyor."

AB, uluslararası politikanın önde gelen diğer aktörleri gibi, hazırlıksız yakalandı. Bu süreçte AB'nin politikalarını belirleyen önemli etkenler şunlar oldu:

- AB hali hazırda ortak dış politika alanında zayıf bir siyasi yapıya sahip. Mevcut antlaşmaları, son olarak yürürlüğe giren Lizbon Antlaşması dahil, AB'ye bütünlüğü olan bir karar sistemi ve tek ses halinde eylem olanağını yeterince sağlamıyor.
- Arap Baharı konusunda üye ülkeler, özellikle Fransa, İngiltere ve Almanya arasında farklı yaklaşımlar mevcut. Bunların temelinde bölgedeki ekonomik çıkarlar ve enerji kaynakları var.
- Fransa, İspanya ve İtalya ayrıca iç siyasetlerinde bu bölgeler kaynaklı göç dalgaları konusunda duyarlılar.
- AB dünya sahnesinde bir yumuşak güç olarak Arap Baharı sürecinin demokrasi değerleri ile ilerlemesine önem verirken, bu yönde bu ülkeler üzerinde sınırlı bir etkiye sahip.
- Mevcut Euro krizi de AB'yi Arap Baharı sürecinde daha etkili bir demokrasi, insan hakları ve hukuk devleti savunuculuğu için gerekli finansal araçlardan mahrum kılıyor.

Bu etkenler ışığında Türkiye ile AB arasındaki etkişim de sınırlı veya dalgalı oldu. Bu olumsuz durum ayrıca Türk hükümetinin de bu bölgeye yönelik politikalarındaki çelişkileriyle güçlendi. Türk hükümetinin ülke içinde hukuk devleti sorunlarını çoğaltması ve derinleştirmesi, Türkiye'nin "model ülke" niteliğini kaybetmesi sonucunu doğurdu. Bununla birlikte olağan dış politika boyutunda Ankara-Brüksel hattında Dışişleri Bakanlığı ile Cathy Ashton yönetimindeki AB Dış Eylem Birimi arasında düzenli bilgi alışverişi ve görüşmeler oldu. Ankara ile Paris ve Londra arasında da iletişim zaman zaman yoğun oldu. Fakat bunların hiç biri ABD'nin oynamakta olduğu rol kadar belirleyici olmadı.

Arap Baharı sonrası dönem, Kuzey Afrika'dan Körfez emirliklerine uzanan coğrafyada farklı yaşanıyor. Bazı ülkelerde demokratik bir yönetim için ışık, bazı ülkelerde geçmişin otoriter sis perdeleri beliriyor. Bu süreçte ekonomik yaşamın canlanması, gelir dağılımında olumlu gidişat, altyapı iyileşmesinin günlük yaşamda hissedilmeye başlanması ve orta vadede eğitim sisteminin maddi ve içerik olarak alacağı yön çok belirleyici olacak.

Arap Baharı sonrası dönem, Kuzey Afrika'dan Körfez emirliklerine uzanan coğrafyada farklı yaşanıyor. Bazı ülkelerde demokratik bir yönetim için ışık, bazı ülkelerde geçmişin otoriter sis perdeleri beliriyor. Bu süreçte ekonomik yaşamın canlanması, gelir dağılımında olumlu gidişat, altyapı iyileşmesinin günlük yaşamda hissedilmeye başlanması ve orta vadede eğitim sisteminin maddi ve içerik olarak alacağı yön çok belirleyici olacak.

Bir sonuç sözü için daha çok erken, fakat bu noktada Mısır'da demokrat harekette etkili bir tanıdığın sorusu önemli: "Cumhurbaşkanı Morsi ılımlı bir demokrat söylem ile Batı'dan finansal yardım talep ediyor. Samimi veya değil. Merak ettiğimiz şu: Batı yeni Mısır ile ilişkisinde demokrasi, insan hakları, dinsel özgürlükler ve azınlık hakları gibi temel alanlarda uygulamaların çağdaş değerlerle tutarlılığına öncelik verecek mi? Yoksa eski Amerikan modelinde daha önce Mübarek rejimi ile götürülen ilişki türü mü devreye girecek yine?".

12- KADER SEVINC 75.indd 5 14.12.2012 00:10

Mehmet Öğütçü ile bir söyleşi: Bağdat ile Erbil Arasında Seçim Yapmak Zorunda Kalabiliriz

Dünyanın sayılı enerji uzmanlarından olan Mehmet Öğütçü Uluslararası Enerji Ajansı'nda baş yöneticilik yaptı; enerji diplomasisi icra etti; dünyanın en büyük gaz ve petrol üreticilerinden biri olan BG Group'un tepe yöneticilerindendi. Sonra kendi şirketini kurdu. Global Resources Corporation, bir yatırım şirketi olarak dünyanın dört bir tarafında doğal kaynaklar sektöründeki varlıkların peşinde. Özel ve kurumsal yatırımcıların kaynaklarıyla bu varlıkların değerlendirilmesine, satın alınmasına odaklanıyor, müzakereleri yürütüyor ve sonuçlandırıyor. Bir taraftan Senegal'den Türkmenistan'a, Brezilya'ya, Çin'e kadar uzanan geniş bir coğrafyayı tarayan, diğer taraftan da önemli enerji şirketlerinin de yönetim kurulu üyeliğini üstlenen Mehmet Öğütçü son İstanbul ziyareti sırasında zaman zaman yazı katkısı da sağladığı Dış Ticarette Durum'un sorularını yanıtladı.

13-MEHMET OGUTCU 75.indd 2 14.12.2012 00:11

Türkiye'nin enerji gereksiniminin önümüzdeki dönemde ne kadar artmasını bekliyorsunuz?

Dünyada Çin'den sonra enerji talebi en hızlı artan ikinci ülkeyiz. Türkiye'nin "yumuşak karnı" enerji. Mademki hedef 2023'te dünyadaki en büyük on ekonomi arasına girmek, o zaman bu hızla artan talebi karşılamak, sanayimizin uluslararası rekabet gücünü arttırmak, çevreye de özen göstererek temiz enerji ekonomisine geçmek için enerji yaşamsal önemde. Bizim için aynı zamanda ulusal güvenlik meselesi. Biz enerji fakiriyiz özellikle fosil yakıtlarda. Oysa elektriğimizin yüzde 50'ye yakını yüzde 98 ithalatına bağımlı olduğumuz doğal gaz ile üretiliyor. Hidro, kömür, güneş ve rüzgâr talep artışını karşılayacak boyutlarda değil. Nükleer enerji çabalarının devreye girmesi daha zaman istiyor.

Peki, bu doğal gazı nereden alıyoruz?

Yaklaşık 50 milyar metreküp gaz tüketiyoruz her yıl. Rusya en önemli tedarikçi Mavi Akım ve Trakya hattı üzerinden, Azerbaycan Şah Denizi harekete geçirince öne çıkmaya başlayacak, İran ile ağır aksak bir ilişki sürüyor, bir miktar Türkmen gazı da onun üzerinden geliyor. BOTAŞ ve EgeGaz LNG getirerek boruhattı gazına bağımlılığımızı azaltmaya çalışıyor. Kaya gazı için daha çok mesafe katetmek lazım. Önümüzdeki dönemde Doğu Akdeniz'deki Tamar ve Leviathan sahalarından ve yeni açılacak alanlardan – İsrail ile ilişkilerdeki siyasi kısıtlar nötralize edilebilirse – yeni doğal gaz akıtmak mümkün. Irak'ın

Mademki hedef 2023'te dünyadaki en büyük on ekonomi arasına girmek, o zaman bu hızla artan talebi karşılamak, sanayimizin uluslararası rekabet gücünü arttırmak, çevreye de özen göstererek temiz enerji ekonomisine geçmek için enerji yaşamsal önemde. Bizim için aynı zamanda ulusal güvenlik meselesi.

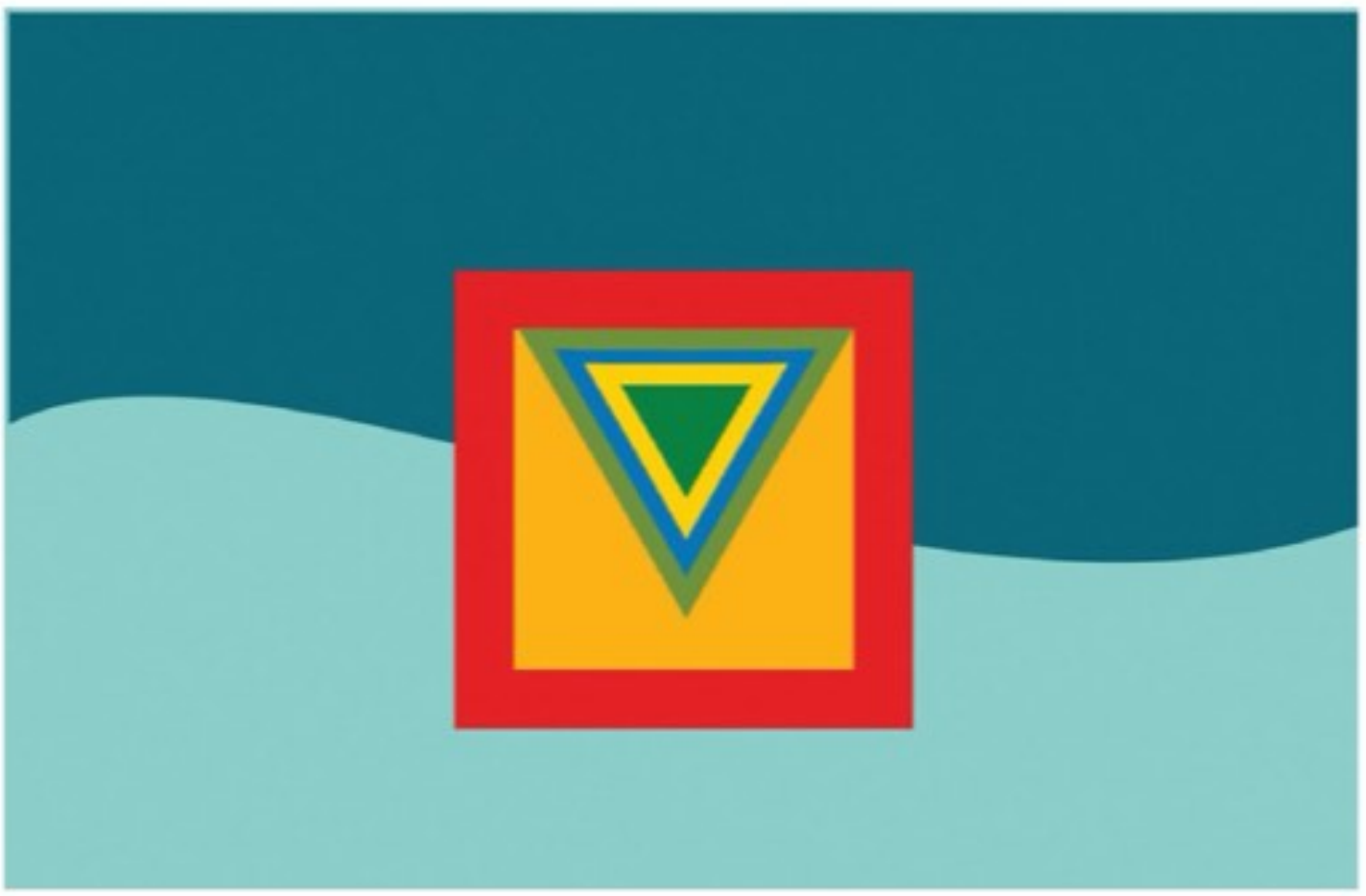

13-MEHMET OGUTCU 75.indd 3 14.12.2012 00:11

Erbil'in dış dünyaya açılmasında Türkiye "olmazsa olmaz" bir çıkış kapısı. Enerjideki karşılıklı bağımlılık beraberinde ticaret, inşaat, perakende ve birçok sahada da hareketlilik getiriyor. Bu bölge, alacağımız pozisyona göre orta ve uzun vadede ülkemizdeki Kürt sorununun çözümünde de olumlu ya da olumsuz bir işlev görecektir diye düşünüyorum.

Kürdistan Özerk Yönetim Bölgesi'nden 10 milyar metreküpe varan gazı getirilmesi de yine Bağdat ile siyasi riskler göze alınabilirse mümkün. ABD, ihracatına izin verirse nisbeten daha ucuza kayagazını LNG olarak alabiliriz. Böylece, doğal gazda ikmal güvenliğimizi çeşitlendirmiş olacağız.

Irak'ta son günlerde gerilen ortam enerji arzına ve fiyatlarına nasıl yansır?

Irak'ta merkezi hükümetle, özerk Kürt yönetimi arasında çok ciddi bir gerilim var. Maliki yönetimi, Kerkük civarında askeri yığınak yapmaya başladı. Kürtlerin başka bölgelere de emsal olmasından kaygı duyuyor. Enerji yönetişim ve yatırımındaki Erbil'in başarısı, tüm uluslararası petrol şirketlerinin şartların daha az elverişli olduğu güney bölgelerinden kuzeye doğru yöneltiyor. Bağdat, anayasa gereğince ödemesi gereken petrol gelirlerinden yüzde 17 payı sürekli geciktiriyor. Erbil, bölgede çalışan yabancı şirketlerle üretim paylaşma anlaşmaları imzalıyor. Bağdat yönetimi ise bu konuda çok cimri davranıyor. Uzlaşmaz davranıyor, sadece getirisi nisbeten daha düşük servis anlaşmalarında ısrar ediyor. Kürt yönetimini n nihai amacı, giderek artan kendi üretimini eğer mümkün olursa Türkiye üzerinden bağımsız boru hatlarıyla hem Türkiye'ye hem de ötesinde başta Avrupa olmak üzere yüksek değerli uluslararası piyasalara göndermek.

Ankara ne yapıyor bu durumda?

İlişkilerimizde Irak'ın tamamı bizim açısından çok önemli. Ticaret, yatırım, Körfez pazarlarına karayolu ulaşımı, güvenlik ve enerji bu denklemin parçaları. Enerjide güneydeki fırsatlar çok daha fazla, şayet Irak'ın dünyada Suudi Arabistan'dan sonraki ikinci büyük petrol rezervlerine sahip olduğunu düşünürseniz. 1.6 milyon varillik Kerkük-Yumurtalık hattını da denkleme katarsanız. Orada önemli işler yüklenmiş firmalarımız var. Onun içindir ki Ankara uzun yıllardır mümkün olduğunca Bağdat'la, Erbil'i idare eden bir ince çizgide yürümeye çalıştı. Ama görüyoruz ki tam sonuç vermiyor bu politika, şimdilik. Türkiye bir seçim yapmaya zorlanıyor. Özellikle de al Maliki ile Erdoğan arasında yaşanan gerginliğin ve Suriye krizinin tetiklemesiyle.

Şunu unutmamak lazım ki, Kürt Özerk Yönetim Bölgesi hemen sınırımızın öte yakası. Sadece enerji tedariki bakımından değil Kürt sorununun çözümlenmesinde de önemli rol oynama potansiyeline sahip. Coğrafya ve "realpolitik" bizi bu bölgenin hamiliğini yapmak zorunda bırakabilir. Bu, Bağdat ile Erbil arasındaki bir iç sorun deyip elimizi yıkayıp çekilme lüksümüz olmayabilir. Kuzey Irak'taki bölgesel yönetim ile yakın durmamız gerekebilir. Enerjinin Türkiye'ye ve uluslararası piyasalara çıkmasında Erbil'e yardımcı olmamız bizim de menfaatimize. Ancak konu, sadece enerji menfaatleri için bölgede güçlü ticari mevcudiyet kurmak değil aynı zamanda sınır ötesi bizi doğrudan etkileyen konularda da özen göstermek. Erbil'in dış dünyaya açılmasında Türkiye "olmazsa olmaz" bir çıkış kapısı. Enerjideki karşılıklı bağımlılık beraberinde ticaret, inşaat, perakende ve birçok sahada da hareketlilik getiriyor. Bu bölge, alacağımız pozisyona göre orta ve uzun vadede ülkemizdeki Kürt sorununun çözümünde de olumlu ya da olumsuz bir işlev görecektir diye düşünüyorum.

Ortak hareket etmek çift yönlü fayda getirecektir, diyorsunuz...

Nitekim Irak Kürt Bölgesel Özerk Yönetimi PKK ile ilişkilerde çok daha dikkatli olmasının, Türkiye'nin hassasiyetlerini gözönünde bulundurmanın gerekli olduğunu görüyor. PKK'nın o bölgedeki mevcudiyetinin sadece Türkiye'ye değil kendi yönetimine de bir teh-

13-MEHMET OGUTCU 75.indd 4 14.12.2012 00:11

dit oluşturmaya başladığı bir vakıa. Ankara ile ilişkileri bozma potansiyeli olan faaliyetlere set çekmesi beklenmeli.

Dünyada petrol bitmez, sorun yerin üstünde

Bir enerji uzmanı olarak petrol, doğalgaz gibi bilinen kaynakların ötesinde 'B planlarınız' var mı? Bilinen enerji kaynakları bugün bitse sizce dünyanın enerjisini ne karşılayabilir?

Ben petrolün, doğalgazın biteceğine inanmıyorum. Sadece bu kaynakları çıkartma maliyeti artacaktır. Gerekli yatırımlar yapıldıktan sonra dünyada yeni yeni arz kaynakları her zaman olacaktır. Bakın, Arctic bölgede bugünkü kaynakların toplam üçte biri kadar daha rezervler tesbit edildi. Biz BG Group olarak Brezilya'nın Santos havzasında, Avustralya'da muazzam yeni rezervler geliştirmeye başlamıştık. Doğal gazda Amerika'daki kaya gazı oyunu değiştirdi. En az 100 yıllık ihtiyacı karşılayacak düzeyde olduğu hesaplanıyor. Türkmenistan daha uluslararası yatırıma açılmadı bile. Rusya, Sibirya'yı harekete geçirmek için satın alım anlaşmaları imzalamaya bakıyor. Okyanuslarda muazzam rezervler var, Alaska'da var. Kaynak çok. Mesele onu çıkartacak yatırımı yapmak, piyasalara ulaştırmak. Dolayısıyla, petrol ve doğalgazda problem yerin altında değil üstünde.

'Yakıt çok pahalı, tüketici Hükümetin yakasına yapışmalı'

Enerji deyince son kullanıcıyı en fazla ilgilendiren kısmı faturası oluyor. Siz de enerji uzmanı olmanın yanı sıra bir tüketicisiniz. Enerji faturanızı düşürmek için gizli formülleriniz var mı?

Gizli formüle gerek yok; hepimiz ulusla-

13-MEHMET OGUTCU 75.indd 5 14.12.2012 00:11

rarası piyasaların ve hükümetlerin elindeyiz. Bence her ülkede hükümetlerin enerjide en öncelikli hedefi tedarik mümkün olan en ucuz fiyatta temin etmek olmalı. Hem sanayinin rekabet gücü hem de tüketicinin refahı ve mutluluğu için. Ben Londra'dan gelip Çeşme'deki benzin istasyonunda arabamın deposunu doldurduğumda çok daha fazla ödüyorum kasada. OECD ülkeleri arasında benzine en yüksek parayı biz ödüyoruz. Uluslararası fiyat oynamaları bizim kontrolümüz dışında ama ülke içindeki fiyat belirlenmesinde hükümetin vergi yükünü düşürerek elverişli bir fiyat sunması mümkün. Ama bu ülkenin bütçesi, vergi politikaları ile ilgili bir konu.

Hazır, kolay müşteri. Kimsenin de pek buna sesi çıkmıyor. Oysa tüketicinin ağır vergi bindirenlerin yakasına yapışması lazım. Bu enerji fiyatlarını nasıl aşağı çekerseniz çekin; verginizin önemli bölümünü de gidin başka yerden alın, demesi mümkün. Faturanın düşmesi için kitlesel kampanyalarla hükümete, bunun siyasi bedelinin ağır olacağına ilişkin mesaj verilmesi düsünülebilir. Sonuçta hükümet de siyasi tercihini yaparak tüketici eğilimlerini dikkate alacaktır.

Ama bunlardan daha önemlisi enerji verimliliği ve tasarrufunu öne çıkartmak olmalı. Bireysel olarak daha az yakıt tüketen motor hacmi düşük araçları tercih etmeli, ev aletlerini enerji verimliliği yüksek olanlardan almalı. Binalarda, sanayi tesislerinde muazzam ısı ve enerji kaybı yaşanıyor. Isı yalıtımına uygun inşaat standartları zorunlu tutulmalı. Ayrıca, alüminyum, demir çelik gibi enerji yoğun sektörlerden uzak durup, bunları enerji zengini ülkelere yatırım olarak kaydırıp az enerji tüketen, katma değeri yüksek sektörlere yönelinmesi de öncelik olmalı. Örneğin bilgi işlem, telekom, nanoteknoloji, genetik... Her yıl enerji ithalatına 50 milyar dolar ödüyoruz. Bu tür önlemlerle faturayı en az yüzde 30 azaltırız; bunun yaşam kalitemize de çevreye de büyük katkısı olur.

ABD, kendi enerjisini buldu Ortadoğu'da Çin etkisi başlayabilir

Obama seçim sonrası ilk konuşmasında yerli petrol üretimine ağırlık vereceklerini söyledi. Bu durumda petrolün varili şu ana göre ne kadar düşer?

Amerika, geçen yıl itibariyle enerjide yüzde 85 kendi kendine yeter hale geldi. Hedefi tamamen kendi kendine yetmek. Bunu gerçekleştirmesi için iki büyük gelişme oldu. Kaya gazı denilen, daha önce de bilinen ama bu kadar kütlevi üretimi yapılmayan yakıt süratle geliştirildi. Fiyatları müthiş aşağı çekti bu. Biz Rusya'dan, İran'dan, Azerbeycan'dan doğal gaz 8-15 dolar aralığında satın alırken şu anda ABD'deki fiyatı 3 dolara kadar düştü. Tabii ih-

ABD'nin enerjide kendi kendine yeterli olması beraberinde ciddi jeopolitik yansımalar getirecek. Zaten Asya-Pasifik bölgesini ulusal menfaatler bakımından öncelikli bölge ilan ederek tedricen tüm gücünü oraya kaydırıyor.

13-MEHMET OGUTCU 75.indd 6 14.12.2012 00:11

racat izni verildiğinde bu fiyatlar uluslararası düzeyi yakalayacaktır. Kaya gazıyla işleyecek lokomotifler, trenler, uçak motorları geliştirmeye, kömürle işleyen elektrik santrallerini kaya gazına dönüştürecek teknolojiler üzerinde çalışıyorlar. İkincisi, ABD dünyanın bir numaralı petrol üreticisi olma yolunda. Hem yeni sahalarla hem de yeni teknolojilerle üretimini çok hızlı artırdı. Şu anda dünya petrol krallığının tahtında oturan Suudi Arabistan'ı da geçecek.

ABD'nin enerjide kendi kendine yeterli olması beraberinde ciddi jeopolitik yansımalar getirecek. Zaten Asya-Pasifik bölgesini ulusal menfaatler bakımından öncelikli bölge ilan ederek tedricen tüm gücünü oraya kaydırıyor. Ayrıca, bölgesel çatışmalara doğrudan taraf olmaktan kaçınıyor. Tam bu dönemde dünya'nın yeni ekonomik süpergücü olma yolundaki Çin'in ve Hindistan'ın petrol ve doğal gaz talebi süratle yükseliyor ve tedarik için bu ülkeler Ortadoğu, Körfez ve Afrika'ya yoğun şekilde yükleniyorlar. Çin bizim hesaplarımıza göre 2030'a kadar günde 13 milyon varil ithal etmek zorunda. Yani bugünkü Suudi üretiminden bile daha fazla. Ve bunun da çoğu Ortadoğu ve Afrika'dan gelecek.

Dolayısıyla Çin de kendi siyasi ve askeri gücüyle artık Ortadoğu ve Afrika'da daha etkin olmanın yollarını arıyor. Bu durumda, Türkiye hem Orta Asya'da hem Ortadoğu'da Çin'le ya birlikte çalışmak ya da çatışmak zorunda kalacak. Ticaret hacminin 24 milyar dolara fırlaması, Çin egemen servet fonlarının büyük altyapı yatırımlarına girmesi, Çin'den Orta Asya üzerinden Türkiye'ye uzanan ve bizden de Rotterdam'a kadar gidecek olan modern "İpek Demiryolu"nun inşası ilişkilerimizi kökten dönüştürecek, çok büyük bir yeni ekonomik alan yaratacak Avrasya ve Ortadoğu'da. Tüm işaretler çatışmadan ziyade işbirliğini gösteriyor. D

Ticaret hacminin 24 milyar dolara fırlaması, Çin egemen servet fonlarının büyük altyapı yatırımlarına girmesi, Çin'den Orta Asya üzerinden Türkiye'ye uzanan ve bizden de Rotterdam'a kadar gidecek olan modern "İpek Demiryolu"nun inşası ilişkilerimizi kökten dönüştürecek, çok büyük bir yeni ekonomik alan yaratacak Avrasya ve Ortadoğu'da. Tüm işaretler çatışmadan ziyade işbirliğini gösteriyor.

13-MEHMET OGUTCU 75.indd 7 14.12.2012 00:11

China Economy and Baosteel in the International Financial Crisis Era

Xu Lejiang
President of Baosteel Group Co., Ltd.

Since 1978, the development of China economy has been deeply impressed by the world, with its annual growth rate over 10%, and 500 million Chinese people getting rid of poverty. Up to now, China is the largest exporter and manufacturer in the world. As an economy, China is only second to the United States. China is the largest steel consumer and manufacturer in the world, while Baosteel is one of the largest steel works in the world, and one of the Fortune Global 500. Whether China can keep the high rate growth in economy in future? What change will be brought to the development and industrial

14-XU.indd 2 14.12.2012 00:11

structure of China's economy? What meaning will such change bring to the steel industry and steel works in China? When coping with the change of China and global economic environment, which development strategy will Baosteel take? Focusing on those questions, I will elaborate my personal view.

The profound impact of long term global economic sluggish to China's economy

When global financial crisis is deteriorating, Europe sovereign debt crisis keeps fermenting. Such giants as U.S.A. and Japan, etc., is recovering slowly. Although emerging economy is still the engine of global investment and demand growth, the trend of economic slowdown is obvious. All indications are that the global demand level can hardly come back to that before the crisis. The global economy will enter a long term low speed growth ear. China also will face to a low speed export growth for long times, which will significantly shock the domestic export industries, such as steel, and its down-stream ship-building, household appliance, machinery sectors, etc. Global demand structure needs to be re-balanced and re-adjusted. The developed countries should curb the excessive consumption, while emerging countries should expand the domestic demand. The global investment and consumption demand shall be changed, as the main developed countries have put forward to expand expert and revitalize their local manufacturing business, striving to lead the technology innovation and the development of emerging industries, promoting the upgrading of manufacturing sector. Meanwhile, the emerging economies are also accelerating the development of industries with comparative advantages. Therefore, China's manufacturing industry is dually pressed by the extrusion of developed countries and catching-up from emerging economies.

Before this round of global financial crisis, the capacity formed by high investment growth in China could be digested through export. Since the end of 2008, the capacity formed by the 4th high investment growth could not be digested through export any more due to the gliding of external demand. The trade surplus of China has been decreasing since 2008. From

The developed countries should curb the excessive consumption, while emerging countries should expand the domestic demand. The global investment and consumption demand shall be changed, as the main developed countries have put forward to expand expert and revitalize their local manufacturing business, striving to lead the technology innovation and the development of emerging industries, promoting the upgrading of manufacturing sector.

2008 to 2011, the annual export growth rate is below 10%, far below the 27.2% average growth rate from 2001-2008. The global re-balance might lead to zero contribution of net export to China's economic growth. The bonus period after China's entrance to WTO is over, and weak global economy could hardly support China to further implement the export oriented economic growth.

Promotion effect of China's economy growth rate slowdown and industrial restructuring to upgrading and optimization of China's steel industrial structure

In future, China's economy will turn its high speed growth during 1978-2010 to medium speed growth. The international economic law has told us that china is at the critical period when transforming from industrialization to post-industrialization, from middle income country to developed country. In general, the economic growth rate will start to fall when per capita GDP reaches about 1100 international dollar. Transited from high speed growth to middle speed growth, the growth rate will fall by 30-40%. Such factors as tremendous transfer

14-XU.indd 3 14.12.2012 00:11

The direct consequence of China's economic slowdown is the growth dropping of steel consumption. The slowdown of China's economy will cause significant change of industrial structure. The proportion of secondary industry will drop; investment and consumption structure among total demand will shift remarkably: more consumption and less investment. Investment, especially fixed asset investment is closely correlated to China's steel consumption; therefore, with the slowdown of investment growth, the consumption slowdown of China's domestic steel consumption is an irresistible trend.

of agricultural population to industrial sectors, rising up of labour cost, appearance of Lewis turning point, population aging, vanishing of demographic dividend, falling down of fixed asset investment benefit, capacity cut, zero contribution of net export due to global re-balancing as well as energy and resource pressure will result in the slowdown of China's economic growth in future. The direct consequence of China's economic slowdown is the growth dropping of steel consumption. The slowdown of China's economy will cause significant change of industrial structure. The proportion of secondary industry will drop; investment and consumption structure among total demand will shift remarkably: more consumption and less investment. Investment, especially fixed asset investment is closely correlated to China's steel consumption; therefore, with the slowdown of investment growth, the consumption slowdown of China's domestic steel consumption is an irresistible trend.

Looking back to the industrialization

14-XU.indd 4 14.12.2012 00:11

process, since 2000, China has accelerated its industrialization process. Till 2005, China has already entered second half of middle stage industrialization, namely, during the Twelfth five-year, China will enter the first half of late stage industrialization. Definition on accelerated industrialization period is no longer applicable. The dominant industry has transformed from capital intensive to moderate technology intensive, or technology intensive. The ending of heavy industry implies that consuming strength begins to fall. However, industrialization in China has far from finishing; there is still space for the growth of steel demand.

Looking into the urbanization process, the urbanization rate of China in 2010, 2011 is 49.95%-51.7% respectively, far behind the peak level of 75%, when industrialization of developed countries ended (for U.S.A. the value is 73.63% in 1973). From the urbanization tempo of developed countries, rate between 40%-70% is the fast urbanization stage, and is also fast growth time for steel consumption.

Population growth is one of the driving forces for steel consumption. Such factors as higher per capita income, higher education background, urbanization, opening policy and birth control policy have jointly led to the continuous birth rate drop-off since middle 1960s. Therefore, the negative growth of population in China might come earlier. In future, the population pressure in China will be the aging issue. If the population peak reaches 1.4 billion in 2020, namely in the following 9 years, the annual steel consumption will be increased by about 5 million people.

Looking into the international competitiveness of manufacturing sector, China has become the global manufacturing center. Although such traditional production elements as labour cost in China has been rising, which might, to some extent, impair the international competitiveness of "Made in China", however, the positioning of China as global manufacturing center will not be changed during twelfth five-year or thirteenth five-year period, and even intensified. The competitiveness reinforcement of global manufacturing center will not only drive the transformation and upgrading of steel product, but also mobilize indirect export.

Urbanization and industrial transfer in Middle West region and unbalanced development of China's economy have provided geographic condition for China's steel demand to keep at a moderately high level. The industrialization and urbanization of in China are clearly featured by gradient transfer. East coastal region (Yangtze River Delta, Pearl River Delta, Bahia Gulf region) is most industrialized, while Shanghai and Beijing have already entered the post-industrialized society. Northwest and southwest regions are still at the early industrialized stage. According to industrialization and urbanization process in different regions, during twelfth five-year and thirteenth five-year period, east coastal region will still enjoys highest per capita steel consumption, however, middle west regions will enjoy the fastest per capita material consumption growth.

China's steel industry has shifted from high speed growth phase to low speed growth meager profit operation phase. During such phase, it is requested to shift from large

14-XU.indd 5 14.12.2012 00:11

scale machinery investment to product cost and quality, giving full play to equipment advantage, and enhance efficiency, save energy and reduce emission through equipment effectiveness. It is requested to shift from blanket, parallel development to concentrated development.

Transformation of China's economic development requires development transformation of China's steel works

2011 implemented the Twelfth five-year (2011–2015) Plan guideline of national economy and social development of P.R.C. has regarded the strategic adjustment of economic structure as main task of Mode Transfer, scientific advancement and innovation as key support of Mode Transfer, security and improvement of people's livelihood as essential starting point and stance of Mode Transfer, building resource-saving and environmentally friendly society as key forcing point of Mode Transfer, and reform & open-up as strong power of Mode Transfer, so as to accelerate the transformation of economic development. During Twelfth five-year, Chinese government will focus on transformation of the following aspectsÐtransformation from investment, external market driven mode to domestic market driven mode; transformation from industry, especially heavy industry driven mode to service sector driven mode; transformation from resource, including human resource dependent mode to technology advancement dependent and talent driving mode; transformation from high carbon growth to low carbon growth; transformation from growth mode with excessive damage on ecological environment to environmentally friendly growth; Economic growth rate is no longer a main target of economic social development, more attention is attached on quality of economic development, sustainability and people's livelihood.

The direction of structural optimization of the industry is explicitly defined in the 12th 5-year planning of Chinese steel industry, which stipulates that the proportion of 400 Mpa or above high strength rebar shall be more than 80%. The focus is put on the statistics that the steel enterprises' average comprehensive energy consumption per ton of steel shall be less than 580 kg standard coal, the reckless expansion in the overcapacity areas is curbed, and Zhanjiang and Fangchenggang premium steel production bases are completed, so as to solve the problem of "transporting the steel produced in the north to the south for use" fundamentally. The focus is put on the

14-XU.indd 6 14.12.2012 00:11

China's steel industry has shifted from high speed growth phase to low speed growth meager profit operation phase. During such phase, it is requested to shift from large scale machinery investment to product cost and quality, giving full play to equipment advantage, and enhance efficiency, save energy and reduce emission through equipment effectiveness. It is requested to shift from blanket, parallel development to concentrated development.

statistics that the steel enterprises shall set up perfect technology innovation system, the inputs in R&D shall account for over 1.5% of the revenue from main operating activities, the proportion of the steel output of the top 10 domestic steel conglomerates in the total national output shall be increased from 48.6% to around 60%.

Implementing the scientific outlook on development in an all-round way, speeding up the transformation of economic development mode and accelerating the structural adjustment of the economy point out the direction of development for Chinese steel industry, to which, it means to speed up the transformation of development mode, changing from increase in quantity to improvement of product quality, expansion of varieties and increase of economic efficiency. Chinese steel industry has bid farewell to the era of inadequate supply in quantity, the upgrading of steel products and improvement of product quality are one of the important tasks in the next stage, so the steel enterprises need to adapt themselves to the demands of economic development and structural adjustment, keep improving the R&D in and production technology for the high performance products with high strength, corrosion-resistance, long lifetime and light weight. However, it requires the steel enterprises to strengthen the synergy and syntaxis with the customers, speed up the transformation from producers to service providers, develop further processing and improve the comprehensive capability to provide the customers with complete solutions. It also requires the steel enterprises to unite the strong, merge and consolidate, construct Zhanjiang and Fangchenggang projects, optimize the industrial structure, and form 3-5 conglomerates with core competitiveness and strong international influence. Furthermore, it requires the steel enterprises to follow the road of independent integration and innovation, enhance the independent innovation capability of the entire industry and realize leap-forward development in product technologies, metallurgical process and equipment technologies; it requires the steel enterprise to transform "resources consumption type development mode", construct resources saving and environmental friendly enterprises,

14-XU.indd 7 14.12.2012 00:11

and follow the road of overall harmonious and sustainable development featuring low energy consumption, less pollution, low emission and environmental protection.

Baosteel's development strategy in response to environmental change

Established in 1978, Baosteel is the product of China's reform and opening up. After more than 30 years' development, Baosteel has become the most modernized and most competitive steel complex in China. In 2012, Baosteel entered the list of Fortune's Global 500 for the ninth year in a row, standing at No 197th, and selected as "World's Most Admired Company". The 3 major credit rating agencies, Standard & Poor's, Moody's, Fitch Rating, granted the highest credit rating in global steel enterprises to Baosteel. By the end of 2011, Baosteel has a headcount of 116,702 peoples all over the world.

Mainly engaged in steel business, Baosteel produces hi-tech and high value-added premium steel products, and has formed 3 product series of carbon steel, stainless steel and special steel. The output in 2011 is 44.27 million tons, ranking No.4 among global steel enterprises, the gross profit is RMB 18.15 billion, ranking No.2 among global steel enterprises. These premium steel products, while satisfying the demands of domestic market, are also exported to over 40 countries and regions including Japan, Korea, Europe and America through the marketing network all over the world, and extensively applied in the industries of automobile, home appliance, petrochemical, machinery manufacture, energy & transportation, metal products, aviation and spaceflight, nuclear power and electronic instruments, etc.

In addition to the existing diversified industrial system, Baosteel actively grasps the development opportunities of new industries such as "new energy", "new material" and "environmental protection", to discover new industrial chances, explore new growth mode and pursue new business growth pole of the company.

14-XU.indd 8 14.12.2012 00:11

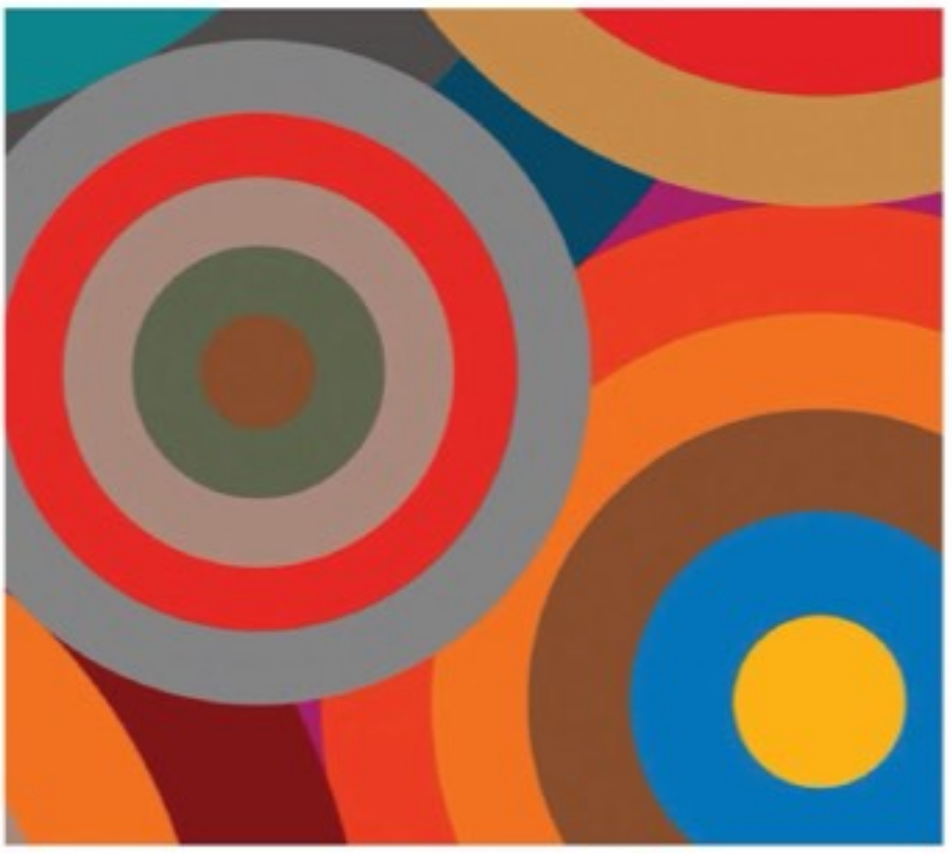

In line with the development demands of main steel business, Baosteel also exerts itself to develop the related diversified business. Focusing on the steel supply chain, technology chain and resource utilization chain, Baosteel steps up the efforts to consolidate the internal and external resources to improve the comprehensive competitiveness and industrial standing. It has formed 6 major related industrial sectors including resources development and logistics, steel further processing, engineering technological service, coal chemical, financial investment and production service, and shaped the business structure of synergetic development of related diversified business and main steel business. In addition to the existing diversified industrial system, Baosteel actively grasps the development opportunities of new industries such as "new energy", "new material" and "environmental protection", to discover new industrial chances, explore new growth mode and pursue new business growth pole of the company.

Baosteel positions itself as "the constructor of shared value". "Sincerity" is the moral decree stuck to by Baosteel naturally. Baosteel provides services with true feelings, manufactures products honestly, conducts itself in society simply, matches words with deeds, and scrupulously abides by the essential code of practice in the humanistic community; "friendship" is Baosteel's rational pursuit to pass beyond itself. Baosteel bases itself upon co-existence and common glory. While creating values for each stakeholder with people-oriented wholeheartedly, Baosteel voluntarily repays the society and regurgitation feeds the nature, in a bid to realize the significance of sanity; "creativity" is the gene of Baosteel's existence, development and breakthrough in the future. Baosteel does not confine itself to tradition. We advocate innovation, and play on the international arena with wise operation and sustained new thinking, to drive progress in science and technology and reform in business mode.

Looking back into the development history of Baosteel, as the first 10 million tonnage super-large modernized steel complex in China, Baosteel always pursues the target of best performance in the industry, keeps advancing with the times, innovates and seeks changes to transform for development and enhance comprehensive competitiveness. In recent years, the typical transformations of Baosteel include:

1. Perfect the corporate governance structure; realize the transformation from traditional enterprise to modern enterprise: Baosteel is one of the first large state-owned enterprises approved for the pilot program of modern enterprise system in China. In 2005, Baosteel is changed to wholly state-owned company according to the requirements of "Company Law" and renamed as Baosteel Group Corporation. Baosteel sets up the enterprise organization type adapted to modern corporate governance structure. Baosteel's board of directors became the first board of directors among the central enterprises in which the outside directors are all in place and account for over half of the members. Through the transformation of corporate governance structure, Baosteel constitutes the corporate governance structure in which the investors, decision-making body, supervising body and management fulfill their respective responsibilities, operate in a coordinated way, check and balance each other effectively. In the meantime, Baosteel also regulates the

14-XU.indd 9 14.12.2012 00:11

setup mode of the board of directors and board of supervisors of the subsidiaries within the group, establishes classified and itemized authorization system and perfect key events decision-making procedures for the appointed directors, and improve the operating efficiency of the subsidiaries through reasonable authorization.

2. Carry out environmental management; realize the transformation from high carbon and energy consumption to green steel: As early as in 2009, Baosteel put forward the strategy of "environmental management", which means to innovate the operation mode, incorporate the environmental protection into the total process of corporate operation and management, so that environmental protection and corporate development can become an integral, and follow the low carbon development road of a high carbon enterprise. Since 2010, Baosteel explicitly put forward to actively undertake the responsibility of harmonized development among social progress, economic development and environmental protection, build itself into a resources saving and environment friendly enterprise, and become the driver of green industrial chain. In 2011 Baosteel released the first "Green Declaration" and the first "Guideline for Green Purchase" in Chinese steel industry, making commitments to start from giving priority to cooperate with the suppliers with favorable environmental performance, pooling the wisdom of the whole company to concentrate on the development of manufacturing process with high energy efficiency and resources efficiency, providing the society with products and services of favorable environmental performance, and sharing the environmental design concept and technology with the customers. In 2011, Baosteel was also included in the Newsweek Green Global 500 Ranking for the first time, becoming the first Chinese steel enterprise on the list.

3. Baosteel implements the strategic transformation of "from steel to materials, from manufacture to services, from China to the globe": As a specialized supplier of iron & steel materials, Baosteel is profoundly cognizant of the limitations of iron & steel as a kind of traditional materials and the probability of its substitution by new materials. In future, Baosteel's business will expand to other materials, but will still stick to the steel business in the meantime. As a traditional manufacturing industry, iron & steel is suffering less and less profit margin in the manufacturing link. In future, it will become the common choice of the manufacturing enterprises to expand the value-added services of iron & steel manufacturing, and shift from pure iron & steel manufacturing to focus on both manufacturing and service. Baosteel will gradually realize

The first 10 years of 21st century witnessed the first forward leap era in which Chinese steel industry completed the rapid development and realized the target of a larger producer, the next 10 years will be the second forward leap era in which Chinese steel industry completed the transformed development and realized the target of a strong producer.

14-XU.indd 10 14.12.2012 00:11

the transformation from producer to service provider. Internationalization is a threshold that Chinese steel industry must stride across in order to evolve from large producer to strong producer. Baosteel started from "Shanghai's Baosteel", becomes "China's Baosteel" now, and will surely become "the world's Baosteel" in the next step. In future we will set out from top level design and speed up the construction of internationalized system.

4. Speed up the construction of innovation system, and drive the enterprise transformation with technology innovation: Baosteel deems technology innovation as the foothold for the enterprise to realized transformed development and the important approach to implement "second pioneering". Firstly, the top level design is strengthened, the construction of Baosteel's innovation system is accelerated, and the capability construction of the 3 sub-systems, i.e. "new product R&D", "independent integration of engineering technology" and "sustained improvement on site" are perfected. Secondly, focus is put on new technology of resources research and development of new products. Baosteel organizes central research institute to lay stress on the development new energy-saving and environmental protection products in line with the demands of downstream industries and the target of "high strength, thinning and light-weight", and also attaches importance to the innovative research of production process technology. Thirdly, Baosteel will optimize the guarantee mechanism for technology innovation, laying stress on the cultivation of the atmosphere and mechanism for enterprise innovation; reinforce the training of leading talents and creating the soft environment for technical talents to put their brilliance to good use.

The first 10 years of 21st century witnessed the first forward leap era in which Chinese steel industry completed the rapid development and realized the target of a larger producer, the next 10 years will be the second forward leap era in which Chinese steel industry completed the transformed development and realized the target of a strong producer. To Chinese steel enterprises, the transformation road to realize the second leap forward will not be all smooth sailing, may encounter various risks and setbacks. Moreover, transformation can by no means be completed within a short time. It requires unremitting efforts. Chinese enterprises, especially steel enterprises, will be confronted with more difficulties and constraints in the process of innovation and transformation. Therefore they shall advance step by step, seek changes in stability according to its own conditions and on the basis of clear-cut direction and route. D

14-XU.indd 11 14.12.2012 00:11

Ortadoğu'yu Bırak, Asya-Pasifik'e Bak: ABD Suriye Politikasını Kime İhale Edecek?

Ömer Ak
Çankırı Karatekin Üniversitesi Arş. Gör.

İster "bahar" olarak adlandırın ister "uyanış", Ortadoğu'da yaşanan sürecin hangi yöne doğru yol alacağı henüz netleşmiş değil. Tunus, Mısır, Libya derken domino taşları gözlerimizin önünde art arda devrildi ve Suriye'ye gelince takılıp kaldı. İlk taşı devirenin kim veya ne olduğu çoktan unutuldu. Taşların Suriye'de verdiği mola, olayları izleyen bölgesel ve uluslararası aktörlerin şapkalarını önlerine koyarak kendi pozisyonlarını daha uzun ve detaylı bir şekilde değerlendirmeleri için bir fırsat sağladı.

15-OMER AK 75.indd 2 14.12.2012 00:25

Türkiye'nin Suriye politikası, AKP hükümetinin "Komşularla Sıfır Sorun" yaklaşımının ürünü olan bir idealizmle yola çıksa da, komşusundan korunmak için NATO destekli bir savunma stratejisi doğrultusunda kendi topraklarında "Patriot" füzelerinin konuşlandırılmasına varan bir realizme doğru yol aldı.

ABD'nin Suriye'ye yönelik politikalarında ise, Türkiye'nin Suriye politikasındaki dönüşümle ters yönde bir süreç yaşandı. Özellikle başkanlık seçimleri yaklaştıkça, her iki adayın da Suriye konusundaki tutumları netleşti ve kamuoyunun da baskısıyla hem Demokratlar hem de Cumhuriyetçiler Suriye konusunda müdahale yanlısı olmayan bir tutum sergilenmesi gerektiğinde hemfikir oldular.

ABD'nin 11 Eylül'ü izleyen dönemde önce Afganistan, sonra Irak müdahaleleri nedeniyle yaşanan on yıllık "savaş durumu" sürecindeki toplumsal travmalar, ekonomik krizler ve uluslararası saygınlığın aşınması, ABD'nin Suriye politikasında görülen değişimin en önemli sebepleri olarak sayılabilir. Özellikle savaşın ABD ekonomisi üzerinde yarattığı olumsuz etkiler ve getirdiği büyük yük, 2009 yılında yaşanan ekonomik krizle de birleştiğinde, ABD kamuoyunda "müdahaleci dış politika" yaklaşımına karşı önemli bir muhalefet oluşmasına neden oldu.

Afganistan ve Irak savaşlarında 5,000'in üzerinde Amerikan askerinin hayatını kaybetmesi, 1 trilyon dolar üzerindeki savaş faturası ve ABD'nin uluslararası alandaki prestij kaybı, kamuoyunda müdahale karşıtı bir tutum oluşturarak, özellikle başkanlık seçimi sürecinde karar alıcıların kafalarındaki Suriye politikasının da netleşmesine katkı sağladı. Libya'daki ABD elçisi Chris Stevens'in ölümü bile, Cumhuriyetçi aday Mitt Romney'nin kışkırtmalarına rağmen, ABD kamuoyunda bölgeye yönelik tutumun sertleşmesi yönünde bir talep oluşmasına katkı sağlamadı.

Obama'nın Ortadoğu politikası nedeniyle Amerikan halkından özür dilemesi gerektiğini ifade eden Romney, kamuoyu desteği bulamayınca bu tutumunda ısrar etmekten kısa sürede vazgeçti. Seçimler yaklaştıkça Cumhuriyetçiler, ABD seçmeninin Ortadoğu'da yeni bir savaş daha istemediği yönündeki iradesini daha net kavrayarak, Obama'yı ABD'nin Ortadoğu'da azalan gücü ve etkisinden dolayı suçlamak ve sıkıştırmak konusunda daha ihtiyatlı davranmak zorunda kaldı.

ABD'nin Suriye'ye yönelik politikalarında ise, Türkiye'nin Suriye politikasındaki dönüşümle ters yönde bir süreç yaşandı. Özellikle başkanlık seçimleri yaklaştıkça, her iki adayın da Suriye konusundaki tutumları netleşti ve kamuoyunun da baskısıyla hem Demokratlar hem de Cumhuriyetçiler Suriye konusunda müdahale yanlısı olmayan bir tutum sergilenmesi gerektiğinde hemfikir oldular.

ABD dış politikasında Suriye konusundaki gevşemeyle eş zamanlı olarak yaşanan bir diğer gelişme ise, Güneydoğu Asya'nın dış politikada önemli ve öncelikli bir yer kazanması oldu. Seçimlerde kullanılan oyların daha mürekkebi kurumadan Tayland, Myanmar (Burma) ve Kamboçya'dan oluşan bir Güneydoğu Asya turuna çıkan Obama, ABD'nin son bir yılda bölgeye kademeli olarak artan ilgisini diplomatik ve siyasi olarak da resmileştirmiş oldu.

Tayland ziyareti sırasında Obama, bu ilginin altını şu sözlerle çizdi: "ABD her zaman bir Pasifik ülkesi olacaktır ve dünyanın en hızlı büyüyen bölgesi olarak Asya-Pasifik önümüzdeki yüzyılın refahını şekillendirecek".

ABD bu süreçte, gerek Güneydoğu Asya'da gerekse Asya'nın genelinde gittikçe artan ekonomik hareketliliğin ve entegrasyona yönelik adımların, kendisi bu sürece dâhil olsa da olmasa da devam edeceğini fark ederek, bu sürecin Çin'in kontrolü altında yaşanmasını engellemek amacıyla gelişmelerde daha merkezi bir rol oynamaya karar verdi. Bu nedenle Güneydoğu Asya stratejisini, Çin'i bölgede abluka altına alarak bölgesel etki kurmak ve sürdürmek üzerine geliştiriyor. Özellikle Endonezya, Vietnam, Malezya ve Kamboçya ile artan ikili ilişkileri de bu yeni stratejinin bir göstergesi.

15-OMER AK 75.indd 3 14.12.2012 00:25

Ortadoğu'da "Geriden Liderlik Doktrini" ve Türkiye'ye etkisi

ABD'nin yukarıda kısaca aktardığım süreç sonucunda Ortadoğu'ya ilgisinin azaldığını ve bölgede artık aktif olarak rol oynamak istemediğini fark eden İsrail ise, ABD'nin bölgedeki rolünü bırakmaması; hatta Suriye'de yaşanan olaylara aktif bir şekilde müdahale etmesi için baskı kurmaya devam ediyor. Suriye'de Beşir Esad'ın en kısa sürede gitmesi için hamlelerini sıklaştıran İsrail, ABD'li bir gazetecinin iddiasına göre son iki ay içerisinde Suriye'nin "kimyasal silah depolarını" bombalamak için iki defa Ürdün yönetiminden hava sahasını kullanma izni istedi.

Aslında İsrail'in Esad'ın gitmesini istemesi paradoksal bir durum. Esad'ın gitmesi durumunda yerine gelecek olan yönetimin İhvan'a yakın olma ihtimali ortada. Bu nedenle İsrail için yeni bir tehdit olabilir. Öbür taraftan, Esad'ın İran ve Kuzey Kore ile ortak olarak nükleer silah geliştirme çalışmaları olduğu da kabul edilen bir gerçek. İsrail ise bu konuya yönelik tedbirlerini uzun süreden bu yana alıyor. 2007 yılında İsrail, Türk hava sahasını da kullanarak Suriye'nin inşa ettiği nükleer reaktörü yok etmişti ve bu durum, ABD Dışişleri Bakanlığı'nın 2010 yılında basına sızan belgelerinde, dönemin Dışişleri Bakanı Condoleeza Rice'ın ABD diplomatik temsilcilerine gönderdiği mesajla ortaya çıkmıştı.

İsrail, kendi güvenliği açısından "Müslüman Kardeşler"i "Kimyasal Esad"a tercih ediyor olmalı. Bu nedenle ABD'nin bölgeden çekilmesine razı değil. ABD ise bir taraftan iç kamuoyu baskısı nedeniyle bölgeden çekilmeye çalışıyor, diğer taraftan ise Yahudi lobisinin baskıları nedeniyle bölgede kontrolü hala elinde tuttuğunu göstermek arzusunda. İşte bu noktada "Geriden Liderlik Doktrini"

Geriden liderlik, ABD'nin kendisinin dâhil olmadığı ancak uzaktan kontrol ettiği bir müdahale stratejisini ifade ediyor. Obama yönetimi özellikle Libya'da yaşanan gelişmelerle başlayan dönemde, Amerikan politikalarını dikte eden bir görüntüden uzak durmaya çalıştı.

15-OMER AK 75.indd 4 14.12.2012 00:25

Putin'in ziyaretinin zamanlamasının tesadüf olmadığı söylenebilir. ABD'nin bölgedeki ilgisi azaldıktan ve Suriye meselesini Türkiye'ye ihale etmeye karar verdikten sonra gerçekleşen ziyaret, Rusya'nın aslında kendisi için çok hayati bir öneme sahip olmayan Esad kozunu oynamaktan artık vazgeçeceği şeklinde yorumlanabilir.

ortaya çıkıyor.

Bu ifade ilk olarak geçtiğimiz Nisan ayında, New Yorker dergisinde yayınlanan bir makalede, Obama'nın Libya'daki gelişmeler sırasında izlediği stratejiyi tanımlamak için kullanılmıştı. Başkanlık seçimi sürecinde George W. Bush döneminde önce ulusal güvenlik danışmanlığı, daha sonra dışişleri bakanlığı yapmış olan Rice'ın Romney'i desteklemek amacıyla Obama'nın dış politikasını eleştirirken söylediği sözlerle yeniden gündeme geldi: "Geriden liderlik yapamazsınız. Mitt Romney ve Paul Ryan, bu gerçekliğin farkında ve bize liderlik edebilecek bütünlüğe, deneyime, vizyona sahipler".

Geriden liderlik, ABD'nin kendisinin dâhil olmadığı ancak uzaktan kontrol ettiği bir müdahale stratejisini ifade ediyor. Obama yönetimi özellikle Libya'da yaşanan gelişmelerle başlayan dönemde, Amerikan politikalarını dikte eden bir görüntüden uzak durmaya çalıştı. Çeşitli uluslararası koalisyonlarla (ad-hoc) birlikte hareket ederek, müdahalenin siyasi ve ekonomik maliyetlerinin bölge ülkeleri ve kendi müttefikleri tarafından ortaklaşa paylaşılmasını tercih eden bir politika izledi.

Suriye'de yaşanan süreçte de ABD, özellikle başkanlık seçimlerini izleyen dönemde gittikçe artan bir şekilde "geriden liderlik stratejisi"ni uygulamaya koymaya kararlı görünüyor. Suriye'deki kimyasal silahların güvenliğinin tehlikeye girmesini veya sivil halka karşı kullanılmasını kırmızıçizgi olarak ilan eden ABD, bu çizgiler ihlal edilmediği sürece bölgedeki projelerini ihale edebileceği bir taşerona ihtiyaç duyuyor. Bu sayede Çin'in artan etkisini kontrol etmek amacıyla Güneydoğu Asya'ya odaklanabilecek.

Türkiye bu ihaledeki en güçlü aday gibi görünüyor. Her ne kadar askeri bir müdahaleye karşı gibi görünse de Türkiye, son birkaç haftada yaşanan gelişmeler alt alta sıralandığında Suriye ile bir şekilde askeri temasa geçecek gibi görünüyor: Obama'nın yeniden seçilmesi ve Ortadoğu'dan çekilerek Güneydoğu Asya'ya odaklanması, İsrail'in baskısı nedeniyle bölgede geriden liderlik stratejisi izlemesi, Türkiye'nin NATO'dan patriot füzeleri talep etmesi...

Putin'in Türkiye ziyareti de denklemin Rusya ayağında bir takım değişiklikler olduğunu ortaya koydu. Ziyareti sırasında, Rusya'nın Esad rejiminin avukatı olmadığını belirten Putin, "Suriye konusunda Türkiye'yle pozisyonlarımız birbirine benziyor. Suriye'nin geleceğine yönelik metotlar konusunda görüşlerimiz farklı" şeklinde konuştu. Suriye'nin komşularına karşı saldırgan bir tutum içine girmeyeceğine inandığını belirten lider, ünlü Rus yazarı Çehov'un kısa süre önce Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov tarafından da dile getirilmiş olan "Eğer duvarda silah varsa sonunda patlar" sözlerini hatırlatarak, Türkiye'ye yerleştirilmesi konuşulan ve ziyaret esnasında durumu henüz kesinleşmemiş olan Patriot'lar konusundaki tavrını da net bir şekilde ifade etmiş oldu.

Putin'in ziyaretinin zamanlamasının tesadüf olmadığı söylenebilir. ABD'nin bölgedeki ilgisi azaldıktan ve Suriye meselesini Türkiye'ye ihale etmeye karar verdikten sonra gerçekleşen ziyaret, Rusya'nın aslında kendisi için çok hayati bir öneme sahip olmayan Esad kozunu oynamaktan artık vazgeçeceği şeklinde yorumlanabilir. ABD'nin stratejisine alet olmaması için Türkiye'yi üstü örtülü uyaran Rusya, bir yandan Suriye konusunda esnek bir tutum sergileyebileceğini ima ederek, diğer taraftan ise enerji (Türkiye'de nükleer santral kurulması) ve ekonomi (özellikle yeni nesil S-300 füzeleri ve diğer askeri malzeme ihalelerine ilişkin konular) alanındaki işbirlikleri yoluyla Türkiye'yi bölgede ABD stratejisinin taşeronu olmaması konusunda ikna etmeye çalışıyor.

Türkiye'nin ABD tarafından açılan Ortadoğu ihalesini almak için öne sürdüğü koşullardan en önemlisi, Türkiye'ye ABD ve NATO

15-OMER AK 75.indd 5 14.12.2012 00:25

tarafından yeterli teminatların verilmesi. Patriot füzelerine ilişkin kararın bu teminatlar arasında sayılabileceği söylenebilir. Türk Dışişleri Bakanlığı, Patriotlara ilişkin NATO kararını şu şekilde açıkladı: "Suriye'de devam eden krizin Türkiye'nin ulusal güvenliğine teşkil ettiği tehdit ve riskler karşısında 21 Kasım'da yapılan resmi talebe cevaben, Kuzey Atlantik Konseyi'nin dışişleri bakanları seviyesinde bugün yaptığı toplantıda, 'Türk halkı ve topraklarını savunmak ve İttifak sınırındaki krizin yatıştırılmasına katkıda bulunmak amacıyla Türkiye'nin ulusal hava savunmasının takviyesi konusunda mutabık kalındığı' belirtildi".

NATO Genel Sekreteri Anders Fogh Rasmussen, füzelerin düşman uçaklarını değil, sadece düşman füzelerini vuracak şekilde konfigüre edileceğini belirtmişti. Ancak Hürriyet Gazetesi'nin 4 Aralık 2012 tarihli haberine göre, NATO'da görevli üst düzey bir İngiliz askeri yetkili, Rasmussen'in yaptığı açıklamayı yalanlayarak "Bu konuda henüz kesin bir karar verilmiş değil. Genel Sekreter muhtemelen Rusları yatıştırabilmek için bu yönde erken bir açıklama yaptı" ifadesini kullandı. Patriot füzelerinin uçaklara yönelik kullanıldığında 160 km menzili olduğu dikkate alındığında, bu ifadenin yabana atılmaması gerektiği ve Patriot'ların sadece Suriye'den gelecek füzelere değil, sınıra yakın uçabilecek Suriye uçaklarına karşı kullanılacağı da söylenebilir.

Bu durumda ihalenin Suriye ile sınırlı kalmasını ve İran meselesinin de sözleşmeye dâhil edilmemesini ummaktan başka çaremiz yok. Çünkü İran konusunda kartların Suriye kadar rahat dağıtılması ve oynanması mümkün olmayabilir.

Kısacası, ABD'nin bölgeye ilişkin politikalarındaki revizyon, buna karşılık İsrail'in Esad rejimine karşı ısrarlı tavrı ve Türkiye'nin NATO'dan Patriot füzesi talebine ek olarak Putin'in Türkiye ziyaretinde stratejik bir hamle yaparak Türkiye'yle ilişkileri geliştirmek uğruna Suriye konusundaki tutumunu gevşetme eğilimi, Türkiye'nin önümüzdeki dönemde Ortadoğu'dan çıkacak olan ABD'den Suriye konusundaki ihaleyi alacağı ve kendi ulusal dış politikasının ötesindeki bazı kaygılar doğrultusunda Suriye ile ilişkilerinde ciddi bir sertleşme yaşayabileceği öngörülebilir. Bu durumda ihalenin Suriye ile sınırlı kalmasını ve İran meselesinin de sözleşmeye dâhil edilmemesini ummaktan başka çaremiz yok. Çünkü İran konusunda kartların Suriye kadar rahat dağıtılması ve oynanması mümkün olmayabilir. D

15-OMER AK 75.indd 6 14.12.2012 00:25

15-OMER AK 75.indd 7 14.12.2012 00:25

Mutluluğunuz için her yerdeyiz.

Arçelik olarak Türkiye'nin en kapsamlı,
en yaygın servis hizmetlerini sunmaktan mutluyuz.

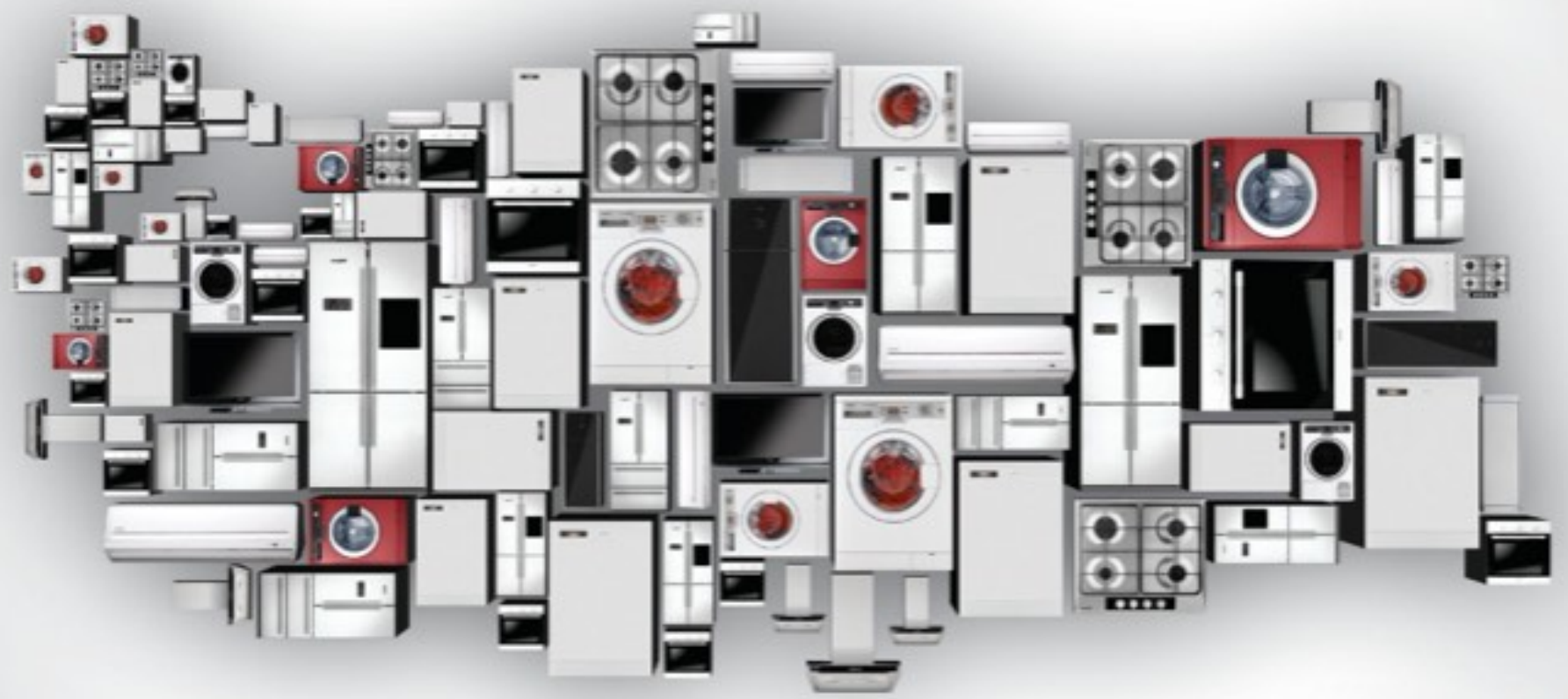

Türkiye'de toplam 574 yetkili servis.

•

Beyaz eşyadan klimaya, ankastreden elektroniğe her ürün grubu için uzman kadro.

•

Hafta içi 22.00'ye kadar ve pazar günü nöbetçi servis.

Nöbetçi servis uygulaması için Çağrı Merkezi'ne başvurunuz.

Koç | Arçelik Yetkili Satıcıları
arcelik.com.tr | 444 0 888
YETKİLİ SERVİS İÇİN TEK NUMARA

arçelik

ARKA KAPAK75.indd 2 13.12.2012 23:48